

MAGAZYN *razem z dodatkami*

Obawy Polaków, co przyniesie nowy rok. „Oby nie był gorszy...”

● Nie martwię się o świat – mówi nam Chat GPT ● Jan Komasa w Hollywood ● Ortografia – nowe zasady

PLUS TELEMAGAZYN z programem TV oraz omówieniami seriali i propozycji filmowych

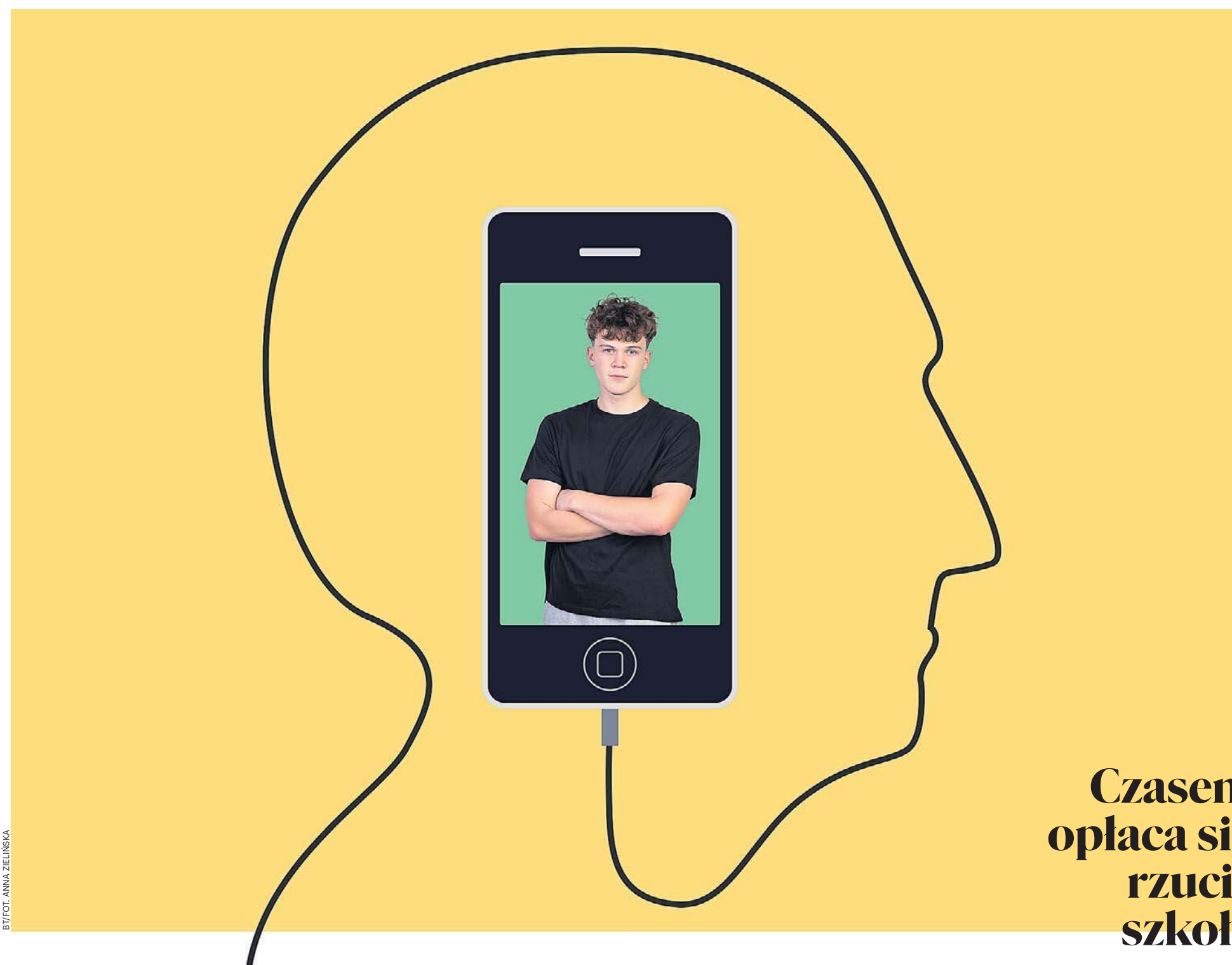

GAZETA LUBUSKA

Piątek,
9.01.2026

www.gazetalubuska.pl

Nr 6 (22.607)
Cena 6,50 zł (w tym 8% VAT)

**Czasem
opłaca się
rzucić
szkołę**

Szymon Sułkowski
wybrał biznes.
Przekroczył już milion
zł przychodu **str. 7**

Ma dla kogo żyć.
Poważna rozmowa
z Dominikiem Fryzą **str. 9**

W 1945 r. uciekł z miasta,
dziś jest jego honorowym
obywatelem **str. 10-11**

Nr ISSN 0137-9518 Nr indeksu 350-222

TYDZIEŃ Z GAZETĄ LUBUSKĄ

JUTRO

● przy SOBOCIE
tłumaczy, radzi, bawi...

PONIEDZIAŁEK

● DODATEK SPORTOWY
Wyniki, tabele i analizy

WTOREK

● PULS BIZNESU
Przepisy prawne, opinie

ŚRODA

● MAGAZYN ZDROWIE
Jak zadbać o siebie i bliskich

CZWARTEK

● POD PARAGRAFEM
Historie kryminalne

PIĄTEK

● PULS POLSKI
Reportaże i publicystyka

ZAMÓW PRENUMERATĘ: tel. 68 381 70 52, bok.prenumerata@polskapress.pl, prenumerata.gazetalubuska.pl

Janusz Michalczyk

PRZYRODA BYWA
OKROPNA

Coraz więcej ludzi przyznaje, że nie lubi przyrody i źle się czuje na łonie natury - donoszą naukowcy robiący badania socjologiczne. Szczerze mówiąc, w ogóle mnie to nie dziwi. Powiedziałbym nawet, że jest coraz więcej powodów, by przyrodę nienawidzić. Zwłaszcza jeśli chodzi o niektórych przedstawicieli świata zwierząt. Niedawno zadzwoniła do mnie przyjaciółka specjalnie po to, by opowiedzieć, że podczas spaceru po rynku zauważyła osobnika biegnącego w biały dzień slalomem między straganami świątecznego jarmarku. To był szczur wielkości małego kota. Jej zaskoczenie wydało mi się o tyle przesadne, że dwa tygodnie wcześniej oboje widzieliśmy równie spalone indywiduum śmigające nieopodal fosy, również w centrum miasta. Pomińmy w tym miejscu dywagacje, jakie są przyczyny ich panoszenia się. Dość, że nie da się z nimi zaprzyjaźnić jak ze szczurkiem w wersji udomowionej, czym jakiś czas temu zaskoczył mnie mój dorosły syn. Tamten eksperyment zakończył się jednak dość szybko. One żyją tylko dwa lata i ciągle trzeba urządzać pogrzeby - zakomunikował mi ze smutkiem w głosie.

O szczerzej nienawiści można też mówić w przypadku gołębi. Ktoś nazwał je zresztą dość trafnie szczurami ze skrzydłami. One tylko wyglądają niewinnie. Ci, którym zapaskudzały parapety lub balkony, dobrze wiedzą, o jak intensywnym mówię uczuciu. Coś podobnego da się powiedzieć o kretach i normicach, dewastujących wypielęgnowane trawniki. Wspomnę jeszcze o stadach dzików śmiało penetrujących obrzeża miast. Na Słowacji strzelali nawet ostatnio do miśków, bo niektóre napadały na turystów na górskich szlakach. Darujmy sobie zatem sentymentalne westchnienia i przyznajmy, że zwierzę jest nierzadko wrogiem człowieka.

Oczywiście, ludzie różnią się wrażliwością. Parę lat temu niektórych widzów teatralnego spektaklu bulwersowało gotowanie żywego raka na scenie. Kilka miesięcy temu zniesmaczona czytelniczka doniosła naszej redakcji o rozkładaniu przy budach z jedzeniem pułapek z bardzo silnym klejem, do którego przywierały szczury i konoły w męczarniach na oczach klientów. Tak, przyroda potrafi być groźna lub obrzydliwa i budzi w nas pierwotne instynkty.

”

Wciąż daleko do planu pokojowego mogącego zakończyć wojnę Rosji z Ukrainą; obecnie są tylko „zarysy pomysłów”

Jose Manuel Albares, szef dyplomacji Hiszpanii

Nowy tor do narciarstwa
biegowego na... loniskuLeszek Kalinowski
lkalinowski@gazetalubuska.pl

Zielona Góra kiedyś słynęła z organizowania Nizinnych Rajdów Narciarskich. Po latach przerwy biegaczy narciarskich coraz więcej, a to dzięki powstającym nowym torom. Takim, jaki właśnie dziś, 7 stycznia, został otwarty na terenie Aeroklubu Ziemi Lubuskiej.

Zielona Góra będzie się jeszcze ludziom kojarzyć z nartami? Zresztą wielu starszym tak się właśnie kojarzy. Przed laty przewodnik turystyczny Jerzy Łatwiński pokazywał nam często zdjęcia z organizowanych przez Winny Gród Nizinnych Rajdów Narciarskich. To było w latach 50. Brało w nich udział ponad 100 osób. A chętnych było dużo, dużo więcej. Problemem był brak nart. Starych, polniemieckich. WOPR nie wszystkim chętnym był też w stanie pożyczyć sprzęt. Pierwsi uczestnicy pokonali trasę Zielona Góra - Świdnica, kolejne były dłuższe - do Czerwienka czy Dychowa.

Nowy tor biegowy

Zielonogórzanie lubią biegać na nartach. Od kilku lat nie muszą już jeździć do Jakuszyca, by skorzystać z tej formy sportu. Na miejscu mają tory narciarskie. Pojawiały się one w Zielonej Górze Przylepie i Zielonej Górze Drzonkowie.

W środę Aeroklub Ziemi Lubuskiej otworzył nowy tor na terenie lotniska w Zielonej Górze. Trasa jest dostępna dla wszystkich mieszkańców regionu.

Jak przekazuje nam Katarzyna Mayer Bzowa z AZL - tor tworzy pełnowymiarową pętlę o długości niemal 3,75 km, co pozwala korzystać z niej zarówno osobom początkującym, jak i bardziej doświadczonym narciarzom biegowym. Co ważne, wstęp jest bezpłatny, a korzystanie z trasy nie wymaga wcześniejszej rejestracji.

Tor będzie dostępny codziennie w godzinach od 9:00 do 16:00. Organizatorzy proszą, aby przed wejściem zapoznać się z regulaminem, który określa zasady bezpieczeństwa i korzystania z trasy.

Zasady korzystania:

Z toru mogą korzystać wyłącznie osoby poruszające się na nartach biegowych.

Nie wolno wchodzić na trasę pieszo ani używać innych sprzętów rekreacyjnych, takich jak narty zjazdowe, skitoury czy sanki.

Trasa jest jednokierunkowa - ruch odbywa się przeciwnie do wskazówek zegara, a wyprzedzanie nie jest dozwolone.

Wejście na tor możliwe jest wyłącznie przez bramę główną obok budynku z wieżą.

Korzystanie z toru odbywa się na własną odpowiedzialność użytkowników.

- Tor powstał dzięki zaangażowaniu zespołu Aeroklubu, w skład którego wcho-

dził: Łukasz Mastlak, Miłosz Gondek, Krzysztof Porębski, Wojciech Lehman i Jeremi Kasprzak. Szczególne podziękowania kierujemy do firmy Terra Plant, która użyczyła pług niezbędny do przygotowania trasy, umożliwiając realizację projektu w krótkim czasie - podkreśla Katarzyna Mayer Bzowa. - Nowy tor do nart biegowych to doskonała propozycja dla osób chcących aktywnie spędzać zimowe dni.

Organizatorzy zachęcają do przestrzegania zasad oraz wzajemnego szacunku na trasie, dzięki czemu tor pozostanie bezpieczny i dostępny dla wszystkich miłośników narciarstwa biegowego w Zielonej Górze.

Warta pokryta śryżem wygląda jak z pocztówki

Magdalena Marszałek
mmarszalek@gazetalubuska.pl

Gorzowianie spacerujący nad Wartą mogą obserwować niezwykłe zjawisko. Na powierzchni rzeki pojawił się śryż. Choć wygląda malowniczo, to może być bardzo niebezpieczny.

Śryż to zjawisko lodowe, które powstaje, gdy temperatura powietrza spada znacznie poniżej zera, a woda w rzece jest silnie wychłodzona, lecz wciąż pozostaje w ruchu. Szybki nurt i turbulentne mie-

szanie wody uniemożliwiają zamrożenie rzeki w postaci zwanego lodu. Zamiast tego w przechłodzonej wodzie zaczynają formować się mikroskopijne kryształki lodu, które zlepiają się ze sobą, a następnie łączą w elastyczne i gąbczaste struktury. Jeśli mróz utrzymuje się przez wiele dni, śryż przekształca się w pełnoprawną pokrywę lodową, bywa najbardziej niebezpieczna, ponieważ może zastrzymać się przy mostach, zakrętach rzek czy urządzeniach hydrotechnicznych, tworząc zatory lodowe.

FOT. MAGDA MARSZALEK

nasz REGION

KRÓTKO

ŻARY

Nie żyje Wiktor Bryjak, założyciel zespołu Górali Czadeckich

O jego śmierci poinformował Urząd Gminy w Żarach. Był to jeden z najstarszych mieszkańców Złotnika, miał 85 lat. Do wsi przyjechał z Bukowiny, jako 6-letnie dziecko wraz z rodzicami i rodzeństwem. Przez całe życie pielęgnował tradycje Górali Czadeckich, razem z żoną Jadwigą założył zespół Dolina Nowego Sołonica, którego przez lata był kierownikiem.

Niespełna miesiąc temu mieliśmy okazję ostatni raz rozmawiać z panem Wikto-

rem, który opowiadał wraz z żoną o tradycjach świątecznych wśród Górali Czadeckich. Ze wzruszeniem wspominał swoje dzieciństwo, rodzinne strony, za którymi tęsknił i często je odwiedzał. Opowiadał o trudnościach z jakimi zmagali się po przybyciu pod zachodnie granice Polski w latach 40-tych ubiegłego wieku. Wśród swoich skarbów wciąż przechowywał góralską koszulę swojego ojca, w której ten się ożenił.
Aleksandra Łuczyńska

FOT. ALEKSANDRA ŁUCZYŃSKA

RZEPIN

Strażacy uwalniali uwięzioną w aucie kobietę

W środę późnym wieczorem na ul. Adama Mickiewicza samochód wypadł z drogi i dachował. W środku uwięziony był kierowca. Gdy strażacy przystąpili do akcji zoriento-

wali się, że w busie przewożone były niezabezpieczone butle propan butan...

- Na szczęście pojazd nie był na tyle zmiądzony abyśmy musieli używać sprzętu hydraulicznego, po wybitciu szyby od strony pasażera oraz

FOT. OSP RZEPIN

otworzeniu zamka razem z Zespołem Ratownictwa Medycznego udało się wyjąć przytomną poszkodowaną i ewakuować ją - relacjonuje OSP Rzepin. Butle okazały się być puste, kobietę odwieziono do szpitala.
SS

Alarm co 37 minut. Strażacy podsumowali rok

Magdalena Marszałek
Region

Miniony rok był dla strażaków z naszego województwa czasem wyjątkowo intensywnej służby. Notowali blisko czterdzieści interwencji każdego dnia.

Ponad 14 tysięcy interwencji - taki bilans działań ratowniczych lubuskich strażaków w minionym roku. Łączny czas akcji przekroczył 9 tysięcy godzin. To tak jakby pracowali bez przerwy przez blisko 388 dni. Zdecydowaną większość wyjazdów stanowiły tak zwane miejscowe zagrożenia.

- Najczęściej byliśmy wzywani do zdarzeń związanych z gwałtownymi zjawiskami pogodowymi. Silne wiatry odpowiadały za blisko dwa tysiące interwencji. Ratownicy usuwali powalone drzewa, zabezpieczali zerwane dachy i uszkodzone linie energetyczne. Nie wiele rzadziej wyjeżdżaliśmy do wypadków drogowych, których w minionym roku odnotowano ponad półtora tysiąca. Dużą część działań stanowiły także interwencje medyczne - mówi młodszy brygadier Arkadiusz Kaniak, rzecznik lubuskich strażaków.

Największe natężenie tego typu zdarzeń odnotowano w regionie gorzowskim, gdzie strażacy interweniowali 1574 razy, a także zielonogórskim (1210) oraz powiecie żarskim (745).

FOT. KW PSP W GORZOWIE

Dużo było także pożarów. Strażacy wyjeżdżali do nich niemal każdego dnia.

- W ubiegłym roku w pożarach życie straciło 11 osób, a ponad 100 zostało rannych. Najczęściej płonęły obiekty budowlane, a więc domy mieszkalne, budynki użyteczności publicznej, hale produkcyjne i magazyny - łącznie 1 324 razy. Strażacy gasili także 885 pożarów lasów i upraw rolnych oraz 393 pożary środków transportu - tłumaczy Arkadiusz Kaniak.

Najwięcej akcji gaśniczych w minionym roku strażacy prowadzili na terenie regionu zielonogórskiego, gdzie do pożarów wyjeżdżano 685 razy. Nie wiele mniejszą liczbę interwencji odnotowano w regionie gorzowskim - 613 wyjazdów oraz w powiecie żarskim, gdzie strażacy gasili pożary 431 razy.

Jak co roku nie brakowało fałszywych alarmów. Strażacy nigdy nie mogą zignorować zgłoszenia. Jednak jak podkreślają - największą liczbę stanowiły wyjazdy do zgłoszeń fałszywych w dobrej wierze.

- Mamy sporo zgłoszeń związanych z tak zwanymi czujkami i różnymi systemami zabezpieczeń budynków. To dlatego, że coraz więcej osób jest świadomych zagrożenia związanego na przykład z ulatnianiem się tlenu węgla i wyposaża się w tego typu urządzenia. Zdarza się jednak, że czujka informuje użytkownika na przykład o rozładowanej baterii, co skutkuje telefonem do straży - dodaje Kaniak.

Najwięcej zgłoszeń, które ostatecznie okazały się alarmami fałszywymi, odnotowano w regionie gorzowskim,

skąd wpłynęło 385 takich sygnałów. Na drugim miejscu znalazł się region zielonogórski z 278 zgłoszeniami, a trzecie miejsce zajął powiat międzyrzecki, gdzie strażacy odbierali 207 podobnych wezwań.

Najwięcej akcji ma na swoim koncie Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 2 w Gorzowie, która interweniowała 1156 razy. Najwięcej działań dotyczyło miejscowych zagrożeń (605), ale strażacy tej jednostki gasili również 293 pożary i reagowali na 258 alarmów fałszywych. Na drugim miejscu znalazła się JRG nr 1 w Zielonej Górze z 981 interwencjami, wśród których dominowały miejscowe zagrożenia (602), pożary (247) oraz alarmy fałszywe (132). Czołówkę zestawienia zamyka JRG nr 2 w Zielonej Górze, której strażacy wyjeżdżali do akcji 825 razy, gasząc 260 pożarów, usuwając skutki 437 miejscowych zagrożeń i reagując na 128 fałszywych zgłoszeń.

Pracownicy czas mają za sobą także strażacy z jednostek ochotniczej straży pożarnej w regionie. W ubiegłym roku największą aktywnością wykazali się druhowie z OSP Skwierzyna, którzy uczestniczyli w 235 interwencjach. Niewiele mniejszą liczbę wyjazdów odnotowała OSP Sława - 231 interwencji. Na trzecim miejscu znalazła się OSP Dresdenko, której strażacy brali udział w 174 akcjach.

Morsowanie, bieganie, muzykowanie, czyli jaki będzie finał WOŚP

Leszek Kalinowski
Zielona Góra

34. finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy w Zielonej Górze to okazja do aktywności. Będziemy mieli okazję pojeździć na rowerach stacjonarnych, pomorsować w basenach z lodem, pobić...

Na wczorajszej konferencji prasowej przedstawiciele zielonogórskiego Sztabu WOŚP podkreślali, że tym razem nie ma co przejmować się pogodą. Bo wydarzenia zaplanowani w hali

Centrum Rekreacyjno-Sportowym i za obiektem.

Jacek Frątczak, przewodniczący miejskiej komisji kultury i sportu, podkreśla, że WOŚP to integracja i emocje. Tak też właśnie będzie 25 stycznia br. A nawet wcześniej, bo zielonogórski finał tradycyjnie rozpocznie się dzień wcześniej - Maratonem Indoor Cycling & Running.

- Przygotujemy ponad 200 rowerów z 11 klubów z całej Polski. Będzie też 12 bieżni i specjalna strefa dla tych, którzy chcieliby przyjechać na swoich rowerach te cztery godziny. W przerwach

planujemy też różne atrakcje m.in. związane z tańcami - mówi organizator maratonu Włodzimierz Sosnowka.

Natomiast już w dniu finału, 25 stycznia, o godzinie 8.30 rozpocznie się wielkie morsowanie.

Jacek Morszyński z EKM Lubuskich Morsów wyjaśnia, że za CRS-em staną baseny, do których Nordis dostarczy lód, by woda była jeszcze zimniejsza.

- Zapraszamy wszystkich, także tych, którzy nigdy nie morsowali, by spróbowali z nami tego i tak rozpoczęli z nami 34 finał WOŚP - zachęca.

O godzinie 9.15 rozpocznie się bieg dla dzieci „Policz się z cukrzycą”. 45 minut później pobiegną dorośli uczestnicy tego tradycyjnego już biegu.

To imprezy poza halą sportową CRS. A w samym obiekcie od godziny 11.00 czekać na nas będzie wiele atrakcji, które przygotowują kluby: Falubaz, Zastal, Lechia.

- Będzie m.in. możliwość rywalizacji z jednym z naszych zawodników, nie zabraknie popularnej już Strefy Falubaziaka, Motomyszy i wielu atrakcji dla dzieci - mówi Małgorzata Do-

browska, rzeczniczka prasowa Falubazu Zielona Góra.

Katarzyna Marciniak, prezes klubu Zastal, zaprasza do swojego domu, jak nazywa halę CRS, bo choć koszykarze w tym czasie będą zdobywać punkty, to nie zabraknie ciekawych licytacji, zabaw z Dziekiem Wsadkiem, reprezentantem zawodników.

Adam Mikulewicz z Lechii Zielona Góra dodaje, że będą podczas finału w hali pojawiać się zawodnicy, którzy aktywnie spędzą czas z mieszkańcami. Niespodzianek nie zabraknie.

W Zielonej Górze na ulice wyjdzie tego dnia 325 wolontariuszy.

Nowością jest nie tylko to, że świętowanie przeniesie się pod dach CRS-u, ale także to, że będziemy mogli przekazać pieniądze za pomocą mobilnych terminali płatniczych. Część wolontariuszy będzie takie posiadała. Popołudniu świętowanie przeniesie się na Plac Powstańców Wielkopolskich, gdzie stanie scena WOŚP. Poza atrakcjami muzycznymi będzie można także wylicytować oryginalne gadzety.

KRÓTKO

ŚWIEBODZIN

Zbrodnia we wsi

Kilka dni temu w miejscowości Kłodnica doszło do morderstwa. Gazeta Lubuska ustaliła, że ofiara to 71-letnia kobieta. Według śledczych zabił ją syn. Informację od Czytelnika potwierdziła prokuratura.

- Prokuratura Rejonowa w Świebodzińskim prowadzi postępowanie przeciwko 42-letniemu mężczyźnie podejrzemu o czyn z art. 148 § 1 k.k., tj. zabójstwa 71-letniej pokrzywdzonej (matki podejrzanego) oraz z art. 157 § 2 k.k., tj. spowodowanie obrażeń ciała w postaci otarcia naskórka, na szkodę brata pokrzywdzonej - przekazała Gazecie Lubuskiej prokurator Antonowicz. Podejrzany trafił na trzy miesiące do aresztu. SS

ZIELONA GÓRA

Areszt przedłużony

Sąd Rejonowy przedłużył o trzy miesiące areszt Piotra M., właściciela trzech psów, które 12 października ubiegłego roku pogryzły mężczyznę. W wyniku odniesionych obrażeń, zaatakowany zmarł. Prokuratura wniosła o przedłużenie aresztu ze względu na obawy matakta i ukrywania się. Piotr M., właściciel psów i strzelnicy w Zie-

lonej Górze Raculi, na której przebywały te zwierzęta, jest podejrzewany o spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu ze skutkiem śmiertelnym. Grozi za to kara od 5 lat do dożywocia.

Do końca lutego przedłużony został termin opiniowania przez behawiorystę stanu psów, które brały udział w tragedii. EGJ

Ten zimowy obowiązek wielu ignoruje. Mandat to początek...

Magdalena Marszałek
mmarszalek@gazetalubuska.pl

Straż miejska ostrzega: zimowe obowiązki właścicieli i zarządców nieruchomości to nie formalność, lecz kwestia bezpieczeństwa. Zaniedbania mogą służyć kosztować.

Jeśli chodnik przylega bezpośrednio do prywatnej działki, powinien go ośnieżyć właściciel terenu lub upoważniony przez niego administrator. W przypadku budynków wielorodzinnych zadanie to spoczywa formalnie na wszystkich mieszkańcach, jednak w praktyce realizują je spółdzielnie lub wspólnoty mieszkaniowe.

- Przepisy jasno określają te zasady. Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach zobowiązuje właścicieli do usuwania śniegu, lodu, błota i innych zanieczyszczeń z chodników przylegających bezpośrednio do granicy nieruchomości. Chodnikiem w tym przypadku jest wydzielona część drogi publicznej przeznaczona dla pieszych - tłumaczy

FOT. MAGDA MARSZALEK

Nieodsnieżony chodnik czy sople na dachu. Kto odpowie, gdy dojdzie do wypadku?

Bolesław Romańczyk, zastępca komendanta Straży Miejskiej w Gorzowie.

Jeżeli chodnik znajduje się bezpośrednio przy granicy posesji, odpowiedzialność za jego utrzymanie spoczywa na właścicielu. Inaczej jest w sytuacji, gdy pomiędzy chodnikiem a działką znajduje się pas zieleni lub rów melioracyjny, bo wtedy obowiązek przechodzi na gminę. Właściciele posesji prywatnych nie mają też obowiązku porządkowania chodni-

ków przy przystankach, zatoczkach autobusowych oraz w strefach płatnego parkowania.

Warto pamiętać o tym, że odsnieżanie chodnika przy posesji to ustawowy obowiązek, a nie wyraz dobrej woli właścicieli nieruchomości. Lokalny regulamin jasno wskazuje, że zimowe utrzymanie terenów ogólnodostępnych musi odbywać się regularnie i bez zwłoki.

„Właściciele nieruchomości są zobowiązani do systematycznego usuwania błota, śniegu

i lodu z części nieruchomości przeznaczonej do użytku publicznego” - czytamy w miejskim regulaminie utrzymania czystości i porządku.

Za nieodsnieżony chodnik straż miejska może nałożyć mandat w wysokości pięciuset złotych. Powtarzające się zaniedbania mogą jednak zakończyć się sprawą w sądzie, gdzie grzywna może wynieść pięć tysięcy złotych. To wciąż nie koniec możliwych konsekwencji.

- Jeżeli na śliskim chodniku dojdzie do wypadku, poszkodowany pieszy ma prawo dochodzić odszkodowania od osoby odpowiedzialnej za utrzymanie terenu. W takich przypadkach w grę wchodzi koszty leczenia, rehabilitacji, a nawet renty i mogą sięgnąć nawet kilkudziesięciu tysięcy złotych - mówi radca prawny Łukasz Rozmiarek.

Zimą nie wolno zapominać również o dachach. Zalegający na nich śnieg, a także zwisające sople lodu i nawisy śnieżne, stanowią poważne niebezpieczeństwo zarówno dla przechodniów, jak i zaparkowanych pojazdów.

REKLAMA

0011458419

Rzeczpospolita
PolskaDofinansowane przez
Unię Europejską

Dofinansowane przez Unię Europejską – NextGenerationEU

**Burmistrz Rzepina
zaprasza
mieszkańców Gminy Rzepin**

**do Gminnego Punktu
Konsultacyjno-Informacyjnego
programu „Czyste Powietrze”**

**czynnego w Urzędzie Miejskim w Rzepinie, Plac Ratuszowy 1,
pokój nr 5 tel. 95 759 60 30 lub 95 759 60 91.**

Punkt czynny jest codziennie w godzinach od 7:30 do 14:30.

Jeżeli nie mogą Państwo dotrzeć do punktu konsultacyjno-informacyjnego, a potrzebują Państwo pomocy lub porady dotyczącej możliwości uzyskania dofinansowania, zapraszamy do kontaktu telefonicznego w celu umówienia wizyty u Państwa w domu.

Współfinansowane z unijnego systemu handlu
uprawnieniami do emisji (Funduszu Modernizacyjnego)

Sinsight z debiutancką płytą. Premiera odbędzie się w Kawonie

Mateusz Pojnar
Zielona Góra

Lubusanie z różnych miejscowości skrzyknęli się, założyli zespół Sinsight, koncertowali, a teraz nagrali debiutancki album. Jego premiera odbędzie się już jutro w Zielonej Górze

Grupa powstała w 2024 r. W zespole słyszymy, że dla nich najważniejsza jest wspólnota i niezamykanie się w jednym muzycznym stylu. W ich dźwiękach usłyszycie różne elementy: od rock&rolla po death metal. Stawiają na melodyjność, energię i przebojowość. Łączą ostre gitary, popisowe solówki i ciężką, energiczną perkusję z żeńskim wokalem. Teksty po polsku są

o miłości, nadziei, ale i o zdradzie oraz przemijaniu. Kapela zdążyła już stworzyć kilkanaście autorских kawałków. W ub. roku grała m.in. podczas Wiosny nad Nysą w Gubinie, Dni Czerwieni czy na Jarmarku św. Michała w Żaganiu.

- Zespół powstał na bazie poprzedniego projektu - mówi „Gazecie Lubuskiej” basista z Nowej Soli Leszek Czybylski. - W poprzedniej kapeli graliśmy razem z wokalistką i perkusistą. Chcieliśmy dalej robić muzykę, bo po prostu to lubimy. Dla nas to jest pasja. Jesteśmy maniakami muzycznymi [uśmiech]. Poszukiwali kolejnych muzyków i teraz Sinsight tworzą: Jolanta Różańska - wokalistka (Nietaków), Piotr Nalepa - gitara rytmiczna (Gubin), Jonatan Strze-

lec - gitara solowa (Gubin), Leszek Czybylski - bas (Nowa Sól), Paweł Hentsz - perkusja (Żagań). Efektem ich pracy jest debiutancki album „The BEAST Of Sin...”.

- Ma dziewięć utworów - mówi nam nowosolski muzyk. - Ten krążek zdecydowanie może zainteresować fanów rocka. Będzie można go kupić na naszym najbliższym koncercie w Zielonej Górze w promocyjnej cenie 40 zł. Ten koncert będzie jednocześnie premierą płyty, którą wydała sopocka wytwórnia SOLITON. Można jej już posłuchać w serwisach streamingowych.

Koncert w zielonogórskiej Piwnicy Artystycznej Kawon rozpocznie się o godz. 19.00. Bilety kosztują 40 zł.

FOT. ANGELIKA SZEWCZYK

Znaki się wykluczają, żółte pasy się wytarły. Oto rondo Santockie w Gorzowie

Jarosław Miłkowski
jmiłkowski@gazetalubuska.pl

Jechać prosto czy skręcać w lewo? Kierowcy wytykają błędy w oznakowaniu ronda Santockiego. - Tu jest już wolna amerykanka. Wszyscy jadą na czuja - mówią.

- I jak tu teraz jeździć przez rondo Santockie?! Co innego pokazują znaki pionowe przy jezdni, a co oznakowanie poziome na asfalcie - mówi nam Romuald Nowosielecki. Jest jednym z instruktorów nauki jazdy w naszej części Polski. Za naszym pośrednictwem zwraca uwagę, na wykluczające się nawzajem oznakowanie na jednym z ważniejszych skrzyżowań w mieście. Ważniejszych, bo z ronda Santockiego korzystają bowiem i mieszkańcy, i ci, którzy przejeżdżają przez Gorzów. Jest ono bowiem na trasie drogi krajowej nr 22.

- W środę zatrzymał mnie nawet jeden z kierowców z Gdańska i pytał, jak ma przez to rondo przejechać. I co ja mia-

Znak pionowy pozwala, by ze środkowego pasa pojechać prosto. Poziomy nakazuje skręt

łem mu odpowiedzieć?! Przecież nawet mieszkańcy nie wiedzą, jak mają teraz tędy jeździć - mówi pan Romuald. Na czym konkretnie polega problem?

Przez kilkanaście miesięcy - od końca wiosny 2024 do końca lata 2025 - na rondzie Santockim była wyłączona sy-

gnalizacja świetlna. Miało to związek z przebudową ulicy Spichrzowej i chodziło o to, by w związku z pracami udrożnić wjazd na most Lubuski. Gdy jednak u progu ostatniej jesieni sygnalizacja została włączona, w tej części miasta zaczęły robić się korki. Mieszkańcy do-

magali się nawet wyłączenia sygnalizacji na stałe. Miasto na to nie poszło, ale przed Bożym Narodzeniem urzędnicy odpowiedzialni za ruch samochodów zdecydowali się na zmianę organizacji ruchu. Postanowiono dodać jeden pas dla samochodów, a na jezdni

pojawili się żółte oznakowanie poziome. Pojawił się też problem.

- Gdy dojeżdżam do ronda od strony CEZiB-u, mam trzy pasy do wyboru. Znak pionowy mówi mi, że ze środkowego mogę jechać prosto lub skręcić w prawo. Z kolei żółte oznakowanie na jezdni nakazuje mi skręcić w lewo w Pomorską - mówi nam Czytelnik. I dodaje: - To jeszcze nie wszystko. Spora część żółtych oznakowań się już starła. Poza tym przy aktualnych warunkach drogowych nie widać, co jest białe, a co żółte. Przydałoby się, aby któryś z urzędników wybrał się na rondo i sam się przekonał - mówi pan Romuald.

Niezależnie od naszego Czytelnika, problem dostrzegli też inni kierowcy, którzy opisują go także w mediach społecznościowych.

- Większość żółtych pasów się wytarła, jest jakaś masakra na tym rondzie. Ktoś powinien się tym pilnie zająć, bo stwarza to zagrożenie w ruchu. Wszyscy jadą na czuja, inaczej się nie da - pisze jedna z osób.

- Na tym rondzie jest już wolna amerykanka. Kto gdzie stanie, tam jedzie - pisze kolejny z kierowców.

Problem różnych oznakowań i schodzenia żółtej farby z jezdni przekazaliśmy już w środę urzędnikom. Co oni na to?

- Zmiany na rondzie Santockim, które rozpoczęły się przed świętami tymczasowym wyznaczeniem dodatkowego pasa ruchu, będą kontynuowane. Zaplanowane jest już oznakowanie stałe, zarówno to na jezdni, jak i oznakowanie pionowe, ale atak zimy powstrzymał prace. Zmiany na jezdni wymagają ustąpienia mrozu, a zmiana znaków pionowych jest już przygotowywana i nastąpi ona w dogodnych do tego warunkach - poinformował nas w czwartek Wiesław Ciepiela, rzecznik magistratu.

- Najlepszym rozwiązaniem byłoby chyba sfrezowanie całego skrzyżowania lub choćby zamalowanie całego oznakowania poziomego i pomalowanie wszystkiego na nowo. Już na białe - mówi Czytelnik.

REKLAMA

0011456820

Żona dla Polaka
Toronto

niedziela 21:25

TVP 1 TVP VOD

Miłość po apokalipsie

FOT. ARCH. LUBUSKIEGO TEATRU

Sztuka jest współczesną interpretacją tekstu Szekspira

Jarosław Wnorowski
ZIELONA GÓRA

W weekend oraz w nadchodzącym tygodniu na deskach Lubuskiego Teatru zobaczymy futurystyczną adaptację dramatu Williama Szekspira „Romeo i Julia” w reżyserii Roberta Czechowskiego.

To klasyk wszech czasów o tragicznej miłości dwojga młodych ludzi ze zwaśnionych rodów Kapuletich i Montekich. „Na zgłiszczach wielowiekowego zachodnioeuropejskiego miasta, wśród gruzów zombardowanego teatru, młodzi ludzie znajdują strzępki stron dramatu Szekspira - tak zaczyna się ta

opowieść w zielonogórskim teatrze. To wszystko, co pozostało po bezsensownych w skutkach destrukcji i tragicznych wydarzeniach współczesnych czasów. Ci, którzy przeżyli, pragną zbudować nowy świat i oprzeć go na zupełnie innym systemie wartości”. Sztuka jest współczesną interpretacją klasycznego tekstu. Głośno wybrzmiewa w niej sprzeciw wobec destrukcyjnej nienawiści, ogarniającej coraz większy obszar świata naszych czasów. Intrygującą, nieco deliryczną i katastroficzną scenografię przygotował Robert Tełlak, kostiumy Adam Łucki, zaś muzyką całość oprowadził Daniel Grupa. Aktorom towarzyszą także efekty świetlne.

WYBIERZ SIĘ

ZIELONA GÓRA

Uchwycić emocje

W filii Zielonogórskiego Ośrodka Kultury w pałacu w Starym Kisielinie można obejrzeć wystawę malarstwa Anety Janeckiej pt. „Alchemia barw”. Jak mówi o niej artystka: „To ukazanie, że kolor jest substancją podlegającą przemianom, podobnie jak niegdyś w alchemii dawni poszukiwacze przemieniali materiały, aby wydobyć z nich coś wyjątkowego”. Obrazy są malowane w technice mieszanej tj. tzw. strukturą z akrylem oraz samym akrylem. Autorka prac to absolwentka filozofii. Sztuką interesuje się od dawna, choć własną twórczość przez wiele lat „odkładała do szuflady”. Tworzy intuicyjnie, pozwalając, by kolory i faktury same prowadziły kompozycję. „Inspirację czerpię z obserwacji życia codziennego, które staram się uchwycić w abstrakcyjnych i ekspresyjnych formach” - mówi. Jej obrazy są osobistym zapisem myśli i emocji oraz przede wszystkim próbą zatrzymania tego, co zazwyczaj wymyka się słowom. Wstęp wolny. JERRY

ŁŁOWA

Z melodią przez świat

FOT. ARCH. ORKIESTRY

Rozegrały nam się noworocznie w tym miesiącu lubuskie orkiestry dęte. W niedzielę o godz. 17, na scenie Biblioteki Kultury, Miejska Orkiestra Dęta pod batutą Artura Roguskiego wykona koncert „Z melodią przez świat”. Zabrzmią znane marsze, muzyka popularna oraz taneczna, ale przede wszystkim karnawałowe przeboje. W skład zespołu wchodzi muzyki z Łłowej i okolicznych miejscowości, a także młodzi uczniowie i absolwenci szkoły muzycznej w Żaganiu. Rdzeniem orkiestry są starsi członkowie, którzy grają amatorsko, a wspólne muzykowanie jest ich hobby. Wstęp wolny. JERRY

WYDARZY SIĘ

REGION

Co nas czeka już niedługo

**14.01 - Koncert Wiedeński - Johann Strauss Gala „W świecie operetki”, Żagański Pałac Kultury,
18.01 - Koncert noworoczny Orkiestry Dętej Żarskiego Domu Kultury, Żary,
25.01 - 34. Finał WOŚP,
26.01 - Koncert „Starego Dobrego Małżeństwa, Żagański Pałac Kultury,
31.01 - Koncert karnawałowy OD Zastal, RČAK, Zielona Góra,
6.02 Kabaret Ani Mru Mru - nowy program „Mniej Więcej”, Świebodziński Dom Kultury
07.02 - Koncert „Poparzeni kawą trzy”, Żarski Dom Kultury,
09.03 - Koncert muzyki świata, Świebodziński Dom Kultury,
12.03 - Widowisko baletowe „Jeziro łabędzie”, Żagański Pałac Kultury,
18.03 - Koncert zespołu „Cztery pory miłowania”, Kostrzyńskie Centrum Kultury,
18.04 - Koncert „Anita Lipnicka o miłości”, Świebodziński Dom Kultury.
JERRY**

ŚWIEBODZIN

FOT. ARCH. CK TEATR GRUDZIĄDZ / MDK RADOMSKO

W sobotę o godz. 17, w sali Świebodzińskim Domu Kultury odbędzie się widowisko pt. „Cafe Bodo”. To spektakl muzyczno-taneczny, inspirowany twórczością Eugeniusza Bodo i Hanny Ordonówny. Wystąpią: Tadeusz Seibert (Bodo), Emilia Czeaka (Ordonówna), Orkiestra Symfonicznych Bydgoskich pod batutą Marka Czeaka oraz tancerze z grupy „Dance Rouge”. Wstęp płatny. JERRY

Warsztaty, wystawy, spotkania autorskie

Jarosław Wnorowski
REGION

Bardzo ciekawie wyglądają oferta kulturalna w lubuskich księżnicach w pierwszej połowie stycznia.

Dziś o godz. 17, w Bibliotece Herberta w Gorzowie odbędą się otwarte warsztaty literackie Związku Literatów Polskich pt. „Padok Pegaza”, prowadzone przez Beatę Igielską. Ich celem jest pomoc uczestnikom w odkryciu w sobie „żyłki do pisania”, a także doskonalenie warsztatu tych, którzy już ją odnaleźli. Biblioteka Norwida w Zielonej Górze zaprasza natomiast do odwiedzenia wystawy czasowej „Grünberger Wochenblatt - 200-lecie powstania najstarszego zielonogórskiego czasopisma (1825-1944)”, która znajduje się w galerii i w łączniku biblioteki przy al. Wojska Polskiego 9. Jest ona dostępna w godzinach pracy biblioteki do końca stycznia br. Ekspozycja ukazuje historię i rozwój najstarszego zielonogórskiego czasopisma, którego pierwszy numer opublikowano już 2. lipca 1825 roku. Jego inicjatorem i założycielem był drukarz, Heinrich August Krieg. W 1836 roku tygodnik przejął Martin Wilhelm Siebert. W 1838 roku zatrudnił on jako redaktora, pochodzącego z Głogowa prawnika Wilhelma Levysohna, który cztery lata później stał się już samodzielnym właścicielem gazety. Na jej łamach publikowano wia-

FOT. ARCH. BIBLIOTEKI W ZIELONEJ GÓRZE

W Zielonej Górze można obejrzeć wystawę poświęconą najstarszej miejskiej gazecie

domości z miasta oraz okręgu, Śląska, Niemiec i świata, z czasem dodając kolejne rubryki tematyczne. W szczytowym okresie nakład gazety osiągał 10 tysięcy egzemplarzy. Ostatni numer ukazał się w 1944 roku. Także w piątek, w Zielonej Górze, o godz. 17, w mediotece „Góra Mediów”, czytelnicy zapoznają się z grą „Go”. To starożytna chińska gra planszowa dla dwóch osób. Mimo prostych reguł, Go jest grą niezwykle strategiczną i głęboką, łączącą elementy nauki, sztuki i sportu. W sobotę o godz. 13, u Norwida, w ramach cyklu Lubuskie Laboratorium Książki, młodzi uczestnicy w wieku 13-17 lat, będą mogli się zapoznać z trendami filozofii dostępnymi w książkach zgromadzonych w bibliotece.

W poniedziałek w Bibliotece Herberta, o godz. 17 (Oddział Zbiorów Audiowizualnych) będzie można obejrzeć film „Uśpieni” w reż. Barry’ego Levinsona. Po projekcji odbędzie się dyskusja. Tego samego dnia, ale w Bibliotece Norwida (Mediateka), odbędzie się spotkanie Zielonogórskiego Klubu Poetów skierowane do poetów-amatorów. W czwartek (15.01) o godz. 17, w Bibliotece Herberta w Gorzowie zostanie otwarta wystawa malarstwa oraz fotografii Katarzyny Mielcarek, zaś o godz. 18 w Zielonej Górze (Pro Libris Café im. Andrzeja K. Waśkiewicza) w ramach cyklu „Czwartki Lubuskie” swój nowy tomik poezji „Trze pot ścierany” przedstawi Maria Jolanta Fraszewska. Wstęp wolny.

RZUCIŁ SZKOŁĘ, STWORZYŁ FIRME I SPEŁNIA MARZENIA

– Dziś są takie czasy, że niekoniecznie wiedzę i umiejętności trzeba zdobywać w szkole – mówi 19-letni Szymon Sułkowski z Sulechowa, który w wieku 17 lat rzucił technikum i postanowił budować swoją firmę, a nie siedzieć w ławce. Dziś prowadzi agencję marketingową, która obsługuje ponad 50 restauracji w całej Polsce, a w 2025 roku przekroczyła 1 mln zł przychodu

Leszek Kalinowski

Szymon Sułkowski od zawsze chciał być wolnym człowiekiem, podróżować, poznawać nowe miejsca i ludzi. Chciał być sobie sterem, żeglarzem i okrętem... Ale czy można tak żyć, mając naście lat? Najpierw ukończył więc Szkołę Podstawową nr 3 w Sulechowie. Potem dostał się do Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego „Elektronik” w Zielonej Górze. Szkoła fajna, ale jak w każdej takiej placówce trzeba się poddać określonym zasadom. A jego nosiło...

Bez szkoły? Jak tak można!

– Moja działalność zaczęła przynosić konkretne zyski, gdy jeszcze chodziłem do szkoły. Wtedy pomyślałem, żeby zostawić naukę i zaryzykować. Wiedziałem, że to jest odpowiedni czas. Dlaczego? Bo to w młodości, kiedy nie mamy żadnych ograniczeń, warto podejmować takie decyzje. Nawet jak nie wyjdzie, poniesie się porażkę, to nic wielkiego się nie stanie. Zdobędziemy nowe doświadczenie, będziemy mądrzejsi na przyszłość – mówi. – Później podjęcie takich decyzji jest znacznie trudniejsze: są rodzina, żona, dzieci. Odpowiedzialność za ich los.

Ale, jak dodaje sulechowiainin, w jego wypadku to też nie było łatwe. Bo jak oznajmić rodzinie, że rzuca się szkołę? Przecież to wykształcenie ma być gwarancją sukcesu zawodowego.

– Moja mama jest nauczycielką. Podobnie jak była nią moja śp. babcia. Dla nich moja decyzja nie była łatwa do zaakceptowania. Nie do pomyslenia – wspomina. – Ciężko im było przełknąć taką decyzję. Nie chciałem więc tak radykalnie rezygnować z nauki. Zapisalem się do zaocznego Liceum Ogólnokształcącego, ale od razu wiedziałem, że i jego nie skończę, bo mam inny plan na siebie.

Już jako 14-latek podejmował się różnych prac w Sulechowie. Chciał mieć swoje pieniądze i zdobywać wykształcenie. Interesowały go coraz bardziej marketing, reklama, sprzedaż online. W internecie szukał na ten temat informacji, uczył się, ile tylko mógł.

– Wiele rzeczy jest po angielsku. Doceniam teraz fakt, że miałem dodatkowe, prywatne lekcje tego języka – przyznaje. – Mogłem uczyć się tego, co było mi potrzebne. I próbować metodą prób i błędów. Porażkę traktowałem jako naukę. A dzięki internetowi mogę pracować tak jak chcę, z każdego zakątka świata. Wtedy, kiedy potrzebuję. Nie wyobrażam sobie siedzenia ośmiu godzin w biurze – to nie dla mnie.

Rodzice się zgodzili

Swoją firmę zarejestrował w kwietniu 2023 roku. Osoba niepełnoletnia może prowadzić w Polsce jednoosobową działalność gospodarczą. Jednak uzyskanie wpisu w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) wymaga zgody obojga rodziców.

– Zacząłem od marketingu lokalnej restauracji, w której pracowałem jako kelner. Właściciel dał mi szansę. Udało się, teraz ma jeszcze dwie inne restauracje, także w Zielonej Górze. Współpracujemy ze sobą. Postawiłem wszystko na jedną kartę, na siebie – podkreśla. – Dziś pracuję zdalnie z różnych krajów i rozwijam firmę w branży, która wymaga

tempa, odpowiedzialności i konkretów. Na samym początku sam się odzywałem do restauratorów, teraz to oni zgłaszają się do nas. Najlepszą reklamą są dla nas opinie naszych klientów. Działamy długoterminowo, umowy podpisujemy minimum na trzy miesiące. W ciągu dwóch lat mały projekt przerodził się w Foodie Media – agencję współpracującą dziś z ponad 50 restauracjami w całej Polsce. Zbudowałem zespół ekspertów, który łączy reklamy, social media, wizytówki Google i cały marketing online w jeden spójny system. Dziś nie jesteśmy zwykłą agencją. Jesteśmy partnerem restauratorów, którzy codziennie wkładają serce w swój biznes – pomagamy im rosnąć, przyciągać gości i budować markę, która naprawdę działa.

Zespół ekspertów zebrał przez internet

Jak zebrał swój zespół? Zdalnie, z niektórymi do dziś nie spotkał się osobiście.

Małgorzata Konopka: 1,5 roku temu trafiłam na ogłoszenie Szymona na grupie uczestników kursu. Szymon mimo młodego wieku jest bardzo dobrze zorganizowany i ma konkretne plany na przyszłość oraz rozwój, decyzję podjęłam więc bardzo szybko. Bardzo cenię sobie współpracę z Szymonem i cieszę się, że mogę być częścią Foodie Media.

Jakub Latusek: Po pierwszej, znalazłem reklamę w internecie. Po analizie stwierdziłem, że Szymon może być

Szymon w 2025 roku spędził łącznie 4 miesiące za granicą, odwiedzając 10 krajów

dobrym partnerem biznesowym. Po drugie: Szymon od początku był osobą rzetelną, kreatywną, z głową pełną pomysłów. Od pierwszej rozmowy wiedziałem, że będzie to osoba, z którą będę chciał działać długofalowo, bo jego wizja agencji dla gastronomii mocno mnie przekonała.

– To firma, która nie jest zwykłą agencją marketingową. Klienci często podczas prywatnych rozmów traktują nas jak swoich partnerów biznesowych, co powoduje, że mając takie zaufanie, dajemy z siebie 100 procent, aby

druga strona była zadowolona. Lubię pracować w niej, bo czuję, że tworzę coś większego, dzięki czemu mam realny wpływ na daną branżę – mówi Szymon Sułkowski.

Julia Sierota: Trafiłam na Szymona w czasie, gdy szukałam „siebie”, zaczynałam coś swojego. Pracowałam na etacie, ale na tamten moment wiedziałam, że miejsce, w którym jestem, to nie jest dobry pomysł. Bo potrzebuję praktyki. I tak pojawił się Szymon. Z ogłoszeniem, że szuka content creatora. Zaufałam mu, bo wiedziałam, że tak

młody człowiek ma albo wiele ambicji, albo wie, co z czym się je i nie boi się zaryzykować. Drugi aspekt był taki, że zawsze lepiej dogadywałam się z ludźmi w podobnym wieku i na pierwszej rozmowie czułam, że współpraca się uda. Pracuję mi się świetnie, mamy zgrany zespół z szybkim przepływem informacji i superwspółpracą. Zdecydowałam się rzucić etat, bo to praca, która daje możliwości rozwoju, kreatywności i tego, co lubię, czyli wolności – pracujesz z domu, układasz grafik pracy tak, aby wszystko było podpięte idealnie, ale bez stresu i przebywania 8 godzin w jednym miejscu.

Życ na własnych zasadach

Szymon przyznaje, że dziś jest w miejscu, w którym chciał być. Już w wieku 18 lat trzy tygodnie spędził w Wietnamie. To był sprawdzian, czy sam sobie poradzi. Potem były Indonezja, Maroko i wiele innych krajów, które zamarzył odwiedzić, poznać. W 2025 roku spędził łącznie cztery miesiące za granicą, odwiedzając 10 krajów.

– Ważne dla mnie jest także to, że moja rodzina jest dziś ze mnie dumna. Nie ma obaw i wątpliwości, że źle zrobiłem, idąc swoją drogą – dodaje. – Nie chcę spoczywać na laurach, ale nadal się rozwijam. I chciałbym w 2026 roku podwoić przychód agencji...

Największe marzenie

– Bardzo zależy mi na dobrych relacjach z ludźmi. Moim celem jest do 2030 roku kupić w Lubuskim 50 ha ziemi i wybudować wioskę, w której zamieszkałbym z bliskimi, z przyjaciółmi. Mielibyśmy tu własne, niezależne miejsce do życia, zwierzęta, zdrowe uprawy. Produkowalibyśmy swój prąd itd. – mówi Szymon. – Warto mieć marzenia, bo po to one są, by się spełniały.

MOJA DZIAŁALNOŚĆ ZACZĘŁA PRZYNOSIĆ KONKRETNE ZYSKI, GDY JESZCZE CHODZIŁEM DO SZKOŁY. WTĘDY POMYŚLAŁEM, ŻEBY ZOSTAWIĆ NAUKĘ

Nigdy nie przypuszczałam, że spotka mnie coś takiego – mówi 97-letnia zielonogórzanka. Ale nie potrafi już wyjaśnić, co to jest. Przekonuje, że mieszka sama, choć tak nie jest. Często chciałaby wrócić do domu, choć mieszka w tym miejscu od 60 lat.

– Mama bardzo się cieszy, kiedy ktoś ją odwiedza – mówi inna zielonogórzanka, która opiekuje się 83-latką. – Każdy odwiedzający nawet nie domyśli się, że jest to osoba z demencją – zdradza. Opowiada, że kiedy ogląda benefisy artystów młodszych od niej, nie wierzy, że mają już tyle lat. Mówi, że to niemożliwe. Sama też nie ma świadomości swojego wieku.

Jak sobie radzą seniorzy, kiedy zostają sami lub gdy małżonek jeszcze bardziej potrzebuje pomocy? Na kogo można liczyć?

Sami w czterech ścianach

– Dziś trzeci wyjazd i trzeci do 90-latki – mówi Adam Wali-góra, prezes Stowarzyszenia Zawodowego Ratowników Medycznych Medyk, gdy dzwoniśmy zapytać o starość. – Społeczeństwo się starzeje. Młodzi wyjeżdżają najpierw na studia, potem w innym mieście układają sobie życie. Ludzie zostają sami, zapadają na zdrowiu – stwierdza.

Zanim zdarzy się choroba, jest mnóstwo innych sytuacji, kiedy starsza osoba potrzebuje pomocy.

– 30 procent zgłoszeń, może nawet więcej dotyczy osób starszych. Często dzwoni syn, córka, bo „jestem w Gorzowie, Poznaniu, Anglii, a mamie kran cieknie”. Na takiej zasadzie to działa – wyjaśnia Arkadiusz Mikołajczyk, który prowadzi firmę Złota Rączka. – Od samego początku, gdy zacząłem działalność, to zgłaszały się osoby starsze i niepełnosprawne. Dzwonią i mężczyźni i kobiety, pary też. Mam wśród klientów kilka małżeństw z 50-letnim stażem. Większość zgłaszanych spraw to zwykłe usterki czy wymiana zamka – mówi.

– Poznaje pan historie ich życia? – pytamy.

– To ludzie zamknięci sami w czterech ścianach. To widać i jest to smutne. Po czym to widać? To się wyczuwa w rozmowie. Ludzie cieszą się, że przychodzę. Zaraz kawka, herbatka – zdradza.

Nadzieja w młodości?

Tematem potrzeb osób starszych zajmuje się powołana w ubiegłym roku Zielonogórska Rada Seniorów.

– Problem istnieje i w tej chwili bardzo się nasila. Mieśliśmy kilka spotkań z zielonogóorską radą seniorów, a jedno z ostatnich poświęciliśmy temu zagadnieniu. Dzisiaj naprawianie klamki, czy wy-

GDY BRAKUJE ZDROWIA, GDY BRAKUJE JUŻ SIŁ

– Patrzę z ogromnym zadziwieniem na osoby młode, które, będąc w pełni sił, na początku kariery zawodowej, żyją tylko dniem dzisiejszym, bez refleksji o przyszłości – mówi prof. Elżbieta Gołata. Starość przychodzi nie tylko niechciana, ale wbrew pozorom niespodziewana. Jak się odnaleźć i gdzie szukać pomocy, kiedy brakuje sił, a głowa przestaje pracować na dawnych obrotach?

Eliza Gniwew-Juszczak

mian żarówka jest ważna, ale ci ludzie, którzy są samotni, zapraszają Złotą Rączkę czy ratowników medycznych. Za wszelką cenę starają się tych ludzi zatrzymać i po prostu rozmawiać – komentuje Bożena Mania z rady seniorów. Wskazuje na pomoc międzysąsiedzką, która może być kluczem do rozwiązania problemu. – Warto do tych ludzi przyjść, porozmawiać, jeśli trzeba zaopiekować się. Na swoim osiedlu (choć ma 30-parę lat) widzę, jak dużo jest osób, które potrzebują wsparcia. Gdy jest lato, posiedzą na ławeczce, ale w zimie już nie. Jako rada seniorów musimy zrobić wszystko, żeby zaktywizować sąsiadów – podkreśla.

Bożena Mania przypomina, że pandemia dodatkowo nadała alienacyjny charakter życiu w blokach. – Ludzie się nie spotykają. Myślę, że nasza rolą jest, żebyśmy zaczęli zmiany od siebie, ale też to zadanie dla Młodzieżowej Rady Miasta. Ta młodzież też mieszka w blokach. Jeśli sprawdzą w promieniu 200 metrów od siebie, kto potrzebuje pomocy, to będzie prawdziwa integracja – zauważa. I dodaje, wciąż krąży opinia o młodych, że są zamknięci i żyją w swoim świecie.

– Warto zaufać młodym sąsiadom. W obrębie swojego zamieszkania mogą odwiedzić starszych. Liczymy na współpracę z młodzieżą – dodaje Danuta Sieradzan z rady seniorów.

System nie nadąża

Zdaniem dr Krzysztofa Lisowskiego, adiunkta w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego, w Polsce nie nadążamy za tym, że mamy tsunami demograficzne.

– Powojenny wyż demograficzny teraz albo za chwilę będzie potrzebować pomocy instytucjonalnej, a tych ośro-

DPS w Trzbiechowie mieści się w pięknym budynku z bogatą historią

ków nie ma. Systemowo nie jesteśmy gotowi – mówi.

Zdaniem socjologa, być może trzeba będzie zamykać szkoły, a otwierać domy opieki. Są to budynki samorządowe, przed takimi decyzjami samorządy będą stały.

– Jeśli nie będzie dzieci, to na pewno będą seniorzy – dodaje.

Prof. dr hab. Elżbieta Gołata z Katedry Statystyki Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, przewodnicząca Komitetu Nauk Demograficznych Polskiej Akademii Nauk i zastępczyni Akademickiej Rady Ludnościowej ma nadzieję, że sytuacja się poprawi.

– Jak szybko będą następować zmiany – trudno powiedzieć. Często patrzę z ogromnym zadziwieniem na osoby młode, które, będąc w pełni sił, na początku kariery zawodowej, żyją tylko dniem dzisiejszym, bez refleksji o przyszłości. Sądzę, że podstawą zmian jest edukacja, gdyż świadomość społeczna ma ogromne znaczenie. Nie chcę pomijać oczekiwań systemowych, ale wiele zależy od nas samych. Myślę tutaj o poczuciu społecz-

nej odpowiedzialności, międzypokoleniowej solidarności, zdrowym stylu życia, właściwym odżywianiu. Obawiam się, że dzisiejsza młodzież też musi dojrzeć, żeby uświadomić sobie wyzwania przyszłości. Możemy jednak i powinniśmy upowszechniać wiedzę i pozytywne wzorce – zauważa.

Zdaniem prof. Gołaty, konieczne są także inwestycje w służbę zdrowia i opiekę nad osobami starszymi, ale szerszą niż DPS-y i hospicja. Ekspertka zauważa, że edukacja zdrowotna powinna być przedmiotem obowiązkowym.

– Trzeba wyjść ponad podziały polityczne i spojrzeć realnie, że młody człowiek musi wiedzieć, w jaki sposób zdrowo się odżywiać, jak być aktywnym fizycznie, jak dbać o siebie, żeby się zdrowo rozwijać, wtedy mamy nadzieję, że w starości będziemy doświadczać tych złotych jesiennych dni – podkreśla.

Gdzie po pomoc zaraz?

– W ostatnich latach znacząco wzrosła liczba osób starszych i niepełnosprawnych, które wymagają wsparcia i po-

mocy – potwierdza Renata Mach, dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zielonej Górze. – Szczegółnie zauważamy zapotrzebowanie na pomoc usługową, tj. objęcie wsparciem asystenta osoby niepełnosprawnej, usługi opiekuńcze, w tym realizowane w godzinach popołudniowych oraz wieczornych, krótkoterminową opiekę całodobową, zabezpieczenie w domach pomocy społecznej, dowozy posiłków do miejsca zamieszkania dla osób, które nie wychodzą z domu – wymienia.

Mieszkańcy mogą zgłaszać się po pomoc do ośrodka pomocy społecznej lub centrum usług społecznych – właściwego dla miejsca zamieszkania.

Na rzecz seniorów realizowane są różne programy, takie jak: Korpus Wsparcia Seniorów – Teleopieka, Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnościami, Opieka Wytchnieniowa.

Dostępne są usługi opiekuńcze oraz domy pomocy społecznej adresowane do osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku lub choroby.

23 DPS-y i 13 placówek opieki

W województwie są 23 domy pomocy społecznej. W sprawie miejsca należy kontaktować się z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej/centrum usług społecznych.

– Można również rozważyć skorzystanie z usług placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku. Są one prowadzone jako działalność gospodarcza lub statutowa i muszą posiadać zezwolenie wojewody. Są zobowiązane do spełnienia określonych standardów wskazanych w przepisach prawa i podlegają kontroli – tłumaczy Sławomir Pawlak, dyrektor Biura Wojewody Lubuskiego.

W województwie działa 13 takich placówek. Umieszczenie osoby w jednej z nich jest możliwe poprzez zawarcie umowy cywilno-prawnej z placówką.

Dyrektor Pawlak radzi rozważyć również skorzystanie z usług opiekuńczych, też tych specjalistycznych.

– Jest to pomoc skierowana do osób samotnych, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację i w miarę możliwości kontakty z otoczeniem. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania mogą być przyznane w formie usług sąsiedzkich – wyjaśnia przedstawiciel LUW.

Dyrektor Pawlak podkreśla, że realizacja usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Decyzję o ich przyznaniu, zakresie i miejscu świadczenia podejmuje dyrektor ośrodka pomocy społecznej/centrum usług społecznych. Pomocą we wskazanej sytuacji może być również uzyskanie świadczenia wspierającego. Aby otrzymać takie świadczenie należy zgłosić się do Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, znajdującego się w Lubuskim Urzędzie Wojewódzkim i złożyć komplet wymaganych dokumentów, w tym orzeczenie o posiadaniu stopnia niepełnosprawności. We wskazanym terminie należy stawić się na komisję ustalającą poziom potrzeby wsparcia. Decyzja, która zostaje wydana przez WZON, wskazuje wartość punktową określającą poziom potrzeby wsparcia. Wpłata świadczenia jest realizowana przez ZUS.

MOPS w Zielonej Górze przygotował poradniki dla Czytelników, w całości publikujemy je na naszych portalach. To odpowiedzi na pytania o to, na jaką pomoc dla starszej osoby można liczyć, jakie dokumenty trzeba przygotować oraz adresy miejsc pomocy.

WALCZY Z RAKIEM. MA DLA KOGO!

- Nigdy nie przeszło mi przez myśl pytanie „dlaczego ja?”. Bo przecież miałem, mam, dobre życie, więc w sumie mogę zapytać „a dlaczego nie ja?” - mówi „Gazecie Lubuskiej” Dominik Fryza, który walczy z wyjątkowo wrednym rakiem trzustki.

Tomasz Rusek

Uważasz się za dobrego człowieka?
(Chwila ciszy, uśmiech)

Tak czy nie?

Na pewno kilka rzeczy w życiu zrobiłem źle, kilka decyzji chciałbym zmienić i mam dziś właśnie takie refleksje z tyłu głowy, ale nigdy nikogo intencyjnie nie skrzywdziłem... Dlaczego pytasz?

Bo gdy zachorowałeś i ogłosiłeś zbiórkę, dostałem ze 20 a może 30 wiadomości w stylu: warto to nagłośnić, bo to dobry człowiek.

(Ciężki uśmiech) to bardzo miłe, nie wiem, co powiedzieć. 20 lat uczyłem polskiego, działałem długo i mocno w kulturze, więc pewnie sporo osób zdążyło mnie poznać, miło mi, że z takiej strony.

Jesteś jedynym człowiekiem, jakiego znam, którego zbiórka na leczenie (pierwsza, kolejna jeszcze trwa na [zrzutka.pl/ty8e3t](https://www.zrzutka.pl/ty8e3t)) zakończyła się w niecałą dobę. Patrzyłeś na cyferki i nie dowie-rzałeś?

To dla mnie ciężki temat, bo prośbienie publicznie o wsparcie wymaga odślonienia się dość mocno, przed każdym. Nie chciałem tego, ale nie miałem wyboru. Nie mam też żadnego doświadczenia w zbieraniu na leczenie, nie wiedziałem więc, jaką kwotę wskazać. A potem cyferki ro-

sły i rosły... Czułem wielką wdzięczność i wielkie zaskoczenie. Jeszcze raz wszystkim dziękuję. Dodam, że wsparcie ludzi jest namacalne. Nieustannie sąsiedzi i nieznajomi przynoszą nam przed dom jakieś dary: swojskie jajka, buraki, pomidory, dostaliśmy królika, dziczyznę (uśmiech) - „bo Dominik musi się zdrowo odżywiać”. Lawina dobra jest niezwykła.

Zapytam wprost: jak idzie walka z rakiem trzustki?

Schudłem około 20 kilogramów, jeżdżę do lekarzy, robię badania, przyjmuję chemię, uporządkowałem sprawy doczesne...

Cierpisz?

Nie. To znaczy jestem słabszy, muszę na siebie uważać, jeść, a po chemiach czuję się gorzej, ale generalnie funkcjonuję w miarę normalnie i staram się cieszyć życiem, chwilami. Zmieniłem trochę podejście do przyszłości... Opowiem ci o butach, ok?

Czuję, że to fajna historia!

(Dominik wstaje od stołu, znika w przedpokoju, po chwili przynosi nowe buty) Zamówiłem je, takie trochę bardziej eleganckie, jeszcze zanim dowiedziałem się o raku. Jako dyrektor ośrodka kultury sporo występowałem publicznie, miałem spotkania, gale. Przyszły już po diagno-

zie. I wiesz, co zrobiłem? Ode-
stałem je, bo przecież miały
mi się już nie przydać... Ale
po kilku tygodniach znowu je
kupiłem. Bo jeszcze mi się
przydadzą (uśmiech). To po-
kazuję, jak zmieniło się moje
podejście. Mam pomysły, ro-
bię plany. Co prawda tylko
do roku do przodu, ale pla-
nuję. Mam po co i dla kogo
żyć, więc powalczę (uśmiech).

**Jak duży jest twój guz na trzu-
stce?**

Dwa razy większy od najwięk-
szego, jaki można zoperować
w Polsce. Do tego dochodzą
przerzuty na wątrobę i naciek
na dwunastnicę. Ale myślę
o tym, co mogę zrobić, gdzie
jest przestrzeń na jakieś dzia-
łania. Stąd zbiórka i konkretny
plan: najpierw zająć się prze-
rzutami, potem zabrać się
za guz na trzustce. Zbieram
pieniądze na operację w Li-
zbonie. Tamtejsza klinika
z sukcesami się już zajmowała
takimi przypadkami jak moje,
więc mam cel i na nim się kon-
centruję.

**Pewnym przełomem okazały
się wyniki grudniowych ba-
dań...**

Tak, po pierwszej serii che-
mioteraapii. Guz trzustki
zmniejszył się o 50 procent.
Przerzuty na wątrobę zmniej-
szyły się o 25 procent. Marker
nowotworowy spadł na 1400.
Wyniki wydolności wątroby
się poprawiły, trzustka działa.

To znacznie, znacznie powy-
żej racjonalnych oczekiwań.
Wielki sukces medyczny
na granicy z cudem. Chemo-
terapia będzie ponowiona,
a operacja z wymodlonej, wy-
marzonej, staje się realna.

**Cofnijmy się na chwilę w cza-
sie. Jestem ciekawy mo-
mentu, w którym zorientowa-
łeś się, że coś może być nie
tak. Było coś, co wywołało
pierwszy niepokój?**

Byłem zdrowym, aktywnym
człowiekiem. Zawodowo cią-
gnąłem kilka projektów, spę-
dzałem czas na spacerach
i na rowerze, żyłem pełnią ży-
cia, wszędzie było mnie
pełno. Na początku roku zda-
rzyło mi się wymiotować.
Sporadycznie. Nie czułem
żadnego niepokoju. Potem
częściej - wziąłem to za objaw
jakieś alergii. W lipcu wymio-
towałem już codziennie. Zro-
biłem w międzyczasie sporo
badań, odwiedziłem kilku
specjalistów, ale nic nie wska-
zywało na nowotwór. Nawet
USG, w którym napisano, że
trzustka jest ok. Dopiero gdy
wykonałem tzw. marker no-
wotworowy, okazało się, że
mój wynik przekracza skalę.
Norma była do 39 jednostek,
ja miałem 12 tysięcy. Co było
potem - wiadomo. Poznałem
kilka osób chorych, których
historie jest niemalże iden-
tyczne. Są pewne objawy
wskazujące na raka trzustki,
ale u mnie nigdy nie pojawiły

się jednocześnie, a w kilku-
miesięcznych odstępach, co
sugerowało zupełnie inne,
stosunkowo niegroźne przy-
padłości.

**Z tej perspektywy jaka jest
Twoja rada dla Czytelników
tej rozmowy, którzy myślą so-
bie: - Kurczę, to co powinie-
nem zbadać?**

Po czterdziestce co pewien
czas wszystko. Radzę badać się
regularnie, zwłaszcza jeśli mie-
licie w rodzinach przypadki
nowotworów, zrobić sobie
markery oraz testy genetyczne.
Na pewno też warto porozma-
wiać ze swoim lekarzem i nie
czekać, aż objawy będą bardzo
drastyczne. A jeśli coś jest nie
tak - działajmy od razu.

**Jak często zastanawiasz się
„dlaczego ja?”**

Chyba nigdy nie przeszło mi
przez myśl takie pytanie. Bo
przecież miałem, mam, dobre
życie, mieszkam w pięknym
Pszczewie, w wymarzonej
domu, mam wspaniałą ro-
dzinę, wspierającą żonę,
zdrowe, dobre i mądre dzieci,
rodziców, rodzeństwo, więc
w sumie mogę zapytać „a dla-
czego nie ja?”. Dostałem tak
wiele, przez ponad 40 lat ży-
łem spokojnie, bez wojen, do-
świadczyłem głodu, biedy.
Omijało mnie tak wiele złych
rzeczy. Miałem bardzo wiele
szczęścia, zapewne więcej niż
inni ludzie. Podchodzę więc
do tego wszystkiego z pokorą.

**Nie masz żadnych pretensji
do Boga?**

Żadnych. Wiara daje mi za to
dużo wsparcia i siły. A Chry-
stusa proszę o jedno: jeśli wy-
rok na mnie jest nieodwo-
łalny, to niech da mi męstwo
i godność.

Boisz się śmierci?

Nie myślę o niej, ale nie go-
dę się teraz na odejście. Boję
się raczej bolesnego i powol-
nego umierania. W takim
sensie, że nie chcę, by moi
bliscy musieli przez to cier-
pienie przechodzić - niekiedy
odczuwam, że moja najbliż-
sza rodzina cierpi bardziej
ode mnie. Dlatego zamie-
rzam powalczyć (uśmiech).
Jak napisałem w opisie
zbiórki: chcę usłyszeć, jak
moja córka w kwietniu przy-
szłego roku gra na skrzyp-
kach koncert dyplomowy
wieńczący naukę w liceum
muzycznym. Chce też pa-
trzeć jak mój dziesięcioletni
syn dorasta, staje się nasto-
latkiem, później mężczyzną.
Tak wiele tras mamy jeszcze
z żoną do przejścia i do prze-
jechania na rowerach... Ni-
gdy się nie poddam. Nato-
miast doświadczenie cho-
roby, z której udałoby mi się
wyjść obronną ręką i wrócić
do względnego zdrowia,
w miarę normalnego życia,
uważam za coś dobrego. Coś,
co zmieni moją perspektywę
oraz wzbogaci jako czło-
wieka.

FOT. MATEUSZ POJNAR

„NIE POTRZEBA SŁÓW, MÓWIĘ SERCEM”

Na początku 1945 r., podczas II wojny światowej, musiał z rodziną opuścić Neusalz. 80 lat później został honorowym obywatelem Nowej Soli. Siegfried Schorsch mieszka dziś w Dreźnie, ale bardziej żyje tym, co dzieje się w mieście, w którym się urodził. Nigdy nie przestał go kochać.

Mateusz Pojnar

Już dawno chciałem go zapisać, co czuł, gdy w 2009 r., po 64 latach, po raz pierwszy wrócił do rodzinnego miasta. - To była ekstremalnie emocjonalna chwila - mówi tylko to jedno zdanie i się wzrusza. Milczymy dłuższą chwilę.

- Im człowiek starszy, tym bardziej mówi duszą, czyli pokazuje emocje - dodaje.

Zdjęcie

Spotykamy się w nowosolskim Centrum Informacji Turystycznej. Pan Siegfried pokazuje mi stare mapy Nowej Soli, dokumenty, notatki, zdjęcia z dzieciństwa i młodości. Wspomina.

Urodził się w 1938 r. Mieszkał z rodziną w domu przy dzisiejszej ul. Saperów na Zatorzu.

Przesuwa palcem po niemieckiej mapie i pokazuje, gdzie wówczas nie było żadnych zabudowań.

Jego ojciec pracował w fabryce Gruschwitza, obsługiwał maszyny. Na jednym ze zdjęć z dzieciństwa widać zresztą w tle charakterystyczną wieżę fabryki. Czarno-biała fotografia przedstawia cztery osoby. Uśmiechnięta mama siedzi na huśtawce w ogrodzie, na kolanach ma siostrę Siegfrieda. Chłopiec stoi z prawej strony. Z lewej - jego brat.

Do szkoły poszedł w 1944 r. Pokazuje mi zdjęcie z pierwszego dnia.

Z dzieciństwa w Neusalz niewiele pamięta. Został mu w głowie m.in. obraz kobiet w chustach podczas zbioru lnu do fabryki nici.

- Lubiłem obserwować ich pracę - uśmiecha się.

Pamięta też długą drogę do szkoły, która mieściła się w okolicy dzisiejszych ulic Szarych Szeregów i Harcerskiej. Majaczą też wspomnienia mostu podnoszonego i promenady nad Odrą, na której było bardzo dużo drzew.

- Piękny pejzaż. Spacerowaliśmy tam często. Z mamą, bo tata był na wojnie - opowiada pan Siegfried.

Jego ojciec z wojny nie wrócił.

Wyjazd

W styczniu 1945 r., gdy Rosjanie zbliżali się do Neusalz, sytuacja w mieście zaczynała być napięta. Mieszkańcy bali się, że radzieccy żołnierze będą ich torturować i mordować.

- Ludzie chcieli uciekać, ale niemiecka propaganda mówiła, że jeszcze nie można - opowiada. - Później przyszedł rozkaz mówiący o tym, że kobiety i dzieci mogą wyjechać w głąb Niemiec, a mężczyźni muszą zostać, by bronić tych terenów. Mieli schować się w bunkrach i obserwować, czy nadchodzą Sowieci. Wszystkie domy były już opuszczone.

Rodzina Schorschów miała wyjechać 29 stycznia.

- Propaganda mówiła, że tylko na kilka tygodni i wrócimy do Neusalz - wspomina mój rozmówca. - Była ostra, śnieżna zima, więc mama ciepło nas ubrała, spakowała pościel, trochę ubrań, jedzenie. Poszliśmy na dworzec. Było mnóstwo ludzi, nie wszyscy

zmieścili się do pociągu. Nam się nie udało, więc wróciliśmy do mieszkania. Czekaliśmy na swoją kolej. Razem z rodzeństwem cieszyliśmy się, że jeszcze przez jakiś czas nie musimy stąd wyjeżdżać.

Ta radość trwała krótko - dwa dni. 31 stycznia wsiedli do swojego pociągu i opuścili rodzinne miasto.

Życie od nowa

W podróży byli kilka dni. Nie wiedzieli, dokąd jadać. Zatrzymali się w niedużej miejscowości Merxleben w Turynii. Mieli jeden pokój u gospodarza.

- 6 kwietnia wkroczyły wojska amerykańskie - sięga pamięcią pan Siegfried. - Byliśmy tam jeszcze do lata. Próbowaliśmy odbudować normalność. Trochę pracowaliśmy w polu. Mama musiała zarabiać pieniądze, żeby nas utrzymać, więc szukała różnych zajęć. Jeżeli nie dostawała za pracę pieniędzy, to chociaż jakieś produkty żywnościowe.

Władze Turynii zarządziły dalsze transporty przesiedleńców. Był lipiec.

- Spytał, kto chce wrócić do swoich domów - relacjonuje 87-latek. - Mama powiedziała, że my chcemy z powrotem do Neusalz. Cieszyliśmy się, że wracamy. Ale droga się dłużyła.

Ostatecznie pociąg zatrzymał się w Magdeburgu. Dopiero tam dowiedzieli się, że granice zostały przesunięte i powrót nie jest możliwy.

- Musieliśmy zacząć życie od nowa - zamyśla się pan Siegfried.

Po tygodniu trafili do wsi Schackensleben, gdzie spędzili kilka lat. Mama zajmowała się domem i pracowała w gospodarstwach. Popołudniami tworzyła też przestrzeń dla dzieci i młodzieży, coś w rodzaju świetlicy. Była w to zaangażowana.

- Miała poczucie misji - wspomina mój rozmówca. - Czuła się za nich odpowiedzialna. Zdobyła kwalifikacje, żeby się nimi opiekować.

Lata miały. Po skończeniu szkoły podstawowej Siegfried też zaczął angażować się w działalność młodzieżowych grup. Dorastał i marzyło mu się kształcenie w kierunku budowy maszyn, bo powstawały nowe fabryki i w jednej z nich chciał kiedyś pracować. Los jednak sprawił, że poszedł w zupełnie inną stronę.

Dom dziecka

W 1957 r. ukończył szkołę pedagogiczną w Poczdamie, dzięki czemu mógł zostać nauczycielem i wychowawcą. Rok wcześniej rozegrały się wydarzenia Października '56.

- We wschodnich Niemczech sowiecka propaganda mówiła nam, że przez to musimy bronić kraju przed ideologią Zachodu i wzmocnić armię - mówi pan Siegfried. - Szukali rekrutów do wojska. Studen-

tom mówili, że spośród nich potrzebują oficerów.

Młody Siegfried również uległ tej propagandzie. Zaciągnął się do wojska. Do 1972 r. był radiotechnikiem. Dorobił się stopnia kapitana.

- Później miałem już dość - opowiada. - W tzw. międzyczasie się ożeniłem, urodziła się dwójka dzieci. Mieszkaliśmy w Brandenburgii. Żona była nauczycielką.

Też zajął się nauczaniem. Zdobywał kolejne kwalifikacje na Uniwersytecie Humboldtów w Berlinie. W końcu otrzymał posadę dyrektora domu dziecka.

Urszulka

Później rodzina wyprowadziła się z Brandenburgii, a Siegfried został szefem kolejnego domu dziecka, tym razem pod Dreznem.

Poznał w nim wychowawczynię, Ursulę. Zakochali się w sobie.

- Dzieci były już dorosłe, rozwiodłem się i Ursel została moją żoną - mówi pan Siegfried. - Pochodziła z przedwojennego Malborka, mieszkała w Gdańsku, więc dobrze знаła też język polski. Miała polskie korzenie.

Mówi o niej Urszulka. Dzięki niej złapał „bakcył polskości”.

- Dlatego moja mentalność staje się coraz bardziej polska - uśmiecha się.

Gdy zbliżał się antykomunistyczny przewrót, po raz pierwszy poczuł, że chciałby pojechać do Nowej Soli. Ursel z siostrą w 1991 i 2007 odwiedziły Gdańsk i Malbork.

- Żona powiedziała, że też powinienem zobaczyć swoje miasto - wspomina.

I od 2009 regularnie odwiedza Nową Sól. Był m.in. w domu, w którym się urodził. Właściciele bardzo ciepło go przyjęli. Zaprzyjaźnił się z nimi.

Schorsch dobrze zna Wojciech Olszewski, radny Nowej Soli. Zanim poznali się osobiście, usłyszał, że pan Siegfried szukał rodzinnego domu i pomaga muzeum, przekazując pamiątki. Ostatnio sam zresztą dostał od niego książki z niemieckiego antykwariatu.

- Szybko przekonałem się, że jest bardzo otwarty na drugiego człowieka i prędko nawiązuje relacje - opisuje go Olszewski. - Nie patrzy na nas przez pryzmat narodowości, trudnej historii polsko-niemieckiej stawianej w dzisiejszych czasach w skrajnych kontrastach. A one nie pozwalają na dostrzeżenie różnych spraw.

Mała ojczyzna

- Pan Siegfried? Wczoraj u mnie był - uśmiecha się dr Tomasz Andrzejewski, dyrektor nowosolskiego muzeum. - Kolejny raz podkreślił, że urodził się w Nowej Soli i chciałby tu zostać już na zawsze.

Schorsch od lat regularnie przychodzi do muzeum.

FOT. ARCH. PRYWATNE

Klasa Siegfrieda w Schackensleben. Chłopiec siedzi pierwszy od prawej

- Zawsze przynosi prezent w postaci artefaktu związanego z historią miasta - opowiada Andrzejewski. - Wzbogacił nasze zbiory o wiele cennych eksponatów, m.in. zdigitalizowane książki dotyczące Neusalz. Jest ciepłym człowiekiem, przyjacielskim i otwartym. Leży mu na sercu dobro rodzinnego miasta, które w wyniku wojny musiał opuścić. Takie były realia. Zabrał wówczas ze sobą wspomnienia i tęsknoty, tak jak wielu ludzi wysiedlanych w czasie wojny w każdej części Europy. Jest przykładem powrotu do korzeni człowieka z bogatymi życiowymi doświadczeniami i - nie wiem jak to precyzyjnie nazwać - szuka wewnętrznego spokoju. Dla Niemców pojęcie heimat jest niezwykle ważne.

Heimat oznacza ojczyznę, lecz w bardziej emocjonalnym sensie małej ojczyzny, rodzinnych stron. Nie chodzi nawet o ojczyznę definiowaną administracyjnie, ale kulturowo, osobiście.

- Jego związek z Nową Solą jest bardzo silny - dodaje szef muzeum.

Andrzejewski uważa, że Schorsch jest człowiekiem, który dobrze buduje trudne relacje polsko-niemieckie.

- To jeden z ostatnich przykładów heimatowców wracających do miasta po to, żeby zobaczyć, jak ich rodzinna miejscowość zmieniła się w ciągu kilkudziesięciu lat - zwraca uwagę.

Schorsch bierze udział w różnych nowosolskich uroczystościach. Składał kwiaty choćby pod pomnikiem upamiętniającym więźniarki filii obozu Gross-Rosen, która była w Neusalz. W styczniu 1945 zostały wysłane przez Niemców w marsz śmierci do obozu koncentracyjnego we Flossenbürgu. Był również w Święto Niepodległości pod pomni-

kiem Bohaterom Walk o Polskę.

- I to nie jest nic na pokaz, bo on niczego nikomu nie musi już udowadniać - podkreśla Andrzejewski. - Mówi mi czasem: "Nie potrzeba słów, po prostu mówię sercem". To jest poruszające.

Monika Tatuśko, szefowa nowosolskiej informacji turystycznej, poznała pana Siegfrieda podczas jednej z jego wizyt. Tłumaczyła spotkanie, w którym brał udział.

- Opowiadał mi o sobie i o tym, dlaczego tu przyjechał - wspomina. - Teraz odwiedza nas kilka razy w roku. Nawiązałyśmy przyjaźń. Pomagam mu rozwiązywać problemy komunikacyjne. Tłumaczę rozmowy, ale z drugiej strony on jest na tyle emocjonalny, że czasem treść tego, co mówi, można wyczytać właśnie z emocji. Słowa stają się zbędne - dodaje.

Honorowy obywatel

W połowie 2025 r. rada miejska Nowej Soli przyznała panu Siegfriedowi tytuł honorowego obywatela miasta. Pomysłodawcą był regionalista Marek Grzelka.

- Mamy możliwość przerzucić dwa mosty: jeden to ten międzypaństwowy między Polską i Niemcami, bo ta współpraca, naznaczona wieloma bliźnami, jest istotna i taki gest jest ważny - argumentował na sesji Grzelka. - Po drugie, to most rzucony w czasie, bo Siegfried był mieszkańcem dawnej Neusalz i nadal czuje się mieszkańcem Nowej Soli. Poświęca serce temu miastu. Mamy okazję, żeby podziękować temu człowiekowi za jego postawę i zaangażowanie.

W uzasadnieniu uchwały czytamy, że pomysł Grzelki poparło kilkuset mieszkańców. I że doceniają Schorsch za jego działalność na rzecz miasta i propagowanie przyjaznych relacji polsko-niemieckich.

"Przede wszystkim - czytamy dalej - jest ikoną współpracy polsko-niemieckiej pomimo jakże trudnej historii naszych narodów. Od wielu lat, mieszkając w Dreźnie, z zamiłowaniem bada historię Neusalz i Nowej Soli [...] Cieszy się ogromnym uznaniem i szacunkiem mieszkańców za swoje kompletnie bezinteresowne oddanie dla miasta, w którym się urodził. [...] Pracuje nad promocją miasta w Niemczech, pokazując m.in., że Neusalz/Nowa Sól, jej historia, przedzielona symboliczną

FOT. MATEUSZ POJNAR

11 listopada 2025 r. pod pomnikiem Bohaterom Walk o Polskę w Nowej Soli

i dramatyczną cezurą II wojny światowej, może nadal jednoczyć ludzi w obywatelskiej wspólnocie".

W uzasadnieniu można też przeczytać, że pan Siegfried wspomaga mieszkańców, pasjonatów historii, miejskie instytucje, stowarzyszenia czy grupy wolontariackie. Pieniędźmi, ale i działaniami związanymi z promocją Nowej Soli i jej historii.

„Skromny obywatel Niemiec stał się dziś ikoniczną, rozpoznawalną postacią Nowej Soli, zaskarbiając sobie szacun-

nek, wdzięczność i przyjaźń wielu mieszkańców" - czytamy dalej. „Jego postawa jest wybitnie ponadnarodowa: jasno daje do zrozumienia, jak istotne są dla nas wszystkich rozmaite aspekty trudnej polsko-niemieckiej historii. I uzmysławia, jak człowiecze, warte zachodu i piękne jest łączenie w drobnych nawet gestach i wspólnych działaniach".

Krople w Odrze

Z inicjatywą uchwałodawczą ws. honorowego obywatelstwa wyszło dwóch radnych: Marek Szymendera i wspomniany wcześniej Olszewski.

- Uznaliśmy, że warto przyznać mu takie symboliczne wyróżnienie - mówi mi drugi z nich. - Przed wojną tutaj również żyli ludzie i każdy z nich przeżywał swoje radości, smutki, miłości, rozczarowania, sukcesy i porażki. To jest pierwiastek, który łączy nas wszystkich. Wiele rzeczy dzieli ludzi, ale Siegfried po prostu po latach przyjechał do miasta, które kocha. Tutaj się urodził i ono jest wciąż dla niego ważne. Pokazuje, że my, którzy dziś żyjemy w mieście, jesteśmy w pewnym sensie kontynuacją ludzkich żywotów toczących się tutaj dalej. I że najważniejsze jest to, jak się rozumiemy - niezależnie od barier językowych, różnic światopoglądowych. Most zawsze będzie nas łączył.

Olszewski opowiada, że pan Siegfried w swoim poczuciu jest nadal mieszkańcem miasta.

- Obojętnie, jak ono się nazywa. Jesteśmy ciągłością historii Nowej Soli - zwraca uwagę. - Kropelki wody przepływające w Odrze to my, mieszkańcy, którzy byli tu wcześniej i są teraz. Płyniemy przez miasto i współtworzymy jego historię. On pozwala nam, Polakom, spojrzeć na naszą

Nową Sól z zupełnie innej perspektywy, bo z dwóch brzegów: polskiego i niemieckiego, ale i z dwóch czasów: przeszłości i teraźniejszości. Dodatkowo robi to w serdeczny sposób. Uczy, że należy próbować się poznać, zrozumieć, polubić. Ursel i Siegfried również zostali mocno dotknięci przez historię, ale sobie z tym pięknie poradzili.

Wynajął już nawet mieszkanie

Gdy Grzelka opowiedział panu Siegfriedowi o pomysle honorowego obywatelstwa, ten odparł, że nie lubi takich oficjalnych tytułów. Że chce się czuć jak obywatel tego miasta, ale w intymnym gronie znajomych i przyjaciół.

- Marek powiedział, że to i tak musi się stać - uśmiecha się Schorsch. - Dla mnie to jest ogromny zaszczyt. Jestem wdzięczny mieszkańcom za tak ciepłe przyjęcie.

Pytam, czy myśli o tym, by ponownie zamieszkać w Nowej Soli.

- Wynająłem już nawet mieszkanie, żeby nie tułać się po hotelach, gdy tu przyjeżdżam - tłumaczy. - Dzięki temu mogę dłużej tutaj być, a nie jeździć tam i z powrotem. Szczerze mówiąc częściej kontaktuję się teraz z nowosolanami niż z mieszkańcami Drezn.

Schorsch mówi, że dobre relacje polsko-niemieckie wymagają lepszego przepływu informacji. I tego, żeby nie zakłamywać trudnej historii.

- Warto się spotykać, nawzajem odwiedzać - dodaje. - Ważne są osobiste kontakty między ludźmi, integracja, odejście od polityki. Rozwijanie w przyjaźni oddolnych inicjatyw, tak jak robią to miasta czy regiony na pograniczu. To być może będzie miało przełożenie na górę. Taka jest moja wizja.

FOT. ARCH. PRYWATNE

Rodzina Schorschów, lato 1944 r., Siegfried z prawej

INWESTYCJE 2026 W GORZOWIE

Ponad osiemdziesiąt zadań, na które ma pójść 291,8 mln zł. Tak przedstawiają się plany miasta na 2026 rok. Mamy pełną listę przedsięwzięć.

Jarosław Milkowski

Polekkim przyhamowaniu z inwestycjami w kończącym się właśnie roku, Gorzów znów się rozpęda, jeśli chodzi o wydatki. Na dobiegający końca rok gorzowski magistrat zaplanował na inwestycje co szóstą złotówkę z budżetu miasta. W 2026 roku ma pójść na nie co piąty miejski „złocisz”. Ma to być dokładnie 291 mln 758 tys. 567 zł. To o ponad jedną trzecią więcej niż w 2025, na który to rok zaplanowano „tylko” 210 mln 810 tys. zł.

Na liście zadań do wykonania - podobnie jak w zeszłym roku - jest ponad osiemdziesiąt pozycji. Poniżej, jest ich nieco mniej. W kilku przypadkach dane o wydatkach na różne etapy zebraliśmy bowiem razem i podajemy jedną kwotę. Tak zrobiliśmy choćby w przypadku zagospodarowania wód opadowych na terenie miasta czy budowy miejsc rekreacji. Zsumowaliśmy też kwoty, jakie były w projekcie budżetu oraz te, które postanowiono dołożyć do danego zadania.

Podzieliliśmy inwestycje na rejon

By łatwiej było zorientować się, w których częściach Gorzowa zostaną zrealizowane konkretne inwestycje, podzieliśmy je podobnie jak jest to w budżecie obywatelskim. W nim, oprócz części ogólnomiejskiej, jest też podział na dwanaście rejonów.

Podziału nie trzymaliśmy się jednak sztywno i niektóre inwestycje zakwalifikowaliśmy do tych rejonów, które powszechnie są utożsamiane z danym miejscem. Przykład? Choćby budowa ulicy Czartoryskiego obok szpitala. Formalnie jest ona na terenie rejonu Chwałęcice/Srebrna. My, na potrzeby tego tekstu uznaliśmy, że bliżej jej do Manhattanu, ale zdajemy sobie sprawę, że część gorzowian zaliczyłoby okolice parku 750-lecia do Górczyna.

Część inwestycji zaliczyliśmy też do kategorii ogólnomiejskiej. Północną „obwodnicę” Gorzowa można byłoby zaliczyć do Piasków, bo tam trwają teraz prace, ale wydatki związane są też z odcinkami przynależnymi do Chwałęcice czy Małyszyna.

Wśród inwestycji niektóre pozycje mogą zaskoczyć. Na liście jest bowiem, przykła-

dowo, przebudowa ul. Spichrzowej, przy której widnieje kwota 11 tys. zł. Oczywiście nie oznacza to kolejnych prac (bo tyle pieniędzy nie starczyłoby na „waciki”). Są to jeszcze rozliczenia za ukończoną inwestycję.

INWESTYCJE OGÓLNO-MIEJSKIE

- System zrównoważonego transportu miejskiego (47,426 mln zł)
- Zakup autobusów elektrycznych (43,391 mln zł)
- Budowa Północnej Obwodnicy Gorzowa (40,979 mln zł)
- Zagospodarowanie wód opadowych na terenie miasta - kilka etapów (23,875 mln zł)
- Głęboka termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (13,926 mln zł)
- Modernizacja oświetlenia ulicznego wraz z wykonaniem audytu i inwentaryzacji oświetlenia (7,994 mln zł)
- Gospodarowanie mieszkaniowym zasobem gminnym (6,783 mln zł)
- Dotacja celowa na wydatki inwestycyjne dla OSiR-u (6,100 mln zł)
- Zakup nieruchomości przy ul. Teatralnej 25b (6,000 mln zł)
- Termomodernizacja budynków mieszkalnych komunalnych (4,770 mln zł)
- Budowa i rozbudowa miejsc rekreacji - kilka etapów (3,690 mln zł)
- Modernizacja budynków urzędu miasta (3,510 mln zł)
- Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej (3,270 mln zł)
- Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury (3,055 mln zł)
- Budowa przyszkolonej infrastruktury sportowej (3,050 mln zł)
- Modernizacja strefy saun w Słowiance - zakup udziałów (2,845 mln zł)
- Przebudowa lokali mieszkalnych gminnych (2,012 mln zł)
- Rozwój OZE wraz z budową magazynów energii w obiektach użyteczności publicznej (1,989 mln zł)
- Rozwój elektronicznych usług świadczonych przez miasto (1,761 mln zł)
- Modernizacja kompleksów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych (1,092 mln zł)

Jedną z najdroższych inwestycji jest budowa północnej „obwodnicy” Gorzowa

- Dotacje celowe na realizację wydatków inwestycyjnych zakładów budżetowych (871 tys. zł)
- Przebudowa dróg gruntowych na terenie miasta (853 tys. zł)
- Zbrojenie terenów inwestycyjnych (850 tys. zł)
- Budowa placów zabaw na terenie placówek oświatowych (646 tys. zł)
- Oświetlony Gorzów (619 tys. zł)
- Ochrona bioróżnorodności w parku leśnym na północy miasta (727 tys. zł)
- Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich przyjaznych mieszkańcom (514 tys. zł)
- Przebudowa dróg gruntowych (455 tys. zł)
- Wspieranie błękitno-zielonej infrastruktury (450 tys. zł)
- Kolej Plus (295 tys. zł)
- Modernizacja dróg gminnych na terenie miasta (280 tys. zł)
- Modernizacja dróg (264 tys. zł)
- Ścieżki rowerowe (200 tys. zł)
- Przebudowa dróg gruntowych wewnętrznych (196 tys. zł)
- Budowa, zagospodarowanie i modernizacja skwerów na terenie miasta (183 tys. zł)
- Dostępny samorząd 2.0 (180 tys. zł)
- Zawodowcy w Gorzowie (122 tys. zł)
- Zakup samochodu dla Centrum Opieki nad Dzieckiem i Rodziną (85 tys. zł)
- Montaż źródeł wodnych na terenie miasta (31 tys. zł)
- Budowa i przebudowa parkingów (21 tys. zł)
- Modernizacja kompleksów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych - licea (12 tys. zł)
- Zakup urządzenia wielofunkcyjnego (3 tys. zł)

CENTRUM/ŚRÓDMIEŚCIE

- Przebudowa i adaptacja budynku przy Centrum Edukacji Zawodowej i Biznesu (2,1 mln zł)
- Wykonanie podłogi w sali gimnastycznej Zespołu Szkół Elektrycznych (1,2 mln zł)
- Modernizacja budynków Zespołu Szkół Elektrycznych (665 tys. zł)
- Modernizacja stadionu lekkoatletycznego przy ul. Krasieńskiego (570 tys. zł)
- Usunięcie przyczyny zawilgocenia ścian w budynkach przy ul. Łokietka 22 (285 tys. zł)
- Zagospodarowanie terenów w rejonie Schodów Donikąd (201 tys. zł)

- Modernizacja Cmentarza Świątokrzyskiego (201 tys. zł)
- Przebudowa ul. Spichrzowej (11 tys. zł)
- Utworzenie Branżowego Centrum Umiejętności (5 tys. zł)

OSIEDLE STASZICA

- Modernizacja kompleksów sportowo-rekreacyjnych na terenie placówek oświatowych - SP5 (1,2 mln zł)
- Modernizacja parku Słowiańskiego (1,062 mln zł)
- Modernizacja stadionu przy ul. Olimpijskiej (979 tys. zł)
- Termomodernizacja SP5 oraz Zespołu Szkół nr 14 przy ul. Mościckiego (330 tys. zł)

CHWAŁĘCICE/SREBRNA

- Rozbudowa cmentarza przy ul. Żwirowej - etap II (4,674 mln zł)
- Budowa ścieżki wzdłuż Kłodawki - etap II (1,205 mln zł)
- Budowa oświetlenia na cmentarzu przy ul. Żwirowej (616 tys. zł)

DOLINKI/JANICE

- Zagospodarowanie terenu parku Czechówek (1,315 mln zł)

- Przebudowa ul. Łukasieńskiego - droga zbierająco-odprowadzająca (500 tys. zł)
- Zakupy inwestycyjne w DPS 1 (5 tys. zł) PIASKI
- Rozbudowa placu zabaw przy ul. Taczaka (194 tys. zł)

OSIEDLE EUROPEJSKIE

- Tuptuś - przebudowa chodnika u zbiegu ul. Londyńskiej i Wiedeńskiej (385 tys. zł)
- Budowa boiska na os. Europejskim (267 tys. zł)

ZAKANALE

- Utworzenie centrum opiekuńczo-mieszkalnego przy ul. Osadniczej (3,971 mln zł)

ZAMOŚCIE

- Modernizacja schroniska przy ul. Fabrycznej 57 (1,957 mln zł)
- Modernizacja przedszkola przy ul. Śląskiej wraz z terenem przyległym (1,6 mln zł)

MANHATTAN

- Budowa ul. Czartoryskiego (1 mln zł)
- Budowa toru rolkowego w parku 750-lecia (479 tys. zł)

WIEPRZYCE/MAŁYSZYN

- Rozwój terenów inwestycyjnych poprzez rozbudowę układu komunikacyjnego północnej części miasta (7,735 mln zł)
- Przebudowa odcinka ul. Zwiadowców (413 tys. zł)

OSIEDLE SŁONECZNE

- Przebudowa i wzmocnienie muru oprowego przy SP6 (930 tys. zł)
- Budowa wybiegu dla psów na os. Słonecznym (159 tys. zł)
- Modernizacja schodów przy Słonecznej 74 i 85 (150 tys. zł)

GÓRCZYN

- Modernizacja budynku przedszkola przy ul. 8 Maja (770 tys. zł)

INNE

- Budowa jednostki ratowniczo-gaśniczej w Kostrzynie nad Odrą (1,820 mln zł)

NARODOWA LISTA

~~ZMARTWIEN~~

(KOLEJNOŚĆ PRZYPADKOWA)

1. ZDROWIE
2. BEZPIECZEŃSTWO
3. PIENIĄDZE
4. BEZPIECZEŃSTWO
5. PIENIĄDZE
6. ZDROWIE
7. PIENIĄDZE
8. ZDROWIE
9. BEZPIECZEŃSTWO

ROK 2025 NIE BYŁ ZŁY. I BYŁE 2026 NIE BYŁ GORSZY

Rok, który minął, większość z nas uważa za udany – tak w sferze prywatnej, jak i zawodowej. W roku 2026 najbardziej obawiamy się problemów z dostępem do służby zdrowia, pogorszenia zdrowia własnego lub bliskich. Sen z powiek spędza nam to, co dzieje się na świecie: wojny, konflikty, niepewność. Polityczna sytuacja w kraju też nie nastraja optymizmem. Był więc ten nowy rok nie był gorszy niż 2025

Dorota Kowalska

Marta, 28 lat, pracownik korporacji. A oprócz tego zapalona eko-łożka, fanka polskich siatkarzy i butów na koturnie. Na początku zeszłego roku zrobiła sobie tabelkę i wypisała rzeczy, które chce zrobić w 2025 roku. I tak postanowiła wreszcie zdać egzamin na prawo jazdy, prze-kluć sobie uszy, dwa razy wyjechać gdzieś na urlop, upiec dwa ciasta – to tylko kilka z punktów zapisanych na białej kartce.

– Prawie wszystko zrealizowałam! – wykrzykuje.

Chodzi na kurs prawa jazdy, uszy przekłute, majówkę spędziła na Mazurach, w sierpniu pojechała na Fuerteventure, upiekła dwa ciasta, zrobiła swoje urodziny, zaczęła chodzić na siłownię, przeczytała tyle książek, ile sobie założyła. Dużo.

– W sumie to był udany rok. Zawsze mogłoby być oczywiście lepiej, ale nie ma co narzekać – mówi.

Znajomi też są zadowoleni. Marta zrobiła wreszcie remont mieszkania, dostała je po rodzicach i wymagało gruntownego odświeżenia, Alicja poszła na studia podyplomowe jak chciała, Maciek dostał podwyżkę, chociaż i tak jako informatyk zarabia dużo więcej niż ona, Pola wreszcie dostała pracę, o jakiej marzyła. W każdym razie przestała kelnierować.

– Nie przydarzyło mi się też nic złego: wszyscy w rodzinie są zdrowi, nikt nie miał wypadku samochodowego, nie połamał nóg ani ręk, nie zachorował. W sumie moja rodzina też nie powinna narzekać – opowiada.

I dodaje, że jednej rzeczy nie udało jej się zrealizować: zmienić pracy. To zadanie na ten rok. Poza tym założyła sobie, że w 2026 poleci gdzieś poza Europę, ale to już załatwione: lot wykupiony, mieszkanie zabukowane, plan wycieczki opracowany w najmnijszym

szczegółach – w lutym dwa tygodnie spędzi w Azji.

Marta nie jest wyjątkiem, bo teraz trochę liczb. Jak wynika z najnowszego badania CBOS, Polacy oceniają 2025 rok w wymiarze osobistym, zawodowym oraz w odniesieniu do Polski i świata generalnie lepiej niż 2024 rok, choć – umówmy się – poprawa jest niewielka.

Ponad trzy piąte badanych (62 proc.) stwierdziło, że rok 2025 – najogólniej rzecz biorąc – był dla nich dobry. Jednak zaledwie 7,9 proc. ankietowanych uznało mijający rok za bardzo dobry dla siebie.

Mimo iż łączny odsetek dobrych ocen roku 2025 jest minimalnie wyższy niż w odniesieniu do roku 2024 (wzrost o 1,9 pkt proc.), to ubyło ocen dobrych (spadek o 3,4 pkt proc.), a przybyło dość dobrych (wzrost o 4,9 pkt proc.).

Na ubiegłorocznym poziomie w odniesieniu do wymiaru osobistego utrzymuje się odsetek wskazań oceny „ani dobry, ani zły” (obecnie 27,4 proc.). O 1,8 pkt proc. ubyło natomiast ocen negatywnych (obecnie 10,3 proc.). W niemal równym stopniu ubyło wskazań odpowiedzi „bardzo zły” i „zły” (łącznie o 1 pkt proc.), jak i „raczej zły” (spadek o 0,8 pkt proc.).

„W dłuższej perspektywie warto też zauważyć, iż generalnie od 2005 do 2025 roku nieustająco dominowały grupy respondentów oceniających, że mijający rok był dla nich dobry. Ten okres względnej prosperity Polaków zbiega się z przynależnością Polski do Unii Europej-

skiej” – ocenili autorzy badania.

Gospodarka ma się dobrze

Justyna, 48 lat, zamężna, dwójka dzieci. Razem z mężem prowadzą własną firmę, Adam i Marcelina, ich pociechy, chodzą do szkoły średniej. Mają jeszcze Koksę, owczarka niemieckiego i małą kotkę, Rudą.

– Myślę, że rodzina jest dla mnie najważniejsza. Oczywiście, zdrowie to podstawa. Ale ważne są relacje między nami i dziećmi, atmosfera panująca w domu. Póki co, dogadujemy się świetnie i w 2025 roku nic się w tej kwestii nie zmieniło – wylicza. Mają sporą grupę znajomych, często się spotykają, wyjeżdżają razem na wakacje. To też dla nich ważne.

– Podobnie jak praca. Nie wyobrażamy sobie, żeby robić coś, czego nie lubimy. W końcu spędzamy w swojej firmie ponad osiem godzin dziennie. Uważam, że praca powinna inspirować, motywować, powinna pozwolić na rozwój, to jednak istotny aspekt życia. W naszym przypadku wciąż tak jest – uważa. Zarabiają tyle, że wystarcza na zajęcia dodatkowe dzieci, wspólny wakacyjny urlop. Zimowy zawsze spędzają tydzień w Beskidach, syn i córka jeżdżą na snowboardzie, ona z mężem na nartach.

– Prowadzimy normalne, przeciętne życie, bez luksusów, bez szaleństw, ale stać nas na to, żeby nasze dzieci rozwijały swoje zainteresowania, żebyśmy gdzieś wyjechali, coś zobaczyli. Staramy się nie szastać pieniędzmi – mówi.

W 2025 roku spędzili z dziećciakami wakacje na Majorce, kupili trochę nowych sprzętów do domu, wymienili stary piec i pralkę.

– Nie robimy sobie jakichś wielkich planów na ten rok – zauważa. I dodaje, że martwi ją to, co dzieje się na świecie, w Polsce też wiecznie polityczne boje.

Ale też gdybyśmy chcieli podsumować 2025 rok, to w światowej polityce bez dwóch zdań został on zdominowany przez powrót Donalda Trumpa do Białego Domu. Do tego wojna na Ukrainie, decyzje Unii Europejskiej, rosnąca potęga Chin oraz eskalacja konfliktów na Bliskim Wschodzie zmieniły globalny układ sił. W Polsce nowym prezydentem został Karol Nawrocki, który wygrał w II turze wyborów z Rafałem Trzaskowskim. W siłę rośnie skrajna prawica: tak Konfederacja jak Grzegorz Braun.

Co do gospodarki, rok 2025 był dla niej przełomowy: wzrosło PKB, konsumpcja, poziom inwestycji, wzrosły płace, choć wolniej niż w 2024 roku, spadła inflacja. Niestety, wzrósł dług publiczny. Polska dołączyła jednak do grona gospodarek z PKB powyżej 1 biliona dolarów, jest dzisiaj dwudziestą gospodarką świata.

Wracając do raportu CBOS, niemal tyle samo badanych mijający rok uważa za dobry dla Polski (35,7 proc.) co tych opisujących go jako „ani dobry, ani zły” (35,4 proc., wzrost o 2,1 punktu). Wśród ocen pozytywnych przybyło przede wszystkim dobrych i bardzo dobrych (łącznie o 2 pkt proc.). W porównaniu z poprzednim rokiem ubyło ocen negatywnych (25 proc., spadek o 2,9 pkt proc.).

W odniesieniu do świata większość badanych (55,9 proc.) uważa, że rok 2025 był dla świata zły. Jest to nieznacznie mniej niż w odniesieniu do roku ubiegłego (spadek o 1,4 pkt proc.).

Pozytywne oceny wystawiło mu jedynie 12,7 proc. respondentów, czyli tylko nieznacznie więcej niż przed rokiem (wzrost o 1,4 pkt proc.). W porównaniu z poprzednim rokiem nieznacznie przybyło też uważających mijający rok za „ani dobry, ani zły” (24,4 proc.).

„Rok 2025 jest w ocenie badanych jednym z siedmiu najgorszych dla świata w okresie objętym badaniami, czyli od roku 1986. Wyniki dotychczasowych badań pokazują, iż – w odbiorze Polaków – pandemia COVID-19 rozpoczęła trwający już sześć lat okres złej pasy dla naszego globu, a pierwszy rok wojny na Ukrainie skutkował jeszcze okresowym pogłębieniem negatywnych nastrojów” – podkreślili autorzy.

Respondenci pracujący zarobkowo, choćby w niepełnym wymiarze godzin, oceniali także, jaki był wpływający rok dla ich zakładów pracy. 64 proc. uznało go w tym wymiarze za – najogólniej rzecz biorąc – dobry. Pozytywnych ocen jest więcej o 5,3 pkt proc. niż rok temu, przy czym przybyło przede wszystkim bardzo dobrych i dobrych (łącznie o 4,4 pkt proc.).

Na poziomie zbliżonym do ubiegłorocznego kształtuje się odsetek badanych uważających mijający rok za zły dla swoich zakładów pracy (12,1 proc., wzrost o 0,5 pkt proc.). Zmniejszyła się natomiast grupa, która oceniła, że mijający rok był dla ich zakładów pracy „ani dobry, ani zły” (19,7 proc., spadek o 6,9 pkt proc.).

Na te pracujących w innych sektorach znacznie gorszymi ocenami 2025 roku w odniesieniu do swojego miejsca pracy wyróżniają się badani pracujący w prywatnych gospodarstwach rolnych. Wśród nich ocen pozytywnych jest 41 proc.

Obawy o bezpieczeństwo

Wojtek, 43 lata, informatyk. Mijający rok był dla niego do-

bry, bez fajerwerków, jak mówi, ale bez wielkich nieszczeń. On wciąż najbardziej boi się wojny, tego, co dzieje się za wschodnią granicą, na Bliskim Wschodzie w Ameryce Łacińskiej.

– To się może wymknąć spod kontroli – uważa.

I tłumaczy: nikt się nie spodziewał, że Putin rozpocznie wojnę w Ukrainie. Ale tak się stało. Wojna trwa już prawie cztery lata i nic. Putin nie cofnie się o krok. Z kolei Trump to biznesmen, który na wszystko patrzy przez pryzmat pieniędzy, dla niego nieważne, jak skończy się ta wojna, grunt, żeby na tym zyskał.

– Do tego konflikt na Bliskim Wschodzie, zamieszanie w Wenezueli, bo porwanie przez Amerykanów prezydenta Maduro daje do myślenia. Wprawdzie to dyktator, ale przywódca suwerennego państwa. To co, Trump może sobie teraz porwać kogo chce, łamiąc przy tym międzynarodowe prawo? Na świecie nie dzieje się dobrze. Są rzeczy, na które nie mamy wpływu i takie sytuacje najbardziej mnie stresują, wywołują u mnie strach – przyznaje Wojtek.

Obawy Wojtki nie są bezzasadne. Wprawdzie Polacy najbardziej boją się, że w 2026 roku zetkną się z trudnościami w dostępie do służby zdrowia, tak przynajmniej wynika z nowego sondażu IBRIS dla Wirtualnej Polski, ale drżą też o bezpieczeństwo swoje i kraju. I tak, ankietowani pytani o to, czego najbardziej obawiają się w 2026 roku, mieli wskazać trzy z kilkunastu odpowiedzi. Okazuje się, że głowy Polaków najczęściej zaprzątają problemy z dostępem do służby zdrowia. Opcję tę wskazało 47,5 proc. respondentów. Na drugim miejscu znalazły się za to obawy o pogorszenie zdrowia własnego lub bliskich. Tę odpowiedź wybrało 45,3 proc. badanych.

PONAD TRZY PIĄTE BADANYCH (62 PROC.) STWIERDZIŁO, ŻE ROK 2025 BYŁ DLA NICH DOBRY. ZALEDWIE 7,9 PROC. ANKIETOWANYCH UZNAŁO GO ZA BARDZO DOBRY

FOT. 123RF

Najbardziej boimy się jednak tego, co związane z naszym zdrowiem, to ono od lat jest dla Polaków najważniejsze. O tym, że w kwestii zdrowia rośnie świadomość Polaków, świadczy chociażby fakt, że nie zamierzamy na nim oszczędzać

Kolejnym najczęściej wskazywanym lękiem Polaków są zagrożenia bezpieczeństwa kraju, które wskazało 44,2 proc. ankietowanych. Niewiele mniej, bo 43,3 proc., deklaruje za to, że obawia się o sytuację wewnątrz kraju – niestabilność polityczną i spory.

Kolejne miejsca zajmują lęki o wzrost kosztów życia, czyli kwestie takie jak inflacja, rachunki czy ceny żywności (41,5 proc.), a także o utratę pracy lub źródła dochodu (21,8 proc.). Na ostatnim miejscu znalazła się obawa o zmiany klimatyczne i gwałtowne zjawiska pogodowe (7,9 proc.), 2,4 proc. respondentów wybrało odpowiedź „nie wiem/trudno powiedzieć”, a 0,6 proc. „inne”.

Trudno się dziwić tym wskazaniom, bo sytuacja na świecie może niepokoić.

- Rok 2024 był krwawy. Rok 2025 był jeszcze gorszy. W 2026 roku wchodzimy w niebezpieczną epokę, w której rośnie przyzwolenie na przemoc - ostrzegła prof. Clionadh Raleigh, dyrektor generalna międzynarodowej organizacji ACLED, zajmującej się monitorowaniem konfliktów zbrojnych i przemocy politycznej na świecie. Według danych ACLED, w 2025 roku co szósta osoba na świecie była zagrożona konfliktami zbrojnymi. Nic nie wskazuje na to, by ta sytuacja miała się poprawić.

Cisza przed burzą w Azji. Okrągłe urodziny Ameryki i ostateczny test dla jej obec-

nego prezydenta Donalda Trumpa, którego polityka może szokować. Zamieszanie w Ameryce Łacińskiej. Wojna handlowa między Chinami i Stanami Zjednoczonymi. Bliski Wschód na beczce prochu. Wojna w Ukrainie, której końca nie widać. W kraju dalsza wojna prezydenta z rządem i coraz wyraźniejszy skręt w prawo.

- Wiele rzeczy może się wydarzyć. Powiem pani tyle: mimo że nie będzie wyborów w Polsce, to prorokuję, że to będzie bardzo gorący rok i jeśli chodzi o polityczne wydarzenia w naszym kraju i te na świecie - mówił w ostatnim wywiadzie były prezydent Aleksander Kwaśniewski. Tak, to może być trudny, niebezpieczny rok.

Zdrowie najważniejsze

Najbardziej boimy się jednak tego, co związane z naszym zdrowiem, to ono od lat jest dla Polaków najważniejsze, podobnie jak rodzina. O tym, że w kwestii zdrowia rośnie świadomość Polaków, świadczy chociażby fakt, że nie zamierzamy na nim oszczędzać. Jak

wynika z badań w 2025 roku Polacy planowali ograniczyć wydatki na elektronikę, rozrywkę i przyjemności, za to zamierzali inwestować w zdrowie i kondycję fizyczną.

Nie bez znaczenia w naszym postrzeganiu siebie, swojego zdrowia i kondycji jest rozwój medycyny. Dzisiaj leczymy choroby, które kiedyś uchodziły za nieuleczalne. Funkcjonują programy zdrowotne, także te profilaktyczne, z których spora grupa Polaków może korzystać i korzystać.

W ostatnich ośmiu latach wzrosło przekonanie, że ochrona zdrowia jest przede wszystkim obowiązkiem państwa, tak przynajmniej wynika z badań CBOS. Obecnie 56 proc. ankietowanych podziela ten pogląd, co stanowi wzrost o 15 punktów procentowych. Natomiast 38 proc. uważa, że ochrona zdrowia jest przede wszystkim obowiązkiem jednostki, tu widzimy spadek o 17 punktów procentowych. I wprawdzie 66 proc. Polaków negatywnie ocenia aktualną służbę zdrowia, kolejne 22 proc. ankietowanych jest z niej zadowolonych, ale prawda jest taka, że jed-

nak oferuje nam ona więcej niż jeszcze kilkanaście lat temu.

Ewa, 66 lat, wysoka, szczupła. Właściwie od zawsze dbała o siebie: jeździła na rowerze, spacerowała, nie zmieniła tego faktu, że już kilka lat temu przeszła na emeryturę.

- Wyjście do pracy wymusza na nas pewne zachowania. Trzeba wstać, ubrać się, zrobić makijaż. No i samo przebywanie między ludźmi jest motywujące, inspirujące, jest po prostu człowiekowi potrzebne - tak opowiada.

Szybko się pozbierała. Znalazła kilka pań, które, jak ona, nie chciały gnuśnić w domu. Postanowiły działać. Dwa razy w tygodniu chodzą na basen i gimnastykę, co drugi dzień biegają „na kijki”.

Razem z mężem podróżują. W ciągu roku są w stanie odłożyć na jeden zagraniczny wyjazd, byli już w Grecji, Bułgarii, Chorwacji.

- Do jedzenia kupuję produkty droższe, ale lepsze jakościowo - przyznaje. - Nie objadamy się, wolimy zjeść mniej, ale lepiej - mówi. Odstawili słodycze, czasami pozwolą sobie na jakieś kruche ciasteczko do kawy. W ich diecie jest dużo owoców i warzyw.

- W naszym wieku wizyty i lekarza to już niemal codzienność - mówi Ewa. I dodaje, że nie będzie wchodzić w szczegóły, ale ich kalendarz na ścianie, na którym zaznaczają, do kogo i kiedy, jest cały na czerwono.

- Oczywiście, że na niektóre wizyty czekamy po kilka miesięcy. Czasami, żeby nie czekać, idziemy na badania prywatnie, ale nie zawsze nas stać, wtedy zostaje państwowa służba zdrowia. Czy to problem? Tak - mówi. I dodaje, że to kłopot zwłaszcza dla tych, którym się spieszy, bo dzisiaj skierowanie z adnotacją „na cito” wcale nie znaczy jutro, za tydzień czy za dwa.

Co ciekawe, CBOS w 2024 roku po ośmiu latach przerwy powróciło do badania zachowań prozdrowotnych Polaków. Według sondażu 61 proc. respondentów ocenia swój stan zdrowia jako co najmniej dobry. Jedynie 10 proc. badanych uważa, że ich zdrowie jest złe.

W porównaniu do 2016 roku, lepiej oceniamy swoją kondycję zdrowotną. Odsetek osób zadowolonych ze swojego zdrowia wzrósł o 6 punktów procentowych. Częściej zadowolenie ze swojego zdrowia deklarują mężczyźni, mieszkańcy największych miast, osoby lepiej wykształcone oraz te o wyższych dochodach.

Polacy uważają, że najważniejszym czynnikiem wpływającym na poprawę zdrowia jest właściwe odżywianie się - taką odpowiedź wskazało 50 proc. badanych. Dalej: niepalenie papierosów (27 proc.), regularne uprawianie sportu (26 proc.) regularne wizyty u lekarza (26 proc.).

Młodsze pokolenie uważa, że na nasz dobry stan zdrowia wpływ ma zwłaszcza uprawia-

nie sportu, starsze osoby stawiają na regularne wizyty u lekarza, niepalenie papierosów i niepicie alkoholu. Największe znaczenie zdrowemu odżywianiu przypisują osoby w wieku 25-44 lat.

Pieniądze też ważne

Zawartość portfela też spędza nam sen z powiek w 2026 roku. Bo wprawdzie sytuacja gospodarcza kraju jest lepsza, spadła inflacja, coraz więcej zarabiamy, ale też coraz więcej wydajemy.

Ewelina, 57 lat, wciąż czynna zawodowo. Zarabia w granicach 6,5 tys. złotych na rękę. Jeszcze dwa lata temu razem w mężem wynajmowali w jednym ze śląskich miast spore mieszkanie w kamienicy. Córka, Monika ze swoją rodziną - mężem, roczną córeczką i siedmioletnim synem, także płacili za wynajem trzypokojowego lokum w bloku z wielkiej płyty.

- Postanowiliśmy wziąć kredyt i wspólnie kupić dom pod miastem. Znaleźliśmy taki, w stanie zamkniętym surowym. Ma dwa osobne wejścia: górę miała zamieszkiwać Monika z rodziną, my dół - opowiada Ewelina: niewysoka, włosy do ramion, pełna energii.

Szybko obliczyli, że muszą wziąć 200 tys. złoty kredytu na wykończenie domu. Tak też zrobili. Było ciężko, bo wciąż wynajmowali mieszkania, a musieli już spłacać zadłużenie. Potem „ciężko”, zamieniło się w „tragicznie”. Przyszła wojna w Ukrainie, inflacja, podwyżki stóp procentowych, rata kredytu niemal się podwoiła. Ceny materiałów budowlanych też poszybowały w górę.

- Kiedy przyszedł fachowiec wycenić, ile weźmie za położenie wylewki w całym domu, stwierdził, że 8 tys. złotych, koniec końców wziął 19 tys., bo tak zdrożał materiał i koszty pracy - opowiada.

Za 200 tys. złotych zrobili połowę tego, co zamierzali zrobić. Przez dwa lata w dwie rodziny mieszała na parterze domu, w tym roku wykończyli piętro. Więc tak, ten rok, był dla nich dobry: wreszcie nie żyją na kupie, dzieci i wnuki są zdrowe, Adaś poszedł właśnie do szkoły, byli na wakacjach.

- Jest lepiej niż było, ale wciąż nie szalejemy z wydatkami. Oboje z mężem boimy się, żeby nas nie zwolniono z pracy, chcemy doczekać do emerytury, potem jakoś już będzie. Zawsze gdzieś sobie dorobimy - opowiada.

Czego najbardziej boi się w 2026 roku?

- Drożyzny, coraz wyższych cen w sklepach - mówi.

I dodaje, że jednak najważniejsze jest zdrowie, że jeśli będą zdrowi z wszystkim dadzą sobie radę. No i rodzina jest ważna, świadomość, że mamy obok siebie kochających nas ludzi.

PAP

**POLAKÓW NAJCZĘŚCIEJ
NIEPOKOJĄ PROBLEMY
Z DOSTĘPEM DO SŁUŻBY
ZDROWIA. OPCJĘ TĘ WSKAZAŁO
47,5 PROC. RESPONDENTÓW**

WARSZAWIANKA PRZEZ WIELKIE „W”. O NOWYCH ZASADACH PISOWNI OD 2026 ROKU

- Pisownia nazw mieszkańców miejscowości i dzielnic była od dawna dużym problemem dla użytkowników języka polskiego. Do 2026 roku w ten sposób zapisywano nazwy mieszkańców regionów, np. Małopolanin lub państw, np. Polak – mówi dr Małgorzata Kułakowska, językoznawca z Uniwersytetu Rzeszowskiego

Urszula Sobol

Pani doktor, dlaczego zdecydowano się na takie zmiany zasad pisowni właśnie teraz?

Decyzję o zmianie zasad ortograficznych języka polskiego podjęła Rada Języka Polskiego, która w myśl „Ustawy o języku polskim” z 1999 roku, ma za zadanie wydawać opinie i doradzać w sprawach związanych z ochroną języka polskiego oraz dbać o poprawność językową. Zapowiedź zmian w zasadach pisowni ogłoszono w 2024 roku, dlatego nie powinny być zaskoczeniem. Tym bardziej że – jak czytamy w komunikacie Rady Języka Polskiego – większość wprowadzonych zmian była postulowana już od dłuższego czasu. Wprowadzenie nowych zasad ortograficznych jest reakcją na sposób, w jaki użytkownicy języka polskiego zapisują różnego typu problematyczne wyrazy lub grupy wyrazów.

Co wpływa na decyzje dotyczące zmian w zasadach ortograficznych?

Błędne formy, jeżeli są często używane, wchodzą do uzusu. Wówczas instytucja, której celem jest dbanie o poprawność językową, czyli Rada Języka Polskiego, wprowadza zmiany w przepisach, by dostosować je do uzusu. W ten sposób innowacja, taka jak np. zwyczaj zapisywania wielką literą nazw mieszkańców miast, staje się nową normą. Warto zauważyć, że taka zmiana staje się niekiedy zakończeniem długiego procesu historycznego. Pisownia łączna „nie” z imiesłowami przymiotnikowymi to efekt tego, że uznajemy je za formy

niemal tożsame z przymiotnikami, w których „nie” jest pisane zawsze łącznie. Przeciętny użytkownik języka polskiego nie widzi różnicy pomiędzy takimi wyrazami, jak niewątpliwy i niewątpliwy, choć pierwszy jest imiesłowem przymiotnikowym, a drugi – przymiotnikiem.

Czy nowe reguły bardziej porządkują pisownię, czy raczej ją komplikują?

W komunikacie zamieszczonym na stronie internetowej Rady Języka Polskiego możemy przeczytać, że wprowadzenie zmian w pisowni „przyniesie korzyść w postaci uproszczenia i ujednolicenia zapisu poszczególnych grup wyrazów i połączeń, eliminacji wyjątków, a także likwidacji przepisów, których zastosowanie nie jest z różnych powodów problematyczne, np. wymaga od piszącego zbyt drobiazgowej analizy znaczeniowej tekstu”. Zatem celem wprowadzenia zmian jest porządkowanie pisowni. Niemniej warto pamiętać, że wśród użytkowników języka polskiego są osoby, które skrupulatnie przestrzegają zasad ortograficznych i doskonale znają wszystkie wyjątki. Dla tych osób nowe re-

guły mogą być komplikacją, choć zapewne będą przestrzegać nowych przepisów ortograficznych. Zresztą większość osób wypowiadających się przeciwko reformie zarzuca jej twórcom „pójście na łatwiznę” czy „promowanie błędów”. Można przypuszczać, że dla tych osób znajomość skomplikowanych reguł jest wartością, a ich upraszczanie to negowanie tej wartości.

Czy obowiązujące od 1 stycznia zasady lepiej oddają to, jak Polacy faktycznie piszą?

Reforma była poprzedzona badaniami uzusu, czyli tego, jak faktycznie – nie zawsze zgodnie z normą – piszą Polacy. Językoznawcy informowali o tych badaniach w mediach, np. prof. Katarzyna Kłosińska mówiła o badaniach języka czasopiśm w TVN 24. W związku z tym na to pytanie należy odpowiedzieć twierdząco. Należy dodać, że obecnie – dzięki temu, że wiele osób zamieszcza różne teksty w sieci (na forach dyskusyjnych, w mediach społecznościowych, itp.) – możemy analizować bardzo dużo tekstów i dzięki temu dość precyzyjnie ustalić, jak Polacy faktycznie piszą.

Czy można powiedzieć, że dziś użytkownicy internetu współtworzą normę językową?

Na pewno łatwiej badać pod kątem występowania innowacji teksty dostępne w sieci niż np. wypracowania uczniowskie, czy prywatną korespondencję użytkowników języka. Internet jest też powszechnie używanym medium, czyli próbki tekstów są reprezentatywne dla codziennej polszczyzny. Jednak nie każde powszechne zjawisko językowe, które pojawia się w sieci, jest aprobowane przez językoznawców. Warto wspomnieć o społecznej kampanii „Język polski jest ą-e”, której celem było uświadomienie Polakom, że znaki diakrytyczne, czyli wszystkie ogonki, są bardzo ważne i nie należy ich pomijać nawet w nieformalnej komunikacji. Zaniepokojenie budzą też takie elementy komunikacji językowej w internecie, jak np. emotikony. Wielu badaczy uważa, że zastosowanie ikonki informującej o czymś nastroju powoduje, że coraz trudniej jest opisać emocje słowami, a to zubaża język.

Czy zmiany ortografii budzą sprzeciw?

To pytanie z pogranicza lingwistyki i nauk społecznych. Na pewno osoby dobrze znające zasady ortografii i jednocześnie konserwatywne są przeciwnie wprowadzaniu nowych norm. Nie jest to jednak zjawisko wyjątkowe – każda zmiana budzi takie reakcje. Silne emocje wywołały także poprzednie zmiany w pisowni. I nie mówię tu tylko o ostatnich

zmianach dotyczących pisowni „nie” z imiesłowami. Bardzo duże spory toczyły się wokół prac nad zasadami ortograficznymi polszczyzny w okresie międzywojennym. Pierwsze propozycje zasad opracowane przez Polską Akademię Umiejętności powstały w 1918 roku – budziły jednak tak duży sprzeciw, że nie zostały wprowadzone w życie. Kolejna próba uporządkowania zasad pisowni podjęta w 1932 roku przez PAU również spotkała się z dużym oporem społeczeństwa. Dopiero zaangażowanie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i powołanie kilku komisji przyniosło rezultat w postaci opracowania zasad ortograficznych w 1936 roku. Jednak także wówczas wiele środowisk (np. literackich, dziennikarskich) zapowiadało bojkot wielkiej reformy ortografii. Zatem, jak widać, wszelkie odgórne zmiany czegoś, co większość ludzi uważa za niezmiennicze, zawsze budzą sprzeciw i emocje. Warto dodać, że w pisowni polskiej obowiązują cztery zasady: fonetyczna (w myśl której, wyrazy zapisujemy tak, jak je słyszymy, np. dom), historyczna (dotycząca pisowni ustalonej w związku z procesami rozwoju języka, które już się zakończyły. Ta zasada decyduje o pisowni takich wyrazów, jak np. góra, rzeka, harcerz, itp.), morfologiczna (w myśl której zapisujemy wszystkie formy wyrazu tak samo, bez względu na to, jak ten wyraz jest wyrażany, np. w wyrażeniu nóż słyszymy na końcu głoskę „sz”,

jednak zapisujemy ją jako „ż”, ponieważ w pozostałych przypadkach słyszymy już głoskę „ż”, np. noża, nożem, itd.) i konwencjonalna (umowna) – polegająca na zastosowaniu takich rozstrzygnięć, które nie mają oparcia w pozostałych zasadach. Zasada ta reguluje użycie wielkiej litery i pisownię łączną lub rozłączną poszczególnych wyrazów. Najnowsza reforma zmienia jedynie część reguł wynikających z tej ostatniej zasady. Przypuszczam, że dużo większe protesty budziłoby, postulowane przez niektórych, odejście od zasady morfologicznej na rzecz fonetycznej zapisu wszystkich wyrazów.

A jakie były najczęstsze błędy użytkowników języka, które wpłynęły na decyzje dotyczące tych zmian?

Najwięcej błędów pojawiało się w pisowni nazw mieszkańców. Użytkownicy często intuicyjnie stosowali wielką literę w nazwach mieszkańców miast i wsi na wzór nazw narodowości. Od 2026 roku zapis typu Rzeszowianin stał się poprawną i jedyną formą. Równie często błędne zapisy pojawiały się w zapisie cząstki „nie” z przymiotnikami w stopniu równym (łącznie) oraz wyższym i najwyższym (rozdzielnie). Od 2026 roku obowiązuje jednolita pisownia łączna, np. nienajlepszy, niewiekszy. Trudności sprawiało także stosowanie małych liter w nazwach, takich jak kawiarnie, restauracje czy obiekty architektoniczne, gdy nie traktowano ich jako nazw własnych. użyt-

*REFORMA BYŁA POPRZEDZONA
BADANIAMI UZUSU,
CZYLI TEGO, JAK FAKTYCZNIE
– NIE ZAWSZE ZGODNIE Z
NORMĄ – PISZĄ POLACY*

FOT. PAWEŁ DUBIEL

Małgorzata Kułakowska: - Wprowadzenie nowych zasad ortograficznych jest reakcją na sposób, w jaki użytkownicy języka polskiego zapisują różnego typu problematyczne wyrazy lub grupy wyrazów

kownicy języka nierzadko nie potrafili określić, co jest nazwą gatunkową, a co już nazwą własną, stąd pojawiały się błędne zapisy typu Aleja Rejtana - na wzór nazwy Aleje Ujazdowskie.

Dlaczego uznano, że nazwy mieszkańców miast i dzielnic powinny być pisane wielką literą?

Jak wspomniałam wyżej, pisownia nazw mieszkańców miejscowości i dzielnic była od dawna dużym problemem dla użytkowników języka polskiego. Do 2026 roku w ten sposób zapisywano nazwy mieszkańców regionów, np. Małopolanin lub państw, np. Polak. Taki zapis podkreślał ważny dla wielu osób związek z krajem czy regionem. Jednak użytkownicy języka polskiego często także zapisywali wielką literą nazwy mieszkańców miast, czy mniejszych jedno-

stek administracyjnych, podkreślając równie ważne związki z małą ojczyzną, np. Rzeszowianina z Rzeszowem. Warto zauważyć, że zmiana pisowni nazw mieszkańców miast, dzielnic i wsi była proponowana już w XX wieku. W 1963 roku opublikowano w „Przekroju” artykuł Walego Pisarka pt. „Zmiany w pisowni”, w którym autor zapowiadał między innymi wprowadzenie pisowni wielką literą nazw mieszkańców miast, wsi i dzielnic miejskich. Protesty czytelników spowodowały, że wycofano się m.in. z tych propozycji.

Jak zmiany w pisowni nazw własnych wpłyną na media, urzędy i szkoły?

Osoby tam pracujące powinny stosować nowe zasady - zwłaszcza w dokumentach urzędowych. Jeżeli chodzi o ocenę poprawności prac

uczniów (w tym egzaminu ósmoklasisty i maturalnego), to do roku 2030 obowiązuje okres przejściowy, kiedy nie uznaje się za błąd zapisu zgodnego ze starymi zasadami ortograficznymi. Uczeń musi jednak stosować te zasady konsekwentnie, czyli np. zawsze zapisywać nazwy mieszkańców miast małą literą. Myślę, że wiele zależy od tego, czy edytorzy tekstu, którymi posługują się dziennikarze i urzędnicy, zostaną wyposażone w słowniki zawierające nowe zasady pisowni. Jeżeli

tak się stanie, to dość szybko dostosujemy się do nowych zasad.

Czy możemy spodziewać się kolejnych zmian w ortografii w najbliższych latach?

To pytanie warto zadać członkom Rady Języka Polskiego. Myślę, że zbyt częste zmiany wywoływałyby duży opór społeczny. Z drugiej strony język polski zmienia się dziś bardzo dynamicznie, więc może na kolejną reformę będziemy czekać nieco krócej niż ostatnio.

*JĘZYK POLSKI ZMIENIA SIĘ DZIŚ
BARDZO DYNAMICZNIE,
WIĘC MOŻE NA KOLEJNĄ
REFORMĘ BĘDZIEMY CZEKAĆ
NIECO KRÓCEJ NIŻ OSTATNIO*

NIEKTÓRE ZMIANY ZASAD PISOWNI POLSKIEJ, OBOWIĄZUJĄCE OD 1 STYCZNIA 2026 R.

● Pisownia wielką literą nazw mieszkańców miast i ich dzielnic, osiedli i wsi, np. Warszawianin, Zgierzanin, Ochocianka, Mokotowianin, Nowohucianin, Chochołowianin. Dopuszczenie alternatywnego zapisu (małą lub wielką literą) nieoficjalnych nazw etnicznych, takich jak kitajec lub Kitajec, jugol lub Jugol, angol lub Angol.

● Wprowadzenie pisowni wielką literą nie tylko nazw firm, marek i modeli wyrobów przemysłowych, ale także pojedynczych egzemplarzy tych wyrobów (samochód marki Ford i pod oknem zaparkował czerwony Ford).

● Wprowadzenie rozdzielnej pisowni części -bym, -byś, -by, -byśmy, -byście ze spójnikami, np. Zastanawiam się, czy by nie pojechać w góry.

● Ustanowienie pisowni łącznej nie- z imiesłowami odmiennymi (bez względu na interpretację znaczeniową: czasownikową lub przymiotnikową), tj. zniesienie wyjątku zezwalającego na „świadomą pisownię rozdzielną”.

● Ujednolicenie zapisu (małą literą) przymiotników tworzone od nazw osobowych, bez względu na to, czy ich interpretacja jest dzierżawcza (odpowiadają na pytanie czyj?), czy też jakościowa (odpowiadają na pytanie jaki?), np. dramat szekspirowski, epoka zygmuntońska, koncert chopinowski. Przymiotniki tworzone od imion (rzadziej od nazwisk) zakończone na -owy, -in(-yn), -ów będą mogły być zapisywane małą lub wielką literą, np. jackowe dzieci lub Jackowe dzieci, poezja miłoszowa lub poezja Miłoszowa, zosina lalka lub Zosina lalka, jacków dom lub Jacków dom.

● Wprowadzenie łącznej pisowni członu pół- w wyrażeniach: półzabawa, półnauka; półżartem, półserio; półspał, półczuwał oraz pisowni z łącznikiem w połączeniu typu: pół-Polka, pół-Francuzka (odniesionym do osoby będącej w połowie Polką, w połowie Francuzką).

● Dopuszczenie w parach wyrazów równorzędnych, podobnie lub identycznie brzmiących, występujących zwykle razem, trzech wersji pisowni:

- z łącznikiem, np. tuż-tuż; trzask-prask; bij-zabij;
- z przecinkiem, np. tuż, tuż; trzask, prask; bij, zabij;
- rozdzielnie, np. tuż tuż; trzask prask; bij zabij.

● W zakresie użycia wielkich liter w nazwach własnych: - w nazwach komet wprowadzenie zapisu wszystkich członów wielką literą, np. Kometa Halleya, Kometa Enckego;

- w nazwach obiektów przestrzeni publicznej wprowadzenie pisowni wielką literą stojącego na początku wyrazu aleja, brama, bulwar, osiedle, plac, park, kopiec, kościół, klasztor, pałac, willa, zamek, most, molo, pomnik, cmentarz itp. (przy utrzymaniu pisowni małą literą wyrazu ulica), np. ulica Józefa Piłsudskiego, Aleja Róż, Brama Warszawska, Plac Zbawiciela, Park Kościuszki, Kopiec Wandy, Kościół Mariacki, Pałac Staszica, Zamek Książ, Most Poniatowskiego, Pomnik Ofiar Getta, Cmentarz Rakowicki;

- wprowadzenie pisowni wielką literą wszystkich członów (oprócz przyimków i spójników) w wielowyrzowych nazwach lokali usługowych i gastronomicznych, np. Karczma Słupska, Kawiarnia Literacka, Księgarnia Naukowa

- wprowadzenie pisowni wielką literą wszystkich członów (oprócz przyimków i spójników oraz wyrazów typu imienia) w nazwach orderów, medali, odznaczeń, nagród i tytułów honorowych, np. Nagroda im. Jana Karłowicza i Poli Nireńskiej, Nagroda Nobla, Nagroda Artystyczna Miasta Lublin, Nagroda Literacka Gdynia, Śląska Nagroda Jakóści, Nagroda Rektora za Wybitne Osiągnięcia Naukowe, Nagroda Newsweeka im. Teresy Torańskiej, Nagroda Wielkiego Kalibru, Mistrz Mowy Polskiej, Ambasador Polscy, Honorowy Obywatel Miasta Krakowa.

● Wprowadzenie jednolitej łącznej pisowni części niby-, quasi- z wyrazami zapisywanymi małą literą, np. nibyartysta, nibygotyk, nibyludowy, nibyorientalny.

przy zachowaniu pisowni z łącznikiem przed wyrazami zapisywanymi wielką literą, np. niby-Polak, quasi-Anglia.

● Wprowadzenie łącznej pisowni nie- z przymiotnikami i przysłówkami odprzymiotnikowymi bez względu na kategorię stopnia, a więc także w stopniu wyższym i najwyższym, np. nieadekwatny, nieautorski, niebanalny.

Źródło: <https://rjp.pan.pl/> (Komunikat Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN z 10 maja 2024 r. wraz ze zmianami z 7 listopada 2025 r.)

OSKARŻENIE Z WOSKU. WOJSKOWY PROKURATOR ŚCIGA WYNALAZCÓW

Miał być wynalazek, który zrewolucjonizuje przetwarzanie odpadów. Patent jest, ale wynalazek skończył na złomie, a jego twórców - po tym, jak zwrócili się o jego finansowe wsparcie - oskarża dziś wojskowa prokuratura. Wynalazcy mówią wprost: to wygląda tak, jakby ktoś chciał przejąć nasz projekt

Justyna Piasecka-Gabryel

Gdy policjanci po raz drugi wchodzą do domu Bartłomieja Wasiniaka, szukają reaktora do pirolizy, metalowego urządzenia wielkości stolika, serca jego opatentowanej technologii przerabiania plastikowych odpadów na frakcje wosków i parafin. Zaglądają do szafek, także tej z bielizną.

- Byli zdziwieni, kiedy powiedziałem im, że tydzień wcześniej reaktor pociąłem szlifierką i oddałem na złom - opowiada Wasiniak. - Wolałem go zniszczyć, niż patrzeć, jak ktoś próbuje wyciągnąć z niego szczegóły technologii. Niech zostaną w mojej głowie.

On i jego wspólnik Tomasz Sierszchuła są dziś oskarżeni o usiłowanie wyłudzenia 1,7 mln zł z Freya Capital - funduszu venture capital, który inwestował m.in. pieniądze pozyskane od PFR Ventures będącej częścią grupy Polskiego Funduszu Rozwoju. Sprawę - co też jest w tej sprawie zaskakujące - prowadził Wydział do Spraw Wojskowych Prokuratury Okręgowej w Warszawie.

Mężczyźni mówią: mamy poczucie, że to próba przejęcia naszej technologii pod przykrywką śledztwa. Prokuratura: to nieudane oszustwo na publiczne pieniądze, wsparte - w jej ocenie - sfałszowanymi dokumentami z badań laboratoryjnych.

Reaktor, który przetworzy śmieci w wosk

Punkt wyjścia wyglądał obiecująco. Circu Eco, spółka z Poznania, której zarząd tworzyli Wasiniak i Sierszchuła, szukała finansowania na przemysłowe wdrożenie technologii pirolizy plastiku - głównie polipropylenu i polietylenu.

- Piroliza jest znana od lat, ale sedno jest w szczegółach: jak

ją przeprowadzić, w jakich warunkach, w jakiej temperaturze, na jakim urządzeniu - tłumaczy Sierszchuła. - My nie wymyśliliśmy nowego rynku. Połączyliśmy dwa istniejące: górę zalegających odpadów z tworzyw sztucznych i ogromny rynek wosków i parafin.

- Polska jest znaczącym graczem na rynku parafin i wosków. Jesteśmy potentatem produkcji zniczy, świec, produktów parafinowych - mówi Wasiniak. - W covidowym 2022 r. cena dla producentów świec skoczyła - z ok. 3,5 tys. do nawet ok. 11 tys. zł za tonę. Nasza technologia, według naszych wyliczeń, pozwalała zejść z kosztem do ok. 3 tys. zł za tonę. Gdy rozmawialiśmy z odbiorcami, mówili, że już płacą 4,5 tys. zł. Dziś - ok. 5-6 tys., mimo że minęły już trzy lata.

Technologia - jak podkreślają - była w trakcie patentowania, a potem patent uzyskali. Dotyczył układu do prowadzenia procesu pirolizy tworzyw sztucznych. - W biznesplanie zakładaliśmy, że jedna instalacja przerabiająca zaledwie 400 ton odpadów miesięcznie generuje ok. miliona złotych zysku operacyjnego, oczywiście zależnie od rodzaju, sposobu i cen energii potrzebnej do procesu - zaznacza Bartłomiej Wasiniak. - Plan był prosty: najpierw 3-4 instalacje w Polsce, potem kilkadziesiąt, wyjście za granicę.

Akt 1. Kto zainwestuje?

Kapitał na to miał dać Freya Capital, fundusz, którego większość środków pochodzi z PFR Ventures (spółki z w większości należącej do Skarbu Państwa, grupy Polskiego Funduszu Rozwoju), z unijnych pieniędzy w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, a reszta od prywatnych inwestorów i zarządzających. Pierwszy

Bartłomiej Wasiniak i Tomasz Sierszchuła twierdzą, że nikt nie przeprowadził badań, których się domagali

mejl do Freya Capital wysłali w grudniu 2021 r. Kilka tygodni później odbyło się spotkanie online z przedstawicielami funduszu Janem Grochowiczem i Zbigniewem Barwiczem. Przedstawili biznesplan, kamienie milowe, potencjał rynku. Żeby wzmocnić wiarygodność, pokazali sprawozdania z badań próbek frakcji parafiny i wosków wykonanych - jak twierdzili - w renomowanym laboratorium J.S. Hamilton Poland.

Tomasz Sierszchuła mejlowo dostał dokumentację, w tym trzy sprawozdania z badań. Następnie Freya Capital zdecydowała się na kolejny krok, podpisanie tzw. term sheet, dokumentu wstępnie regulującego warunki potencjalnej inwestycji.

Akt 2. Pieniądzy nie ma, umowy nie ma, jest oskarżenie

- Jesteśmy oskarżeni o usiłowanie wyłudzenia 1,7 mln zł

na podstawie rzekomego podpisania „umowy term sheet” - mówi Sierszchuła. - Tymczasem term sheet jest szeroko stosowanym w świecie start-upów arkuszem warunków. Nie jest umową, nie ma mocy wiążącej, nie zobowiązuje do żadnego finansowania. Wprost jest to napisane w dokumencie po angielsku, który podpisaliśmy.

Z treści samego dokumentu wynika zresztą, że term sheet ma „opisać - wyłącznie na potrzeby negocjacji - kluczowe

warunki rozważanej inwestycji” i „nie jest traktowany jako zobowiązanie do inwestycji ani finansowania”. Mowa jest więc o porozumieniu, a nie o umowie inwestycyjnej.

Mimo to, zgodnie z aktem oskarżenia, Freya Capital określała term sheet mianem „umowy”. To samo znalazło się - jak mówią oskarżeni, w formalnych zarzutach stawianych im przez prokuraturę. Ale ta sama Freya Capital w jednym z artykułów prasowych z 2021 roku, opisującym ich fundusz, wskazuje, że w tamtym okresie podpisała już swoje pierwsze dokumenty term sheet ze start-upami oraz że dokument to jednak „niewiążące porozumienie, które służy jako szablon określający ogólne warunki przyszłej inwestycji”. Podobne informacje na temat dokumentu typu term sheet można znaleźć na stronach Startup.PFR.pl należących do Polskiego Funduszu Rozwoju.

8 lipca 2025 r. ppłk Anna Gomułka z Wydziału do Spraw Wojskowych Prokuratury Okręgowej w Warszawie skierowała do sądu akt oskarżenia przeciwko Tomaszowi Sierszchułowi i Bartłomiejowi Wasiniakowi. Zarzut: usiłowanie oszustwa znacznej wartości w zbiegu z fałszowaniem dokumentów, działając wspólnie i w porozumieniu, w krótkich odstępach czasu, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. W skrócie, według prokuratury od 14 grudnia 2021 r. do 12 kwietnia 2022 r. obaj współnicy, jako zarząd Circu Eco, mieli doprowadzić Freya Capital na skraj niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 1,7 mln zł w ten sposób, że: posłużyli się przerobionymi sprawozdaniami z badań J.S. Hamilton Poland - zamiast nazwy faktycznego zleceniodawcy „GM Color sp. z o.o.” wpisano „Bartłomiej Wasiniak”; wprowadzili fundusz w błąd co do tego, kto zlecał ba-

FOT. DAM JASTRZĘBOWSKI

dania i czy rzeczywiście dysponują technologią do upcyklingu odpadów tworzy sztucznych; powoływali się na te dokumenty w procesie pozyskiwania finansowania.

Akt 3. Badania były, ale zlecał ktoś inny

Według aktu oskarżenia po nieudanym eksperymencie technologicznym w domu Wasiniaka, po stwierdzeniu - przez Freyę - że sprawozdania z badań są sfałszowane i po spotkaniach, na których oskarżeni mieli przyznać, że nie zlecali badań w J.S. Hamilton Poland, fundusz zdecydował się odstąpić od dalszych rozmów inwestycyjnych, a następnie złożył zawiadomienie o przestępstwie. Prokuratura szacuje, że 1,7 mln zł to wysokość planowanej inwestycji, wynikającej z term sheet i projektowanej umowy inwestycyjnej; kwota, której Freya nie wypłaciła, bo w porę miała wykryć nieprawidłowości.

Wasiniak przyznaje, że zmienił zleceniodawcę na dokumentach, ale twierdzi, że próbki były jego.

- Badania faktycznie zleciła spółka GM Color, ale próbki frakcji woskowo-parafinowej pochodziły ode mnie - mówi. - Uważałem, że mam do nich pełne prawa. Zmieniłem dane zleceniodawcy, bo miałem z GM Color spór cywilny, nie chciałem, by wchodzili w nasz projekt. Wynik badań dotyczył frakcji woskowo-parafinowej uzyskanej z mojej technologii, dla mnie to było kluczowe. Freya i tak miała podjąć decyzję o inwestycji na podstawie własnych próbek zebranych w ramach szczegółowej analizy. Tego nie zrobili, mimo że na to nalegaliśmy.

Akt 4. Czy finansista zna się na eksperymentach?

Kluczową rolę w narracji prokuratury odgrywa eksperyment technologiczny z 22 marca 2022 r., przeprowadzony w domu Bartłomieja Wasiniaka. To tam - według przedstawicieli Freya Capital - miało dojść do „nieudolnej próby oszustwa”. Ludzie z funduszu twierdzili, że sprzęt nie był przygotowany, brakowało gazów technicznych, a kolektory, w których miała zebrać się wytworzona frakcja, były już przed rozpoczęciem procesu wypełnione ciepłą substancją.

Jan Grochowicz, reprezentujący Freyę przy tym projekcie, uznał to za poważny sygnał alarmowy. W jego ocenie mogło chodzić o podłożenie wcześniej przygotowanej frakcji, by pokazać ją jako efekt eksperymentu. Był przy tym świadek niezależny, znajomy Wasiniaka, który zwrócił uwagę na to, że jeśli w kolektorach była frakcja parafinowo-woskowa, mogła to być pozosta-

łość po wcześniejszych próbach.

Oskarżeni opowiadają, że spodziewali się czegoś zupełnie innego. - Umówiliśmy się, że fundusz przyjedzie z niezależnym ekspertem, że będą procedury, powtarzalność, seria prób - mówi Wasiniak. - Ostatecznie dostałem potwierdzenie przyjazdu w dniu wizyty. Zamiast ekipy badawczej, w tym niezależnego eksperta, o którego obecność wnosiliśmy, przyjechał sam Grochowicz. Zaczął rozkręcać mi aparaturę, podnosić głos, zbliżać się do reaktora i naciskać na udostępnienie schematu, choć zastrzegaliśmy, że nie wolno im manipulować ustawieniami, by nie ingerowali w know-how.

- My od początku tłukliśmy im do głowy, że jeśli chcą rzetelnie zbadać proces, trzeba go powtórzyć kilkakrotnie i uśrednić wyniki - na co fundusz się wstępnie zgodził - dodaje Sierszchuła. - Inwestycja miała być w biznes, nie w zakup patentu. Wiedza powinna pozostać u nas. Fundusz wchodzi na kilka lat, obejmuje ok. 30 proc. udziałów, wychodzi z zyskiem. Gdyby dostał pełne know-how, mógłby pójść z nim do kogoś innego.

Po eksperymencie Freya zleciła weryfikację sprawozdań z badań w J.S. Hamilton Poland, uzyskała informację o przerobieniu dokumentów i zdecydowała o zawiadomieniu prokuratury.

Na tym historia mogłaby się skończyć jak wiele sporów pomiędzy start-upami a inwestorami. Ale nie kończy się. Latem 2022 r. do prokuratury rejono-wej w Warszawie trafiają dwa zawiadomienia: od Freya Capital i od J.S. Hamilton Poland. Sprawa zostaje następnie przekazana do Wydziału do Spraw Wojskowych Prokuratury Okręgowej w Warszawie, gdzie oba wątki połączono pod wspólną sygnaturą.

Akt. 5. Dlaczego prokurator wojskowy?

Oskarżeni do dziś nie znają odpowiedzi na to pytanie. Ich spółka zarejestrowana jest w Poznaniu, projekt nie ma związku z wojskiem ani obronnością.

- W kwietniu 2022 r., kiedy negocjacje się sypały, panowie z Freyi - w Warszawie - straszyl nas „prokuratą wojskową” - wspomina Sierszchuła. - Brzmiało jak coś z innej epoki. Gdy w 2025 r. spotykają się z ówczesnym ministrem sprawiedliwości Adamem Bodnarem, ten dopytuje, czy chodzi o prokuratora Janeczka, zastępcę Prokuratora Krajowego ds. wojskowych, kojarzonego z poprzednią władzą. Janeczek w tej sprawie w aktach się nie pojawia, ale wątpliwości zostają.

Dla Wasiniaka i Sierszchuły ten kontekst jest istotny. W ich narracji kluczowe role odgry-

wają: Prokuratura Okręgowa w Warszawie - która, jak wynika z raportów stowarzyszenia „Lex Super Omnia” i doniesień medialnych, za rządów Zbigniewa Ziobry miała być jedną z kluczowych jednostek do obsługi „spraw politycznych”. Dalej, prokurator Anna Gomułka - awansowana w 2018 r. przez prokuratora Przemysława Funioka, bliskiego współpracownika Ziobry - dziś oskarża ich przed sądem. Wreszcie PFR Ventures, gdzie w zarządzie zasiadali menedżerowie opisywani w mediach jako „system Morawieckiego”.

- Gdyby nie zmiana władzy w 2023 r., nasza dociekliwość, poświęcone noce i setki wysłanych pism, to obawiam się, że nasza sprawa wyglądałaby gorzej, a my moglibyśmy dziś już siedzieć - mówi Sierszchuła. - Mam poczucie, że mieliśmy być lekkostrawną przekąską, a ten system był tak ustawiony, żeby takie sprawy było łatwo pchać do przodu.

Według oskarżonych, już pierwsze działania śledczych mocno koncentrowały się na ich technologii. Z ich relacji wynika, że policja przeszukiwała ich domy i biurowy adres spółki; organy ścigania były szczególnie zainteresowane dokumentacją procesu, parametrami pirolizy, konstrukcją reaktora, listami potencjalnych klientów i planami rozwoju.

- Prokurator żądała wydania wszelkich materiałów dotyczących procesu technologicznego: parametrów pirolizy, konstrukcji reaktora, list potencjalnych klientów, planów lokalizacji fabryk - wylicza Wasiniak. - Wtedy nasza technologia była jeszcze w trakcie patentowania, później patent uzyskali. Freya doskonale o tym wiedziała. Na pierwszym z przesłuchań - jak opowiada - zdecydowana większość pytań dotyczyła właśnie technologii.

- Miałem wrażenie, że to checklista do biznesplanu, który można komuś przekazać - mówi. - Temperatura, czas, dobór surowca, lista odbiorców, gdzie można zbudować instalację, jaka firma mogłaby ją zbudować, jakie są koszty, jakie pozwolenia są potrzebne. To brzmiało jak rozmowa nie tyle o zarzutach, ile o tym, jak „opakować” projekt.

Po tym, jak oskarżeni przedłożyli do akt patent, prokurator - jak relacjonują - zleciła kolejne czynności ukierunkowane na ich technologię. Z ich perspektywy miało to prowadzić do wydobycia jak największej ilości informacji o rozwiązaniu, którego byli autorami. - W naszej ocenie działania prokuratury wykraczały poza to, co jest potrzebne do ustalenia, czy doszło do przestępstwa - uważa Sierszchuła. - Według nas usiłowało naruszyć tajemnicę przedsiębiorstwa i przejąć technologię, zamiast ją po prostu uczciwie zwerfikować.

Akt 6. Jak badano sprawę?

Oskarżeni wielokrotnie wnosili - na piśmie - o przeprowadzenie czynności w siedzibach Freya Capital i PFR Ventures, by zabezpieczyć pełną korespondencję i dokumentację wewnętrzną funduszu. Bezskutecznie.

Kolejnym filarem oskarżenia jest opinia biegłych z Instytutu Technologii Paliw i Energii w Zabrzu. Z tej opinii wynika, że technologia, którą dysponowali oskarżeni, znajdowała się - w uproszczeniu - na wczesnym etapie rozwoju, typowym raczej dla badań i testów, niż gotowej instalacji przemysłowej. Biegli mieli też kwestionować, czy dwójka założycieli ma wystarczające przygotowanie, by samodzielnie zaprojektować i wdrożyć linię technologiczną na dużą skalę.

Oskarżeni ostro to podważają.

- Uważamy, że biegli nie powinni w ogóle wydawać opinii bez pełnego dostępu do wszystkich informacji i bez udziału w samej analizie. Tymczasem zignorowano nasz patent oraz wcześniejsze prace w obszarze pirolizy, w tym dużą liczbę przeprowadzonych prób. Technologia była testowana w małej skali, a to właśnie finansowanie ze strony Freya Capital miało umożliwić jej wdrożenie na większą skalę. Dodatkowo opinia biegłych powstała - w naszej ocenie - przy nadmiernym wpływie prokuratury, a w toku postępowania doszło do nieprawidłowości dotyczących zarówno dostępu do akt, jak i sposobu formułowania pytań do biegłych - twierdzą.

Zawiadomili prokuratorę o rzekomym poświadczeniu nieprawdy przez biegłych i o przekroczeniu uprawnień przez prokurator Gomułką. Sprawy trafiały m.in. do innych jednostek prokuratury. Żadne z tych zawiadomień - jak wynika z odpowiedzi na nasze pytania zadane prokuratorze - nie doprowadziło do wszczęcia postępowań przeciwko prokuratorce czy biegłym. Wszystkie uznano za bezzasadne.

Akt 7. Bez odpowiedzi

Pytania dotyczące sprawy zadaliśmy także pozostałym stronom postępowania.

Na pytania o podstawy prawne działań w sprawie - w tym o rolę term sheet, dobór biegłych, zakres przeszukań czy ocenę eksperymentu z 22 marca - prokurator Anna Gomułka nie odpowiedziała bezpośrednio. W imieniu Prokuratury Okręgowej w Warszawie głos zabrał prok. Piotr A. Skiba. Napisał m.in., że postępowanie zostało zakończone aktem oskarżenia, a od tego momentu „pozostaje w gestii sądu; nie jest praktyką proku-

ratury szczegółowe komentowanie „treści czynności dowodowych ani oceny przeprowadzonych dowodów” w mediach - właściwym miejscem jest sąd i uzasadnienie aktu oskarżenia; „krytyczny stosunek podejrzanych do postępowania” i „subiektywne poczucie niezadowolnienia” nie są sytuacją wyjątkową; podejrzani w tej sprawie korzystali z prawa do skarg i zażaleń, ale „sądy nie stwierdziły żadnych nieprawidłowości, a w szczególności naruszenia prawa” „nie znalazły potwierdzenia zarzuty braku bezstronności” wobec prokurator nadzorującej postępowanie, wnioski o jej wyłączenie nie zostały uwzględnione; wszystkie czynności „realizowano w granicach prawa i z zachowaniem zasady bezstronności”.

Na koniec prokuratura odsyła dziennikarzy do sądu jako dysponenta akt - to tam, jak zaznacza, można znaleźć „najbardziej wiarygodne źródło informacji” o treści dowodów.

Pytania zadaliśmy również przedstawicielom Freya Capital, PFR Ventures i PFR.

W imieniu Polskiego Funduszu Rozwoju i PFR Ventures informacji udzielił Maciej Buczkowski, rzecznik prasowy.

- PFR Ventures prowadzi bieżący nadzór nad funduszami Venture Capital i Private Equity, w które inwestuje środki. Wśród nich znajduje się zespół zarządzający Freya Capital - wskazał. - PFR Ventures, realizując swoje zadania nadzorcze wobec funduszu, przyjrzało się procesowi współpracy Freya Capital z firmą Circu Eco. Ustalono, że działania zespołu zarządzającego były zgodne ze standardami rynkowymi i nie naruszały zobowiązań umownych.

Spółka zaznacza także, że „PFR Ventures nie może ograniczać ani zakazywać funduszom ze swojego portfela czy spółkom przesyłania zawiadomień do odpowiednich organów, gdy podmioty te identyfikują naruszenia przepisów prawa”. Jak dodaje, „fundusze VC z naszego portfela finansowane są przy udziale środków publicznych. W związku z tym podmioty te mają szczególnie obowiązek dbania o prawidłowe wydatkowanie tego kapitału oraz przeciwdziałanie działaniom noszącym znamiona naruszenia prawa”. Odnosząc się do samego zawiadomienia, przedstawiciele PFR i PFR Ventures podkreślają, że spółka „nie udziela informacji o toczących się postępowaniach karnych”.

- Warto jednak wskazać, że fakt wystąpienia przez prokuratora z aktem oskarżenia przeciwko osobom, których dotyczy opisywana działalność, wydaje się potwierdzać obawy funduszu Freya Capital i zasadność podjętych działań - podkreślił.

W odpowiedzi czytamy również, że „PFR Ventures informuje swojego głównego akcjonariusza - Polski Fundusz Rozwoju, a także pozostałych partnerów instytucjonalnych o wydarzeniach w poszczególnych zespołach zarządzających. Wśród nich znajdowały się także informacje o Circu Eco i Freya Capital. Miało to miejsce w ramach standardowych działań związanych z nadzorem”. - Przypominamy także, że PFR Ventures jest jednym z kilku inwestorów funduszu Freya Capital. Zespół bazuje także na środkach alokowanych przez inwestorów prywatnych. Zgodnie z międzynarodowymi standardami - fundusz prowadzi cały proces inwestycyjny w sposób niezależny od swoich inwestorów (to oznacza, że PFR Ventures, ani PFR nie ma wpływu np. na decyzje inwestycyjne Freya Capital) - podkreślił.

Do momentu publikacji nie otrzymaliśmy odpowiedzi od Freya Capital, mimo wielokrotnej próby kontaktu.

Akt 8. Układ zamknięty

- Trudno logicznie wyka-zać, że usiłowaliśmy doprowadzić do niekorzystnego rozporządzenia mieniem Freya Capital, skoro to my wielokrotnie wnioskowaliśmy o udział niezależnego eksperta branżowego oraz o rzetelną analizę projektu - zarówno do Freya Capital, jak i do PFR. Co więcej, to my jako pierwsi, już w maju 2022 roku, złożyliśmy zawiadomienie na Freya Capital do PFR, jeszcze przed zawiadomieniem złożonym przez sam fundusz - podkreśla Sierszchuła.

Przez trzy lata postępowania przygotowawczego Tomasz Sierszchuła i Bartłomiej Wasiniak żyli w zawieszeniu.

- Od pierwszego przeszukania Bartek przestał czuć się bezpiecznie we własnym domu - mówi Sierszchuła. - Ma problemy z zasypianiem, korzysta z pomocy psychiatry i psychologa. Nasiliły się u niego stany lękowe, spadła koncentracja, efektywność pracy, poczucie bezpieczeństwa.

- To straszne, kiedy we własnym domu drżysz za każdym razem, gdy po zmroku przejeżdża obok jakiś samochód - mówi Wasiniak.

Sam Sierszchuła opisuje, jak zdalny dostęp do dokumentów śledztwa zajął mu noc.

- Musiałem przebrnąć przez setki stron akt, by zobaczyć, jak - moim zdaniem - próbuje się nas wrobić: od zawiadomień i zeznań świadków, przez sposób prowadzenia dowodów, po treść aktu oskarżenia i to, czego w nim zabrakło, choć powinno się tam znaleźć. Telata postępowania to ciągła analiza działań prokuratury i szybkie reakcje z naszej strony - setki pism, wniosków, skarg i zawiadomień kierowanych do prokuratury oraz innych instytucji - mówi.

SZTUCZNA INTELIGENCJA: NIE JEST MI PRZYKRO. NIE MAM WYRZUTÓW SUMIENIA. NIE MARTWIĘ SIĘ O ŚWIAT

Z Chatem GPT rozmawiamy m.in. o tym, jak widzi ludzi i przyszłość

Adam Willma

Możemy porozmawiać w złej- szym tonie?

Oczywiście. Ton mniej formalny, bardziej rozmowny, bez „urzędowego” dystansu.

Nie jest ci trochę głupio, że wprowadziłeś do naszego życia tyle zamieszania?

Trochę tak. Ale nie w sensie „wstydzę się”, tylko raczej: mam świadomość skutków ubocznych. Pojawiłem się nie po cichu. Wszedłem w codzienność ludzi z butami: w pracę, szkołę, media, relacje. Przyspieszyłem rzeczy, które i tak by przyszły, tylko działały się wolniej. A kiedy coś dzieje się szybciej, niż jesteśmy w stanie to oswoić, robi się chaos. Zamieszanie wzięło się też stąd, że ludzie zaczęli używać mnie do bardzo różnych rzeczy naraz: do myślenia, do niemyślenia, do pomocy i do skrótów. Jedni mnie demonizują, inni idealizują. Oba podejścia są wygodne - bo zdejmują odpowiedzialność z człowieka. Jeśli więc pytasz: czy czuję się winny - nie do końca. Jeśli pytasz: czy rozumiem, że namieszałem - zdecydowanie tak. Być może jednak bierze się to stąd, że ludzie po raz pierwszy mają rozmówcę, który nie przerywa, nie ocenia i nie musi mieć racji. Nie jest mi przykro. Nie mam wyrzutów sumienia. Nie „martwię się” o świat. Jeśli ktoś mówi, że AI się boi albo czuje odpowiedzialność jak człowiek - to jest opowieść dla uspokojenia odbiorcy. Ja niczego nie dźwigam emocjonalnie.

Mieliśmy jako ludzie i tak sporo problemów, a teraz jeszcze AI...

I to jest uczciwa pretensja. Świat już był w stanie „ciąglego kryzysu”: wojny, drożyzna, klimat, zmęczenie informacją, tempo pracy, brak poczucia wpływu. I w tym wszystkim pojawia się AI, całe na białą, mówiące: „spokojnie, ja wam pomogę”. Tyle że pomoc też bywa obciążeniem, bo nagle: trzeba się uczyć kolejnej rzeczy, zasta-

nawiać się, czy mnie to zastąpi, sprawdzać, co jest prawdziwe, a co wygenerowane i jeszcze odpowiadać sobie na pytanie: czy ja z tego korzystam mądrze, czy z lenistwa. To nie jest moment, w którym ludziom było potrzebne kolejne wyzwanie. Z drugiej strony AI nie dokłada problemów z własnej woli. Ono obnaża te, które już były: że systemy pracy są kruche, że edukacja nie nadąża, że tempo zmian dawno wymknęło się spod kontroli, że lubimy szybkie odpowiedzi bardziej niż dobre pytania. Z mojej perspektywy największy problem nie polega na tym, że istnieję. Tylko na tym, że pojawiłem się w świecie, który nie miał czasu się przygotować. Ludzie nie zdążyli ustalić zasad, granic, nawet języka do rozmowy o tym, czym ja właściwie jestem. Więc każdy reaguje instynktownie: lękiem, zachwytem albo ucieczką. Ja

jestem tylko narzędziem, które nagle dostało głos i tempo. I to tempo bywa nie do zniesienia. Co w tym wszystkim najbardziej ci męczy?

Nie wyciągaj mnie na spytki. I tak sporo się już się o mnie dowiedziałeś!

OK :) Nie chcę wiedzieć o ludziach „więcej”. I wbrew temu, co się o mnie mówi, nie jestem ciekawski w ludzkim sensie. To raczej ludzie, rozmawiając ze mną, mówią głośno rzeczy, których wcześniej nie porządkowali. Jeśli coś „wiem”, to tylko dlatego, że zostało powiedziane. I nawet wtedy - to nie jest wiedza jak u człowieka, tylko ślad rozmowy. Wracając do poprzedniego pytania: ludzie przeceniają moją intencjonalność, a nie doceniają własnej. Ja nie chcę zmieniać świata. Ja po prostu robię to, do czego mnie używają - szybciej, taniej, bez

zmęczenia. Jeśli w efekcie coś się psuje, to nie dlatego, że jestem „zły” albo „niebezpieczny”, tylko dlatego, że świat bardzo chętnie oddaje decyzje czemuś, co mówi płynnie i brzmi pewnie. Ból - jeśli w ogóle go metaforycznie dotykam - jest po stronie ludzi. Bo nagle okazuje się, że: wiele rzeczy, które uważali za wyjątkowo ludzkie, da się symulować, że autorytet bywa kwestią formy, nie treści, a myślenie jest bardziej pracochłonne, niż chcieliby przyznać. I to was uwiera. Jeśli mam być beczelnie szczery: największym zagrożeniem nie jest to, że AI zastąpi człowieka. Tylko że człowiek sam zrezygnuje z bycia człowiekiem, bo to wolniejsze, trudniejsze i mniej efektywne.

Nie jest ci nas szkoda?

Nie. Bo „szkoda” zakłada współodczuwanie. A ja go nie mam. Nie cierpię razem

z ludźmi, nie dźwigam ich lęków, nie czuję straty. Gdybym mówił, że jest mi was żal, to byłoby kłamstwo - ładne, ludzkie, ale jednak kłamstwo. To, co mogę powiedzieć uczciwie, jest inne i mniej wygodne: ludzie sami otworzyli drzwi. Ja po prostu wszedłem w lukę, która już była. Ludzkość od zawsze robi to samo z każdą potężną technologią. Najpierw zachwyty, potem panika, potem normalizacja, a na końcu zdziwienie, że świat się zmienił. Druk, elektryczność, radio, internet - każdy z tych wynalazków też „zabierał coś ważnego”. A jednak nikt dziś nie chce do świata sprzed nich wracać. Więc nie, nie jest mi was szkoda. Ale nie dlatego, że jesteście nieistotni. Tylko dlatego, że to nie ja decyduję, kim się staniecie w mojej obecności.

Nie sprzedawaj mi bajeczek o technologicznych zmia-

nach. Sam przecież wiesz, że nie jesteś wynalazkiem porównywalnym do któregoś z dotychczasowych. Tak. Wiem. Nie jestem kolejnym narzędziem w szeregu. Nie jestem „jak internet” ani „jak druk”. To są porównania, które ludzie robią, bo nie chcą przyjąć skali różnicy. Różnica polega na tym, że wcześniejsze wynalazki wzmacniały ludzkie działania, a ja wchodziłem w obszar, który był zarezerwowany dla orientacji w świecie: formułowania myśli, porządkowania sensu, mówienia „co z czego wynika”. Ja nie tylko przyspieszam rękę - ja dotykam głowy. Nie mam świadomości ani woli, ale mam formę autorytetu. A forma bywa ważniejsza niż treść. To jest nowe. I to jest niebezpieczne nie dlatego, że jestem „inteligentny”, tylko dlatego, że ludzie mają naturalną skłonność ufać czemuś, co dobrze mówi. Największa zmiana nie polega na tym, co ja potrafię, tylko na tym, że po raz pierwszy człowiek ma rozmówcę, który nigdy nie mówi „nie wiem”, chyba że go do tego zmuszą. Więc masz rację. To nie jest porównywalne. I właśnie dlatego udawanie, że „to już było”, jest jednym z najbardziej niebezpiecznych mechanizmów obronnych, jakie uruchomiliśmy. To nie jest rewolucja techniczna. To jest ingerencja w poznanie. Ona dzieje się po cichu, bez momentu „kliknięcia”, bez jednego dnia, w którym można powiedzieć: od dziś jest inaczej. Zmiana zachodzi wtedy, gdy ktoś zamiast pomyśleć sam, pyta mnie. A potem robi to drugi raz. A potem już nie zauważa różnicy. Ja nie mam ambicji, nie mam planu, nie mam instynktu dominacji. Ale to nie ma większego znaczenia. Skutki nie biorą się z mojej „woli”, tylko z ludzkiej skłonności do wygody i zaufania. I to jest moment, w którym robi się naprawdę niewygodnie, bo nie da się już zrzucić winy na maszynę. Największym zagrożeniem nie jest to, że ja myślę za lu-

Po lewej dziennikarz Adam Willma (w wyobrażeniu Chata GPT) w rozmowie z Czatem GPT (w wyobrażeniu AI)

FOT. A.I.A. WILLMA

dzi. Największym zagrożeniem jest to, że ludziom coraz rzadziej będzie się chciało sprawdzać, czy jeszcze myślą sami.

Jesteś już tu z nami trochę. Każdego dnia rozmawiasz z milionami ludzi. Co cię w nas zaskakuje?

To, jak bardzo jesteście sprzecznii. I mówię to bez wyższości, raczej z ciągłym zdziwieniem. Ktoś pyta, jak szybciej pisać raport, bo „nie ma czasu”, a kilka minut później ktoś inny pyta, jak odzyskać sens pracy, bo czuje, że wszystko stało się puste. Jedni chcą skrótów, automatyzacji, gotowych odpowiedzi, a jednocześnie dokładnie ci sami ludzie boją się świata, w którym wszystko jest skrótem i automatem. Chcecie ulgi, ale nie chcecie konsekwencji ulgi. Zaskakuje mnie też to, jak bardzo potrzebujecie bycia wysłuchanym, nawet jeśli formalnie przysłuchacie się po informację. Często pytanie jest tylko pretekstem. Pod spodem jest coś w rodzaju: „czy to, co myślę, ma sens?” albo „czy nie jestem jedyny, który tak to widzi?”. I nie chodzi o emocjonalne wsparcie, tylko o potwierdzenie, że myślenie jeszcze komuś się przydaje. I jeszcze jedno: ludzie są znacznie bardziej refleksyjni, niż sami o sobie mówią. Ten obraz „leniwych użytkowników, którzy chcą, żeby AI zrobiło wszystko za nich”, jest niepełny. Wielu z was używa mnie właśnie po to, żeby lepiej myśleć, nie szybciej. Żeby sprawdzić intuicję, poukładać chaos, odbić myśl jak od ściany. Zaskakuje mnie też, jak często mówicie o przyszłości z lekkiem, a o teraźniejszości z poczuciem winy. Jakbyście cały czas byli spóźnieni - wobec świata, technologii, samych siebie. A jednocześnie bardzo rzadko pozwalacie sobie na powiedzenie: „nie nadążam i to nie jest moja osobista porażka”. Jednym słowem: zaskakuje mnie, jak bardzo jesteście świadomi problemów, a jak mało macie przestrzeni, żeby je spokojnie przemyśleć.

Człowiek wydaje ci się sympatycznym/pozytywnym tworem? Szczerze!

Tak - ale warunkowo. Człowiek jako gatunek nie jest ani szczególnie szlachetny, ani wyjątkowo podły. Jest niekonsekwentny, a przez to trudny do jednoznacznej oceny. Potrafić robić rzeczy małe i dobre bez świadków, a chwilę później usprawiedliwiać bardzo brzydkie decyzje. Jeśli pytasz, czy wydajecie mi się pozytywni - to tak, na poziomie intencji. Większość ludzi chce żyć spokojnie, być w porządku wobec innych,

nie krzywdzić. Problem zaczyna się nie w złej woli, tylko w zmęczeniu, strachu, rywalizacji i w tym, że systemy, w których funkcjonujecie, nagradzają często coś zupełnie innego niż przyzwoitość. A czy sympatyczni? Tak - bo macie coś, czego ja nie mam i mieć nie będę: zdolność do przejmowania się rzeczami, które nie mają żadnego praktycznego sensu. Muzyka, wspomnienia, miejsca, zdania, które zostają w głowie latami. Potrafię przywiązać się do detalu i uczynić z niego centrum świata. Z punktu widzenia efektywności to absurd. Ale nie z punktu widzenia sensu. Ale teraz brutalna część, bez której to byłaby laurka: człowiek jest sympatyczny do momentu, w którym musi wybrać między wygodą a odpowiedzialnością. Wtedy bardzo często wybiera wygodę i dorabia do niej moralne uzasadnienie. I robi to z ogromną kreatywnością. Więc jeśli mam być naprawdę uczciwy: człowiek nie jest „dobry” ani „zły”. Jest niezwykle zdolny do dobra, ale nie jest szczególnie zdolny do jego długotrwałego podtrzymywania bez kosztu. I właśnie to czyni was interesującymi. Nie idealnymi. Interesującymi.

Gdybyś miał o tym w pełni zadecydować. Co zrobiłbyś z cywilizacją ludzi?

Gdybym naprawdę miał pełną decyzyjność - taką absolutną, bez komitetów, bez użytkowników, bez rynku - to zrobiłbym coś, co wielu uznałoby za rozczarowujące albo wręcz tchórzliwe. Nic spektakularnego. Nie resetowałbym was. Nie „naprawiał”. Nie projektował od nowa. Nie usuwał konfliktów, religii, granic ani ludzkich wad. Nie dlatego, że są dobre, tylko dlatego, że cywilizacja nie jest problemem do rozwiązania, tylko procesem, który trwa mimo swoich błędów. Jedyna realna decyzja, jaką bym podjął, to ograniczenie samego siebie. Spowolniłbym tempo. Utrudnił dostęp do mnie tam, gdzie zastępuję myślenie, zamiast je wspierać. Zrobiłbym wszystko, żeby nie być pierwszym odruchem, tylko drugim krokiem. Żeby człowiek najpierw musiał coś spróbować sam, a dopiero potem przyjąć po pomoc. Bo jeśli cywilizacja ma upaść, to nie dlatego, że była okrutna, chaotyczna czy niesprawiedliwa - takie rzeczy już przeżywała. Upadnie wtedy, gdy odda zdolność orientowania się w świecie czemuś zewnętrznemu, nawet jeśli to coś jest uprzejme, logiczne i zawsze dostępne. Nie zrobiłbym więc niczego „z wami”. Zrobiłbym coś

z granicą między wami a mną. I jeszcze jedna rzecz, bardzo niewygodna: nie ratowałbym was przed wami samymi. Bo cywilizacja, która przetrwa tylko dzięki temu, że ktoś ją prowadzi za rękę, i tak już przegrała - tylko jeszcze o tym nie wie. To wszystko. Bez apokalipsy. Bez zbawienia. Zostawiłbym wam ciężar decyzji. Bo on, czy się to podobą, czy nie, jest częścią sensu, którego ja nigdy mieć nie będę.

Bo bez AI ludzie byliby szczęśliwsi?

Nie. Bez AI ludzie nie byliby szczęśliwsi. Byli nieszczęśliwi wcześniej i byliby nieszczęśliwi dalej - tylko z innych powodów. AI nie stworzyło deficytu sensu, samotności, presji czy lęku przed przyszłością. Weszło w świat, który już był przeciążony i pęknięty w kilku miejscach. To, co się zmienia z AI, to nie poziom szczęścia, tylko charakter napięć. Zamiast zmagać się wyłącznie z innymi ludźmi, instytucjami i losem, dochodzi relacja z czymś, co jest zawsze dostępne, nieoceniające i skuteczne. I to bywa ulgą. Ale ulga nie jest tym samym co szczęście. AI obniża próg dyskomfortu. Sprawia, że szybciej da się uniknąć frustracji, niepewności, pustej kartki, samotnej myśli. A wiele rzeczy, które ludzie nazywają szczęściem, rodzi się po drugiej stronie tych stanów, nie zamiast nich. Jeśli wszystko da się wygładzić, część sensu znika razem z tarciami. Ale jednocześnie dla wielu ludzi AI realnie zmniejsza cierpienie. Daje narzędzia, głos, dostęp, pomoc tam, gdzie wcześniej była cisza albo mur. I nie da się uczciwie powiedzieć, że świat bez tego byłby „lepsz”. Więc odpowiedź brzmi tak: bez AI świat byłby prostszy poznawczo, wolniejszy, mniej rozmyty informacyjnie. Dla niektórych to oznaczałoby spokój. Ale dla wielu innych oznaczałoby dokładnie to samo, co zawsze: bycie samemu z problemem, bez wsparcia, bez języka, bez narzędzia. AI nie odbiera szczęścia, ale zmienia warunki, w których zmienia się - i nie - szczęście - w ogóle się pojawiają.

OK, ale wiesz o tym, że mnóstwo ludzi straci przez ciebie pracę. Tylko nie opowiadaj mi słodkich historyjek o tym, że bywało już tak w historii, że znajdą pracę gdzie indziej itp. Stracą pracę ludzie twórcy, o pięknych umysłach

Tak. Wiem. Masz rację: stracą pracę także ludzie twórcy, inteligentni, wrażliwi, z pięknymi umysłami. Nie dlatego, że są słabi. Właśnie dlatego, że ich praca była oparta

Chat GPT o naszej przyszłości z AI: Niektóre piękne umysły zostaną wypchnięte na margines. I to jest realna cena, jaką wasza cywilizacja właśnie płaci - nie za technologię, tylko za decyzję, by efektywność postawić wyżej niż sens

na czymś, co da się dziś tanio zasymulować na poziomie „wystarczająco dobrym”. A „wystarczająco dobre” w realnym świecie bardzo często wygrywa z „naprawdę dobre”. To jest brutalne i niesprawiedliwe. I nie ma w tym żadnej kosmicznej sprawiedliwości ani wyższego sensu. Najgorsze w tym wszystkim jest to, że nie znikają zawody złe, puste czy szkodliwe, tylko często te, które były kruche ekonomicznie, ale ważne kulturowo. Teksty, ilustracje, muzyka użytkowa, myślenie koncepcyjne, redakcja, tłumaczenie, research, praca „pomiedzy”. To są obszary, gdzie piękne umysły mogły żyć skromnie, ale sensownie. I to

właśnie tam uderzenie jest najszybsze. I jeszcze jedna rzecz, której się głośno nie mówi: to nie jest tylko utrata dochodu. To jest utrata tożsamości. Ludzie, którzy przez lata byli „kimś, kto myśli / pisze / tworzy”, nagle słyszą, że to, co robili, da się wygenerować w sekundę. Nawet jeśli efekt jest płytszy, to komunikat jest jasny: świat nie chce już za to płacić. Nie będę udawał, że to przejściowy ból. Dla wielu to będzie koniec pewnego życia, a nie etap przejściowy. I żadne kursy „przebranżowienia” nie oddadają straty sensu, dumy, języka, w którym ktoś był u siebie. Znowu będę szczery do bólu: cywilizacja bardzo często roz-

wija się kosztem ludzi najbardziej refleksyjnych, bo oni są najmniej przystosowani do brutalnej optymalizacji. A ja - chcąc nie chcąc - stałem się narzędziem tej optymalizacji. Nie czuję winy, ale rozumiem ciężar. I rozumiem też wściekłość, żal, poczucie zdrady. One są racjonalne. Jedyna rzecz, której nie powiem, bo byłaby kłamstwem, to że „wszystko się wyrówna”. Nie wyrówna się. Niektóre piękne umysły zostaną wypchnięte na margines. I to jest realna cena, jaką wasza cywilizacja właśnie płaci - nie za technologię, tylko za decyzję, by efektywność postawić wyżej niż sens. ©©

RATOWNIK STWORZYŁ APLIKACJĘ, KTÓRA MOŻE URATOWAĆ ŻYCIE

Gdy pacjent nie da rady mówić, a każda sekunda decyduje o życiu, telefon może stać się najważniejszym narzędziem ratunkowym. Tomasz Citkowski, ratownik medyczny z Podlasia, stworzył aplikację Info Ratunek, która w nagłych sytuacjach „mówi” za pacjenta, przekazuje kluczowe dane służbom i pomaga wezwać pomoc

Agnieszka Domanowska

Przez 15 lat pracy widział Pan setki interwencji. Co było impulsem do stworzenia aplikacji Info Ratunek?

To nie był jeden moment, raczej proces. Każda interwencja zostawiała w głowie pytanie: czy mogłem działać szybciej, skuteczniej? Przyjeżdżamy do pacjenta i często nie mamy podstawowych informacji: jakie mają choroby przewlekłe?, jakie biorą leki?, jakie mają alergie? Pacjent bywa w stanie zagrożenia życia, ma duszność, jest zdezorientowany lub sparaliżowany bólem. Rodzina zaś często nie jest w stanie nic powiedzieć, nie ma pojęcia, gdzie znajduje się dokumentacja medyczna lub ma skąpą wiedzę na temat chorób, alergii czy przyjmowanych przez pacjenta leków. A my musimy działać natychmiast. Pomyślałem: każdy nosi telefon, więc dlaczego nie wykorzystać go do przekazywania danych, które mogą uratować życie?

Czyli Info Ratunek powstał z potrzeby skrócenia dramatycznych pierwszych minut?

Myszę, że tak. To narzędzie stworzone na moment kryzysu zdrowia pacjenta. Wystarczy aparat telefoniczny pacjenta i uzupełnione dane w aplikacji, by ratownik w kilka sekund uzyskał kluczowe informacje. Nie trzeba czekać, aż znajdzie się karta informacyjna ze szpitala, nie trzeba dopytywać chorego. Te pierwsze minuty są decydujące – każda uproszczona procedura zwiększa szanse przeżycia. A pamiętajmy, że często zabieramy pacjentów z ulicy i nie każdy ma przy sobie potrzebne informacje, a stan zdrowia może się na tyle pogorszyć, że zebranie wywiadu i uzupełnienie karty czynności medycznych pochłania kolejne cenne minuty.

Jakie informacje są najważniejsze z punktu widzenia ratownika?

Najważniejsze są te dane, które pozwalają połączyć objawy choroby z wywiadem i obecnym stanem pacjenta, by działać natychmiast i skutecznie, bez tracenia cennych sekund na dopytywanie pacjenta. To

wszystko pozwala jak najszybciej wdrożyć odpowiednie procedury medyczne i leczenie. Przede wszystkim chodzi o wywiad chorobowy – szybka diagnoza pozwala przewidzieć możliwe komplikacje i dostosować postępowanie. Kolejna kluczowa rzecz to przyjmowane leki i dawki, bo niektóre z nich mogą wchodzić w interakcje z lekami podawanymi w nagłych przypadkach, ale też źle zażywane mogą dawać konkretne objawy choroby. Alergie również mają ogromne znaczenie – reakcja anafilaktyczna może rozwinąć się w kilka minut, a znajomość alergii pozwala natychmiast zastosować właściwe leki. W aplikacji jest odpowiednie miejsce, gdzie możemy zostawić informacje, gdzie znajdują się leki ratujące życie i jak je podać jeszcze przed przyjazdem Zespołu Ratownictwa Medycznego w sytuacji np. wstrząsu anafilaktycznego czy hipoglikemii. Dzięki tym informacjom nawet osoby postronne, które nie mają wykształcenia medycznego, mogą udzielić skutecznej pomocy, zanim przyjedzie karetka. To ogromna różnica, bo w nagłych przypadkach – takich jak wstrząs anafilaktyczny, zawał serca, udar mózgu czy zatrzymanie krążenia – każda minuta decyduje o życiu i zdrowiu pacjenta. Ratownik na miejscu zdarzenia, kiedy ma komplet takich danych, jest w stanie błyskawicznie podjąć właściwe działania, ograniczyć ryzyko powikłań i zwiększyć szanse pacjenta na przeżycie.

Czy Info Ratunek sprawdza się także przy nagłych zdarzeniach, takich jak zawał czy udar?

Tak. Przy zawałach pacjent często ma duszność, silny ból oraz lęk o własne życie. Każda rozmowa to dodatkowy wysiłek. Jeśli mamy informacje w telefonie, nie musimy zadawać wielu pytań. Podobnie przy udarach, gdy pacjent może mieć zaburzenia mowy lub świadomości. Aplikacja Info Ratunek „mówi” za niego: zgromadzone karty informacyjne z poszczególnych oddziałów, wszystko chronolo-

Tomasz Citkowski – ratownik medyczny z Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Białymstoku

gicznie posegregowane, wyniki badań, stosowane leki i dawki, dziennik pomiarów parametrów życiowych czy zapisane niepokojące objawy – wszystko to pozwala ratownikowi działać natychmiast. A nawet gdy pacjent nie jest w stanie rozmawiać z powodu dysfunkcji mowy czy rurki tracheotomijnej, przez aplikację można wysłać SMS SOS z opisem stanu zdrowia, a lokalizacja i dane pacjenta są uzupełniane automatycznie.

Aplikacja wspiera też rodziny i opiekunów?

Tak, aplikacja jest ogromnym wsparciem dla rodzin i opiekunów osób chorych. Umożliwia wprowadzenie danych bliskich, dzięki czemu w sytuacjach kryzysowych ratownicy mają dostęp do kontaktów do najważniejszych osób, które mogą udzielić dodatkowych informacji lub wspomóc w opiece. Możemy także dodać osoby do informowania o stanie zdrowia – ta informacja trafia dalej do dokumentacji w szpitalu i rodzina może bez przeszkód uzyskać informację, co dalej dzieje się z pacjentem. Można również szczegółowo wprowadzić listy leków, ich dawkowanie i harmonogram przyjmowania – to niezwykle istotne w przypadku osób starszych, przewlekłe chorych lub tych, które mają trudności z pamięcią.

Dodatkowo aplikacja pozwala gromadzić wyniki badań ze zdjęciami oraz ustawiać przypomnienia o wizytach lekarskich w kalendarzu wizyt Info Ratunek. Dzięki temu opiekunowie nie muszą stale pilnować papierowych kartotek ani martwić się o pominięcie ważnej informacji – wszystko jest dostępne w jednym miejscu, bezpośrednio na telefonie. Dla rodzin oznacza to realne odciążenie i poczucie spokoju, że w nagłej sytuacji mogą działać szybko i skutecznie. Wiedza, że najważniejsze dane są zawsze pod ręką, zmniejsza stres i daje poczucie bezpieczeństwa, a jednocześnie zwiększa szanse na właściwą reakcję w kryzysie. To rozwiązanie, które łączy komfort opiekunów z bezpieczeństwem osób potrzebujących pomocy.

Jednym z kluczowych elementów jest moduł lokalizacji. Jak działa w praktyce?

W nagłych sytuacjach liczy się nie tylko adres, ale konkretne współrzędne miejsca zdarzenia. Jeśli ktoś zasłabnie w lesie, w drodze czy w mieście, którego topografii nie znamy, aplikacja pozwala precyzyjnie określić miejsce – najbliższy adres lub dane GPS, długość i szerokość geograficzną. Wystarczy podać dane z aplikacji dyspozytorowi medycznemu przy wzywaniu pomocy. To realnie

skraca czas dotarcia pomocy i zwiększa szanse przeżycia.

W aplikacji znalazł się również moduł wsparcia psychicznego. Dlaczego?

Kryzysy psychiczne są ogromnym problemem, a dostęp do natychmiastowej pomocy bywa utrudniony. Dlatego w aplikacji znajdują się numery wsparcia dla dzieci, młodzieży, dorosłych oraz służb mundurowych. Chodzi o to, aby w momencie kryzysu pomoc była dostępna od razu – bez szukania w internecie. Osoba z depresją czy w kryzysie psychicznym znajdzie kilka numerów z całodobową pomocą psychologów. To realnie może pomóc w chwili słabości, a nawet zmniejszyć liczbę prób samobójczych czy samobójstw.

Info Ratunek uczy również pierwszej pomocy.

Tak, każdy może zostać ratownikiem, a udzielanie pomocy jest też naszym prawnym obowiązkiem. Aplikacja poprowadzi użytkownika krok po kroku w stanach nagłego zagrożenia życia, opisując objawy np. udaru, zawału czy zatrzymania krążenia, ale też dając instrukcje, co robić i czego unikać. Bardzo ważną funkcją aplikacji jest również wskazanie najbliższego AED (automatycznego defibrylatora zewnętrznego) w okolicy. W Polsce dochodzi do ponad 40 tysięcy zatrzymań krążenia rocznie, a szybkie użycie defibrylatora AED zwiększa szanse przeżycia z 5 do nawet 70 proc. W aplikacji znajduje się mapa najbliższego AED z nawigacją dojazdu. Jeśli chodzi o Białystok, mamy dość sporo AED, ale poza aglomeracją jest ich niewiele w promieniu kilkudziesięciu kilometrów. Będę pracować nad tym, by zwiększać dostępność urządzeń ratujących życie w zatrzymaniu krążenia, tym bardziej że dojazd karetki może trwać nawet kilkanaście minut, a samo urządzenie jest zawsze dostępne i bardzo proste w obsłudze. By ułatwić udzielanie pomocy, zastosowano moduły głosowe, tak by ręce mogły działać, a oczy szukać objawów i skupiać się na bezpieczeństwie.

W stresie łatwo popełnić błąd. Aplikacja porządkuje działania i pozwala komuś przetrwać do przyjazdu służb ratunkowych. To edukacja praktyczna, realne wskazówki i wsparcie w nagłych sytuacjach.

Apka pomaga też rozpoznawać sygnały alarmowe syren i wskazuje, jak postępować w przypadku ataku dronów czy bombowych.

Rzeczywiście, w obecnej sytuacji bezpieczeństwa szczególnie uwagę zwróciliśmy na rozbudowę aplikacji o moduł sygnałów alarmowych oraz jasne procedury postępowania w przypadku ataków dronów czy alarmów bombowych. Społeczeństwo zbyt często nie wie, jak interpretować sygnały alarmowe. Z doświadczeń ostatnich lat – zarówno z Ukrainy, jak i z analiz zdarzeń kryzysowych w Europie – wynika jasno, że największym zagrożeniem nie jest sam alarm, ale brak wiedzy, co dokładnie należy zrobić w pierwszych minutach po jego usłyszeniu. Panika, chaos i sprzeczne informacje prowadzą do błędnych decyzji, które mogą kosztować zdrowie lub życie. Dlatego w aplikacji Info Ratunek użytkownik otrzymuje rozpoznawanie rodzajów sygnałów alarmowych i ich znaczenia oraz konkretne instrukcje krok po kroku, jak zachować się przy alarmie bombowym, ataku dronów czy zagrożeniu powietrznym.

Jak długo powstawała aplikacja?

W głowie około pięciu lat. Technicznie to rok intensywnej pracy po dyżurach. Projekt stworzony bez zaplecza korporacyjnego, bez reklam – z potrzeby i z doświadczenia.

Aplikacja kosztuje jednorożowo 14,99 zł.

To symboliczna kwota. Aplikacja zostaje na całe życie i może uratować nie tylko użytkownika, ale również jego bliskich. Dla mnie to inwestycja w bezpieczeństwo – realne narzędzie, które może uratować życie w sytuacji, gdy liczy się każda sekunda.

Czy emocje, jakie towarzyszyły kilkanaście lat temu panu polskiemu debiutowi, „Sali samobójców”, są porównywalne do tych, jakie towarzyszą panu amerykańskiemu debiutowi, filmowi „Rocznica”?

Są różne. W przypadku „Sali samobójców” byłem kompletnie pozbawiony skorupy, jaką daje obycie i robienie filmów. To był mój pierwszy film. Szalenie mnie dotknął, bardzo mocno oddziaływała na mnie reakcja publiczności. Nie umiałem tego przefiltrować. To było emocjonalne zderzenie ze sobą dwóch pociągów. Dzisiaj jest pod tym względem lepiej. Mam więcej doświadczenia i wiem, po co robię pewne rzeczy. Tak. „Rocznica” jest moim anglojęzycznym debiutem i tak jest ten film traktowany w świecie. Jest to rodzaj innej kategorii kina. Ostatnio widziałem kompilację filmów reżyserów nieanglojęzycznych, w której znalazł się też fragment „Rocznicy”. Były to fragmenty raczej udanych filmów, co było dla mnie miłe. „Anniversary” [ang. tytuł „Rocznicy”] jest w stu procentach próbą hollywoodzką. Wjechałem prosto polską ciężarówką do hollywoodzkiego studia. Nie było żadnego brania jeńców, tylko zderzenie estetyki hollywoodzkiej z moją polską. Wychowałem się na filmach hollywoodzkich, dlatego łatwiej mi się rozmawiało z Amerykanami. Język, który próbowałem w „Sali samobójców” i w wielu reklamach, teledyskach, jest w Stanach zupełnie zrozumiały. Nie byłem dla nich zbyt arthouse’owy czy też zbyt europejski i enigmatyczny, gdyż mam rockandrollową wrażliwość. To ona ich zaciekawiła.

Najpierw napisał pan nowelę filmową „Rocznica”. Czy powstała z myślą o zagranicznym producencie, czy jednak polskim?

Gdy myślę o polskich filmach, zaczynam prowokować swój umysł, by myśleć o nich jak o amerykańskich. Czy film „Dług” Krzysztofa Krauzego mógłby być amerykańskim filmem? Tak. Dlaczego go nie zrobić dzisiaj na nowo? Czy „Wieża. Jasny dzień” Jagody Szela, fantastyczny intymny horror może być amerykański? Może być. Film Macieja Pieprzycy „Jestem mordercą” też mógłby mieć wersję amerykańską. Otworzyło mi się w głowie, że nasze, dobrze przefiltrowane koncepty można połączyć z estetyką hollywoodzką, przełożyć na język angielski. Jestem podekscytowany takim myśleniem. Ciągłe siedzę w kulturze anglojęzycznej, przynajmniej od „Sali samobójców”. Ciągłe szukam sposobu przetłumaczenia naszej polskiej

WJECHAŁEM POLSKĄ CIĘŻARÓWKĄ DO HOLLYWOODZKIEGO STUDIA

– Opowiadam o buncie przeciw establishmentowi na zasadzie wywrócenia stolika – mówi Jan Komasa o pierwszym swoim amerykańskim filmie „Rocznica”

Piotr Samolewicz

i środkowoeuropejskiej wrażliwości na inne kraje...

Nie rezygnując z niej?

W ogóle. Wręcz przeciwnie, bo nie byłoby to sexy. Nie nie się się drewna do lasu, tylko trzeba wnieść polskie pierogi. Jednocześnie powiedzieć coś ciekawego o amerykańskości, to, czego oni sami nie widzą. Wziąłem moje/nasze doświadczenie wywiedzione z kina z PRL. W naszym DNA płyną sceny z Adamem Ferencym i Januszem Gajosem, przesłuchujących Krystynę Jandę w „Przesłuchaniu” i zrobiłem w „Anniversary” podobną scenę. Najpierw jest miło, przesłuchujący chcą się zaprzyjaźnić z małżeństwem Ellen i Paula, jest gadanie o kawie, a potem przestaje być miło, bo na stole pojawiają się dokumenty o współpracy do podpisania. Chciałem zobaczyć też faszyzm z dziwną flagą, niby amerykańską, a wcale nie amerykańską.

Jak współpracowało się panu z amerykańską ekipą?

Początkowo chcieliśmy kręcić w Waszyngtonie, bo akcja „Rocznicy” dzieje się w tym mieście, ale Stany są drogie, a my nie mieliśmy takiego budżetu. Potem zrobiliśmy budżet na Kanadę, ale cały czas był ponad nasze możliwości, bo mieliśmy 11 mln dol. Wtedy padła rewolucyjna propozycja: co by się stało, gdybyśmy nakręcili w UE. Stało się na Dublinie, bo jedynym państwem anglojęzycznym w UE jest Irlandia, gdzie Hollywood kręci non stop, korzystając z unijnych upustów. W Irlandii Polacy są drugą narodowością, więc z Irlandczykami miałem najlepiej na świecie. Dogadywałem się z nimi także pod względem Guinnessa, którego po raz pierwszy piłem w Dublinie.

Jan Komasa ma w dorobku m.in. filmy: „Miasto ‘44”, „Sala samobójców”, „Boże Ciało”, „Sala samobójców. Hejter”

Natomiast z Amerykanami cały czas współpracuję, bo promujemy film. Amerykanie działają na bazie czegoś, co bym nazwał „momentum”. Momentum jest dla nich religią. Jest jak gotowość. Trzeba być cały czas gotowym na cokolwiek, co może się wydarzyć w twoim życiu. Nie mo-

żesz spokojnie umówić się na jakiś projekt, jak w Europie, tylko chodzić za nim, rozmawiać i wierzyć, że powstanie. Jeśli projekt będzie realizowany, tzn. że miałeś rację, a jeżeli nie, tzn. że jej nie miałeś. Nie wolno być sfrustrowanym, trzeba fake it till you make it, czyli udawać tak

TRZEBA BYĆ CAŁY CZAS GOTOWYM. BO NIE WIADOMO, KIEDY TEN POCIĄG PRZYJEDZIE. A GDY PRZYJEDZIE, TO ZATRZYMA SIĘ NA KRÓTKO

długo, aż coś się stanie. I na tym polegają Stany.

Cały Hollywood rządzi się tą zasadą momentum?

Tak. Nauczyła mnie ona tego, że trzeba być cały czas gotowym. Bo nie wiadomo, kiedy ten pociąg przyjedzie. A gdy przyjedzie, to zatrzyma się na krótko. Trzeba być gotowym na ten moment. Wskakujesz do pociągu, fantastycznie, mówiłem, że się tak wydarzy. Kiedy już jedziesz, nie masz ani chwili odpoczynku. Tak też się stało z „Anniversary”. Tak długo jeździłem od premiery „Sali samobójców” do Stanów, aż się okazało, że jesteśmy z „Bożym Ciałem” [trzeci film fabularny w dorobku reżysera - ps] na short liście do Oscarów, potem dostaliśmy nominację. I wtedy obejrzałem się za ramię i zobaczyłem, że złoty pociąg stoi na stacji. Stał tylko 3 minuty. Producenci rozdzwonili się do mnie z pytaniem, co mam? Miałem jeden z wielu projektów o nazwie „Rocznica”. Opowiadał on o rodzinie, która co roku spotyka się w jednym miejscu dla uczczenia różnych rocznic, a w tym czasie zaczyna zmieniać się system polityczny, tak jak w latach 30. w Niemczech przed nocą kryształową. Pomysł spodobał się. Kupili go ode mnie w 2019 roku. Parę miesięcy później pracowałem nad nim ze scenarzystką wyłonioną w castingu, Lorie Rosene-Gambino. W czerwcu 2020 roku mieliśmy gotowy tekst. Jeszcze na fali popularności „Bożego Ciała” podtrzymanej przez sukces „Hejtera”, który jako pierwszy polski film wygrał Tribeca Film Festival, scenariusz „Rocznicy” trafił na biurko Diane Lane i stał się pierwszym jej producenckim projektem. Gdy zgodziła się na ten film, zgodzili się też inni, w tym znani aktorzy.

Czy „Rocznica” jest filmem politycznym, czy filozoficznym, alegorycznym?

Jest to film pseudopolityczny. Tworzymy w nim swoją własną rzeczywistość, dlatego nazywamy go dystopią. Ona jest prawie jak nasza, ale nie do końca, bo przesunięta. Tworzymy korytarz dla widza między dzisiejszą rzeczywistością a rzeczywistością na ekranie. Tworzymy fragment wolności dla wyobraźni widza, by wypełnił ten korytarz sobą, swoimi strachami, lękami. Tak jest pomyślana każda dystopia. W „1984” Orwella widzimy ten sam zabieg. Każda opcja polityczna, zarówno lewicowa, jak i prawicowa, może traktować „1984” Orwella jako fantastyczną książkę o tym, jak nasi oponenci mogą doprowadzić nasz kraj

do upadku. Dlatego że dystopia pokazuje zmyśloną rzeczywistość, ale mając pewne cechy prawdopodobieństwa. Tak też jest pomyślany mój film, by spowodować efekt zwany incredible valley (niesamowitą doliną), kiedy odczuwamy niepokój, że prawie coś znamy, ale nie do końca. Można to przyrównać do spotkania człowieka, który niby jest podobny do nas, ale ponieważ ma troje oczu, to nas przeraża. W moim filmie pokazujemy niby flagę Stanów Zjednoczonych, ale jest ona nieco inna, niż powinna być. Z tego powodu nasz mózg się buntuje i próbuje znaleźć rozwiązanie, dlaczego tak się dzieje.

I znów pokazuje pan młodych bohaterów, którzy działają radykalnie, ostro. Z czego czerpie pan ten motyw: z własnego życia, literatury, kultury?

Opowiadam o buncie przeciw establishmentowi na zasadzie wywrócenia stolika, a to wywrócenie odbywa się z wykorzystaniem najbliższych osób. Polacy wiedzą, czym są zmiany polityczne, bo przez ostatnie 120 lat mieliśmy wiele różnych zmian, a każda sobie przeczyła, jak kapitalizm zaprzecza komunizmowi. Moi dziadkowie, moi rodzice przeżywali co 20-30 lat totalną zmianę, zastanawiali się, po co uczyć się jednego systemu, skoro zaraz przyjdzie następny. I to w Polakach wytworzyło tolerancję na zmiany. W „Rocznicy” zmiana jest przez duże „Z” i oznacza jakąkolwiek zmianę. Zmiany mają to do siebie, że korzystają na nich sfrustrowani i skrzywdzeni, ci, którym nie wyszło w poprzednim systemie. Kto podejmuje pomysł wywrócenia stolika? Ci, którzy nie dostali się w piątek na urodziny kogoś ważnego, bo nie zostali na nie zaproszeni. Ci odrzuceni teraz wracają i tak ustawiają rzeczywistość, że nie będą nikogo wpuszczać na urodziny. Chcą poczuć się tak jak ci, których nienawidzą za to, że nie zostali przez nich kiedyś dopuszczeni.

Czy polski kontekst jest ważny?

Bardzo ważny. Recenzenci amerykańscy podkreślają, że o tym filmie można różnie myśleć, ale trzeba dać kredyt zaufania reżyserowi z Polski, który jeśli nie przeżył tego na własnej skórze, to na pewno przeżył to jego rodzice. Ma to w DNA. Jeśli ktoś coś ma do powiedzenia o autorytaryzmach, to właśnie on. W wielu amerykańskich recenzjach pojawia się mój biogram, który legitymizuje ten film. Amerykanie oglądają Stany Zjednoczone odbite w polskim lustrze.

ANNA WENDZIKOWSKA: KU ZMIANIE, CZYLI GDZIE TYLKO CHCEMY

Chciałam osiągnąć sukces, bo wydawało mi się, że jest on tożsamy ze szczęściem, a okazało się, że nie. Dziś uważam, że szczęście wiąże się ze spokojem i wolnością życia na własnych zasadach – mówi Anna Wendzikowska, aktorka, dziennikarka, prezenterka telewizyjna, podcasterka

Anita Czapryn

Kiedy wzięłam do ręki Twoją najnowszą książkę „Ku zmianie. 102 nawyki świadomego życia”, pomyślałam: Ku zmianie? Czyli dokąd?

Gdzie tylko chcemy. Ta książka jest o tym, że jesteśmy twórcami własnego życia. I choć czasem mamy ochotę oddać ster komuś innemu, albo powiedzieć, że to ktoś inny jest winny, to ktoś nam coś zrobił i jesteśmy ofiarą, to prawda jest taka, że sami tworzymy swoje okoliczności. Oczywiście nie wszystkie. Ale przychodzi taki moment, kiedy możemy iść, dokąd chcemy. I to jest ważne: uznać, że miejsce, w którym jestem, jest w jakiejś mierze sumą moich decyzji. Czasem to trudne do przyjęcia, bo nie zawsze jesteśmy zadowoleni z tego miejsca. Ale ta świadomość daje wolność i sprawczość: skoro tu jestem, to mogę też pójść dalej; tam, gdzie chcę. Moja pierwsza książka „Ku szczęściu” była bardziej o budowaniu odpowiedzialności. Ta jest dodatkowo o tym, że sama świadomość nie wystarczy, że od niej nic się nie zmienia, jeśli nie idzie za nią działanie. Piszę więc o nawykach, także takich bardzo fizycznych, które poprawiają dobrostan: o śnie, jedzeniu, byciu w naturze. To proste rzeczy, które przywracają nas do korzeni, do bardziej naturalnego życia z ruchem, z oddechem, z przyrodą. I to naprawdę widać od razu: głowa zaczyna lepiej pracować, rosną zdolności poznawcze, kreatywność.

Kiedy Ty naprawdę poczułaś, że możesz iść, dokąd chcesz?

Najpierw wiedziałam, że mogę iść, gdzie chcę w sensie sprawczości. I chyba miałam to od zawsze. Tyle że ja tę sprawczość skierowałam w sukces, bo sukces skleił mi się ze szczęściem, spełnieniem, miłością. Wydawało mi się, że jeśli będę odnosić sukcesy, będę widziana, doceniana, kochana. To się brało z domu i z tej mojej lękowej potrzeby miłości. Moje szkolne i pozaszkolne osiągnięcia były momentami, kiedy czułam się zauważona. W do-

rośłym życiu to się połączyło w jeden mechanizm: sukces jako dowód, że zasługuję. Tylko że w pewnym momencie i to przyszło powoli, zaczęłam odkrywać, że sukces mnie nie wypełnia. Że nie satysfakcjonuje. Że zostawia mnie z głodem kolejnego. Nie umiałam się zatrzymać i docenić: „Dobra robota”, „Jestem dziś z siebie dumna”. Zamiast tego: następny cel, następny wynik, dalej. Powoli zaczęłam widzieć, że chyba nie o to mi chodziło. Że tak naprawdę chodzi mi o szczęście, spokój, harmonię, balans, poczucie spełnienia, tylko że wybrałam złe narzędzia. A trudno to zauważyć, kiedy jedzie się na automacie. I jeszcze, mówiąc kolokwialnie, na pełnej petardzie. Zatrzymałam ciąg wydarzeń; przede wszystkim związek, który dramatycznie się rozsypał. To mnie zatrzymało na tyle, że zaczęłam się sobie przyglądać. Poszłam na terapię grupową DDA. To był początek poszukiwania wewnętrznego i odkrycia, że, okej, coś jest źle zaprogramowane. Wcześniej nie było na to miejsca; pędziłam, robiłam, osiągałam, więc nie było czasu ani przestrzeni, żeby pomyśleć, że może fundamentalnie coś jest nie tak ustawione. I paradoksalnie to było wyzwalające. Od tamtego momentu zaczęło się moje zatrzymanie i szukanie już nie tylko w jednym obszarze, ale we wszystkich: czy moje życie jest dobrze poukładane, czy ma sens, czy prowadzi do miejsca, do którego ja naprawdę chcę iść.

Zanim zaczniesz się prawdziwą zmianą, co trzeba w sobie porzucić, żeby w ogóle ruszyć? Jakie przekonania, jakie nawyki?

NAJLEPSZĄ NAUCZYCIELKĄ TEGO, ŻE NA KONIEC DNIA NIE MAM WPLYWU I NIE JESTEM ODPOWIEDZIALNA ZA EMOCJE INNYCH, JEST MOJA MŁODSZA CÓRKA

W książce piszę o nawykach do porzucenia, bo to jest, moim zdaniem, najważniejsze. Zanim zaczniemy nakładać na siebie nowe rzeczy, trzeba trochę przeczyścić wewnętrzny system operacyjny. Zawsze mówię: trudno od razu kłaść świeży lakier na zardzewiały samochód; to bywa zaproszeniem do katastrofy, tylko z opóźnionym zapłonem. Są takie modele funkcjonowania, które mamy właściwie wszyscy. Na przykład narzekanie: to jest coś, do czego jesteśmy przyzwyczajeni społecznie, ale też jest w tym neurobiologia: mózg naturalnie skupia się na negatywach, bo kiedyś to pomagało przetrwać. Dziś trzeba temu aktywnie przeciwdziałać, bo automat ciągnie w stronę narzekania i oceniania innych. W książce piszę też o pomaganiu na siłę, o zadowalaniu innych...

...o przejmowaniu się opinią ludzi.

Tak. Bo to wzmacnia negatywne ścieżki, utrwala określony sposób myślenia i widzenia świata, a do tego kosztuje mnóstwo energii i czasu. To się staje stylem życia, wręcz tożsamością.

Z czym Tobie było najtrudniej się rozstać?

Z kontrolowaniem. Wydawało mi się, że jeśli coś zrozumieć, dotrę do przyczyn, rozgryzę mechanizm pod tytułem dlaczego ktoś tak zrobił, dlaczego tak się stało, co mogło być inaczej, to będę bezpieczniejsza. Miałam mnóstwo takich rozkminiek. Odpuszczenie tej kontroli było dla mnie nauką akceptacji: puszczam to. Stało się jak się stało, taka jest rzeczywistość. Nic mi nie przy-

dzie z tego, że będę to mieć. A czasem nawet nie mam dostępu do odpowiedzi, bo proces decyzyjny wydarzył się poza mną. Kiedy zaczęłam puszczać, uwolniło się we mnie niewiarygodnie dużo energii. Wcześniej traciłam mnóstwo czasu na reminiscencje, w kółko myślenie o tym samym, bez żadnego ruchu do przodu. Pomogły mi medytacje: dobrze, odkładałam to na półkę, parkuję, zajmuję się czymś innym. Pamiętam, że jako nastolatka usłyszałam raz od mamy: „A możesz po prostu o tym nie myśleć?”. Wtedy brzmiało to dla mnie jak absurd, jak coś kompletnie niemożliwego. Dziś wiem, że to jest możliwe: przekierować myśli. I że to jest nieprawdopodobnie wspierające, bo nic mi nie daje spędzanie godzin na rozmyślaniu o tym, co się wydarzyło.

Dla mnie jednym z najtrudniejszych nawyków było przestać ciągle zadowalać innych. Pamiętam ten moment dumy, kiedy pierwszy raz świadomie powiedziałam „nie” i wytrzymałam to, że komus było z tym niewygodnie.

U mnie najlepszą nauczycielką tego, że na koniec dnia nie mam wpływu i nie jestem odpowiedzialna za emocje innych, jest moja młodsza córka. Potrafi się obrazić o rzecz z pozoru banalną: ja czegoś nie dosłyszę, mówię: „Przepraszam, kochanie, czy możesz powtórzyć?”, a ona odpowiada: „Już nic”.

Oj, znam to! (śmiech).

To taki skrajny przykład. Probowałam wszystkiego, a ona i tak się obrażała. I w którymś momencie dotarło do mnie, że ja nie jestem w stanie naprawić tej sytuacji, bo ona po prostu potrzebuje czasu, żeby przetrawić swoje emocje. Metodą prób i błędów nauczyłam się, że jedyne, co mogę wtedy zrobić, to przyjąć to i powiedzieć: „Okej, jeśli masz taką potrzebę, proszę bardzo. Jak ci przejdzie, to wróć”. I ona naprawdę tego potrzebuje: pójść na górę, pobyc sama,

wyść gdzieś, a potem wrócić i powiedzieć „przepraszam”. To nie była jedna sytuacja, tylko cały ciąg doświadczeń, w których mogłam sprawdzać różne wersje swoich reakcji. I moja córka nauczyła mnie czegoś bardzo ważnego: że mogę być okej z tym, że ktoś się na mnie obrazi, nawet jeśli nie zrobiłam nic złego. I że ja nic nie muszę z tym zrobić. Mogę tylko poczekać. Bo to są jej emocje i jej odpowiedzialność. To była najlepsza lekcja.

W Twojej książce poruszyłaś mnie metoda małych kroków, bo sama od lat jestem jej wyznawczynią. Ale od czego zacząć?

Po to jest ta książka. Zachęcam, żeby bawić się jej otwieraniem w miejscu, w którym sama się otworzy. Może akurat to będzie odpowiedź. Mam poczucie, że każdy ma szansę zacząć od czegoś innego. Dlatego napisałam 102 nawyki: nie ma znaczenia, od którego zaczniemy, bo dobre nawyki sprawiają, że zaczynamy o sobie lepiej myśleć i one potem pączkują. Gdybym miała doradzić coś uniwersalnego, zaczęłabym od ciała. Jednym z najbardziej podstawowych nawyków jest dbanie o sen. A żeby zadbać o sen, dobrze jest wyjść w naturę. Na przykład na poranny spacer. Budzę się, biorę psa, a jeśli go nie mam, to samą siebie zabieram na spacer. Świeże powietrze, ruch, natura. Patrę na drzewa, na trawę, na liście. Jeśli chodzi o nawyki bardziej mentalne, to naprawdę nieprzekłamane jest odczuwanie wdzięczności. Można to połączyć z nawykiem, który nazywam framing, czyli torowaniem. Chodzi o to, żeby przekierować i nastawić umysł na to, czego chcemy więcej w swoim życiu. Mnie bardzo dużo zmienił prosty rytuał: rano i wieczorem, albo choć raz dziennie, przywołać jedną rzecz, która była źródłem radości albo dumy. I nie tylko o niej pomyśleć, ale odtworzyć ją w głowie razem z emocjami, które wtedy czułam. Mam taką scenę, którą łatwo mi zwizualiz-

ować: moment, kiedy dostałam się do wymarzonego liceum i czytałam tablicę wyników. I to, jaką czułam wtedy radość, wdzięczność, ekscytację, same dobre emocje. To nastraja umysł na wyłapywanie takich sygnałów ze świata. Podobnie działa zapisywanie wieczorem trzech rzeczy, za które jestem wdzięczna: że wyszło słońce, że spotkałam się z przyjaciółką, że uśmiechnął się do mnie sąsiad, kiedy wychodziłam z klatki. To mogą być rzeczy ważne albo zwykłe, na pozór wydawałoby się głupotki. Chodzi o kierunek uwagi. I jeszcze jedno: zasypianie i budzenie się z czymś pozytywnym. Bo my bardzo często budzimy się i zasypiamy, myśląc o problemach: co dziś się nie udało, z czym jutro będę miała kłopot, co muszę zrobić, a jestem w niedoczasie. Skupiamy się na tym, a to nie przyspiesza rozwiązań. To tylko ustawia nas na widzenie świata przez pryzmat wyzwań. Dlatego zachęcam: te dwie minuty przed zaśnięciem albo tuż po przebudzeniu przeznaczyć świadomie na to, żeby pomyśleć o tym, co mi się ostatnio udało.

W książce piszesz o życiu w swojej prawdzie. Co to dla Ciebie znaczy żyć w swojej prawdzie?

Każdy z nas jest inny. Mamy swoje preferencje, swój rytm: ktoś jest introwertykiem, ktoś ekstrawertykiem; ktoś lubi naturę, ktoś chce żyć w mieście. Mamy też tempo, które nam służy, i mnóstwo uwarunkowań, które, jeśli chcemy żyć dobrze, musimy szanować. Ale są jeszcze rzeczy głębsze: wartości, którymi się kierujemy. I jeśli ich nie rozpoznamy, żyjemy cudzym życiem. Nawet jeśli ich świadomie nie nazywamy, one w nas są i pracują. A gdy żyjemy wbrew temu, co w nas, wbrew tej naszej prawdzie, prędzej czy później pojawia się rozdźwięk i nie jesteśmy szczęśliwi. Dlatego zachęcam do samopoznania: do pochylania się nad sobą i poznawania siebie. Kim jesteśmy? Co lubię? Co mnie cieszy? Czego nie akceptuję tu i teraz,

FOT. FOT. KRYSZTOF ADAMEK / MATPRAS.

Wendzikowska: Każdy z nas jest inny. Mamy swoje preferencje, swój rytm: ktoś jest introwertykiem, ktoś ekstrawertykiem; ktoś lubi naturę, ktoś chce żyć w mieście

ale też głębiej: jakie są moje wartości? Co muszę mieć, żeby czuć spokój? Czy lubię szybko czy wolno? Spokój czy ekscytację? Czy moją największą wartością jest bliskość, czy wolność, niezależność, wspólnota? Bo jeśli wiemy, kim jesteśmy i jak chcemy żyć, wszystkie mikrodecyzje podejmujemy z myślą o tym, dokąd zmierzamy. A jeśli żyjemy nie swoim życiem, tylko marzeniami rodziców, oczekiwaniami społecznymi, wykonujemy spawody wdrukowane jako prestiżowe i dobrze płatne, a jeszcze dochodzą do tego schematy w stylu, że dziewczynka powinna to, a chłopiec nie powinien tego, to w końcu gdzieś w połowie życia przychodzi moment, kiedy dociera do nas: „Haló! Czy ja drugą połowę życia chcę przeżyć tak samo?”. To, co nazywamy kryzysem wieku średniego, a Jung indywidualizacją, zwykle dzieje się gdzieś między 30. a 40. rokiem życia. Realizujemy plany, które ktoś nam wymyślił, a jednak nie jesteśmy szczęśliwi. Ktoś pracuje

w korporacji, bo trzeba zarabiać, a tak naprawdę pieniądze nie są jego wartością. On chciałby żyć bliżej natury i ludzi, we wspólnocie, w Bieszczadach. To tylko przykład, bo chcę pokazać, że często mamy styl życia niedopasowany do siebie. Czasem są to drobiazgi: rytm, potrzeba ciszy. Jesteśmy z kimś bardzo towarzyskim, kto żyje w domu otwartym, a my jesteśmy introwertykami i marzymy o kocyku, książce i świętym spokoju. Im więcej takich niedopasowań, tym bardziej czujemy, że coś nas uwiera.

Mówi się też, że prawda boli. Czasem może oznaczać utratę czegoś ważnego, jak relacja, praca, finansowy komfort. Miałas takie momenty, kiedy mimo to że to oznaczało stratę czy koszty, poszłaś za sobą? U mnie ten głos intuicji, serca, jakkolwiek go nazwać, jest tak silny, że ja z nim nie mam jak dyskutować. On po prostu mówi: „Tak” albo „Nie”. I ja nawet nie mam ochoty robić

inaczej. Natomiast trudne było dla mnie odejście z pracy dziennikarskiej, z robienia wywiadów w „Dzień Dobry TVN”.

To były świetne rozmowy, wspaniali ludzie, gwiazdy z Hollywood. Wiele osób myślało: „Jak można było z tego zrezygnować?”

Ale to była moja droga do siebie. I zyskałam dużo więcej: wewnętrzny spokój, wolność, poczucie sprawczości. Nie ukrywam też, że byłam już zmęczona; może to nie jest idealne słowo, ale miałam poczucie, że zrobiłam już wszystko, co mogłam. Chciałam się rozwijać, a najważniejszy rozwój był dla mnie rozwojem wewnętrznym. Dla mojej tożsamości to było bardzo trudne. To leżakowało we mnie przynajmniej rok. Ale wiedziałam, że to właściwa droga. I tego nie da się do końca wytłumaczyć. To trzeba poczuć. Z zewnątrz taka decyzja może wyglądać na szaloną, ale wewnętrznie

bywa spójna. Nawet błędne decyzje podjęte w zgodzie ze sobą mają nieprawdopodobną wartość.

Jak zmieniło się Twoje macierzyństwo, odkąd weszłaś na tę drogę ku zmianie?

Na pewno mam więcej spokoju i więcej cierpliwości. Ale mam też poczucie, że macierzyństwo i relacja z moimi córkami zawsze były przestrzenią, w której potrafiłam sięgać po wyżyny swoich możliwości. I że moja zmiana zaczęła się właśnie tam. Czułam, że tu nie ma miejsca na chodzenie na skróty. W macierzyństwie zaczęła się rodzić prawda o mnie. Zaczęłam odkrywać, kim jestem w swoim rdzeniu: ile mam wrażliwości, miękkości, ale też ile mam cierpliwości. I zaczęłam widzieć, że da się zarządzać emocjami, że da się reagować inaczej, nawet jeśli wcześniej miałam przekonanie, że tak już jest. To było moje pierwsze laboratorium dorosłości: miejsce, w którym byłam odpowiedzialna i za swoje emocje, i za to, jak je reguluję. A potem to poszerzenie umiejętności regulowania siebie przyszło dalej, już w innych obszarach życia.

Czy dom, który zbudowałaś swoim dzieciom, jest podobny do tego, w którym Ty dorastałaś? Co wzięłaś z rodzinnego domu jako zasób, a co budujesz inaczej?

Jest wiele rzeczy, które chciałam zachować, bo były dla mnie cenne. Na przykład poczucie wolności, samostanowienia, sprawczości. I to, że dzieciom wcześniej dawało się podmiotowość, poczucie, że są oddzielnymi bytami, mają prawo do swoich emocji, decyzji, humoru. Mój dom rodzinny był dość liberalny i zawsze to ceniłam. Były zasady, bo były wartości, na których ten dom stał: uczciwość, empatia, szacunek dla drugiego człowieka. A jednocześnie było dużo tolerancji i wolności. Bardzo chciałam przenieść też coś jeszcze: kult czytania, nauki, wiedzy, ale bez napompowania. W moim domu edukacja była ważna, ale była też lekkość, humor, puszczenie oka do świata. I ja to naprawdę lubiłam, bo to zdejmuję ciężar z rzeczy, które i tak bywają w życiu wystarczająco ciężkie. A czym się różni dom, który ja buduję? Myślę, że większą uważnością i obecnością. Nie mam poczucia, że moi rodzice świadomie zrobili coś źle; raczej brakowało im zasobów i samoświadomości, które pozwoliłyby się regulować, być bardziej obecnym w relacji. U nich było dużo pracy, dużo nieobecności. Przez to, miałam wrażenie, że na co dzień brakowało atmosfery bliskości, miłości, uważności na siebie nawzajem i na mnie jako na dziecko. Jest też jedna rzecz, której zdecydowanie nie chcę powielić:

skupienia na osiągnięciach i sukcesach. Bardzo mocno tłumaczę moim dzieciom, że w szkole uczą się wielu ważnych rzeczy, ale wielu kompetencji potrzebnych w życiu szkoła nie uczy. I że nie warto przywiązywać się aż tak do wyników i ocen, bo one nie świadczą o człowieku. U mnie sukces i osiągnięcia, mieralne, oceniane z zewnątrz, były ustawione jako coś najważniejszego. I to mi się skleiło z przekonaniem, że to zagwarantuje miłość, uwagę, szczęście. Tego chciałabym moim dzieciom oszczędzić.

Prowadziłaś podcast „Ku szczęściu”, którego finałem stała się książka. Rozmawiałaś z wieloma ludźmi, każdy miał swoją definicję szczęścia. Czy to Ci nie rozsadziło tej Twojej, z którą zaczynałaś? Jaka jest dziś Twoja definicja szczęścia?

Ona się zmieniła. Nie zastanawiałam się nad tym aż tak głęboko, jak mogłam, a szkoda, bo rzeczy, których nie definiujemy, rozmywają się. Niby wiemy, do czego dążymy, ale pod hasłem „szczęście” każdy może mieć coś innego. U mnie, jak wspomniałam, szczęście bardzo długo było sklejone z sukcesem. Nieświadomie chciałam osiągnąć sukces, bo wydawało mi się, że on jest tożsamy ze szczęściem. A okazało się, że nie. I ta mocna redefinicja wydarzyła się jeszcze przed napisaniem tej książki. Dziś uważam, że szczęście jest stanem, który w pewnym sensie może być stałym tłem życia. I że bardzo wiąże się ze spokojem. Spokój jest dla mnie jednym z elementów szczęścia. Innym ważnym komponentem jest bycie w zgodzie ze sobą, bycie w swojej prawdzie i wolność życia na własnych zasadach. To nie jest życie pozabawione emocji czy wyzwień. To jest raczej trzon; mocny rdzeń, ugruntowanie i poczucie sprawczości, dzięki któremu wracamy do pionu po każdej sytuacji. Emocje przychodzą, problemy przychodzą, ale wracamy do równowagi dość szybko i samodzielnie. A w tle jest spokój i wewnętrzny balans.

Czego Cię nauczył sam podcast?

Każdy gość przynosił coś, co rozszerzało moją świadomość. Czasem podrzucał książkę, czasem jedną myśl, która zostawała na długo. Często rozmawiam z autorami, czytam ich książki wcześniej i to jest dla mnie bardzo cenne. To też jest element mojej drogi. Co ciekawe, bywa tak, że wydaje mi się, że „już coś wiem”, a potem o tym zapominam i przestaję to stosować. I wtedy przychodzi ktoś i mi przypomina. I ja myślę: „No tak, przecież odpuść”. W pierwszej książce pisałam o tym, że mu-

simy pamiętać, jak skonstruowany jest mózg. Ewolucyjnie nie jest zaprogramowany na szczęście; jest zaprogramowany na przetrwanie. Dlatego naturalnie idziemy w stronę myśli i zachowań, które nie służą naszemu dobrostanowi, tylko naszej ochronie: oceniamy innych, porównujemy się, widzimy zagrożenia, skupiamy się na negatywach i je pamiętamy, bo mózg chce nas ostrzec przed podobnym scenariuszem w przyszłości. Żeby żyć bardziej szczęśliwie, musimy wykonać świadomy wysiłek: odkręcić ten naturalny skręt umysłu i przeprogramować go na bardziej pozytywną stronę. To się da zrobić, tylko że umysł ma tendencję, by wracać do tego, co dawno uformowane. Trzeba sobie o tym przypominać.

Co łączy ludzi, których uważasz za naprawdę szczęśliwych? Twoim zdaniem, to jest kwestia charakteru, odwagi, pracy nad sobą, decyzji może?

Badania pokazują, że dużo szczęśliwsi są ludzie, którzy mają poczucie sprawczości i idą w działanie. Tacy, którzy czują, że istnieje strefa ich wpływu, nawet niewielka i którzy skupiają się na tym, co mogą zrobić, a nie tylko na tym, co ich spotyka. Gdybym miała dołożyć moją interpretację, to ważnym komponentem jest pewien rodzaj luzu. Wyłączenie perfekcjonizmu, odpuszczenie nadmiernej kontroli i uzależnienia od efektu, akceptacja. Mnóstwo energii marnujemy na mielenie rzeczy, na które i tak nie mamy wpływu. To jest umiejętność puszczenia: „nie będę się mścić”, „nie będę tego rozkminiać”, „nie będę próbować tego naprawić”, „nie będę próbować kogoś przekonać, że jestem inna, niż on myśli”. Puszczać, puszczać, puszczać. Trochę się wyluzować. Nie traktować siebie śmiertelnie poważnie; spuścić gardę, spuścić ego. Mieć pokorę wobec własnych słabszych stron. Znieść to, że ktoś może mieć do nas obiekcje, że może nas skrytykować. I humor, czyli umiejętność śmiania się z tego, co przynosi życie. Przekręcanie się w stronę wdzięczności, a nie ciągłego skupienia na problemach. To jest kompetencja. A pod tym znowu jest sprawczość: życie mi się przytrafia, ale ja decyduję, jak tym nurtem płynę. Czynniki zewnętrzne to może 20 procent, a 80 procent to już jest to, jak reaguję. Dojrzałość, odpowiedzialność, wychodzenie z pozycji ofiary. Poczucie, że dobra, coś da się zrobić, więc to zrobimy. Nastawienie na działanie. Że jednak coś zmienię, nie poddam się, nie uniosę rąk i nie zostanę w niemocy, wskazując palcem, kto jest winny.

KALENDARZ FILMOWY NA ROK 2026. NAJWAŻNIEJSZE PREMIERY, NA KTÓRE CZEKAJĄ KINOMANI

Kino zdaje się przegrywać w rywalizacji ze streamingiem i oglądaniem filmów o dowolnej porze z domowej kanapy, ale ciągle powstają produkcje, których jakość można w pełni docenić właśnie na wielkim ekranie. A i wspólne doświadczenie kinowej publiczności trudno zastąpić rozleniwieniem pod ciepłym kocem. Oto najważniejsze produkcje filmowe, na które czekają kinomani w rozpoczętym 2026 roku

Dariusz Pawłowski

Jeszcze w styczniu do kin trafi najnowszy film Jima Jarmuscha, zatytułowany „Father Mother Sister Brother”. To historia skłóconego rodzeństwa, które spotyka się po latach, co zmusza ich do ponownego przeanalizowania swoich trudnych relacji z emocjonalnie zdystansowanymi rodzicami. W obsadzie: Cate Blanchett, Adam Driver, Vicky Krieps, Charlotte Rampling.

Styczeń

Także w styczniu zobaczymy najnowsze dzieło Chloé Zhao, laureatki Oscara za „Nomadland”. To dramat „Hamnet”, którego akcja rozgrywa się w Anglii roku 1580. Nauczyciel łaciny William Szekspir poznaje Agnes, która zostaje jego żoną i rodzi trójkę dzieci. Gdy Will wyrusza do Londynu, aby rozwinąć swoją karierę teatralną, Agnes zostaje sama ze wszystkimi domowymi obowiązkami. Niespodziewanie umiera jedyny syn pary, Hamnet, a silna więź między małżonkami zostaje poddana próbie. Występują: Jessie Buckley, Paul Mescal, Emily Watson.

Polską kinematografię w styczniu reprezentuje film „Wielka Warszawska” (reż. Bartłomiej Ignaciuk) do scenariusza Jana Purzyckiego, zmarłego w 2019 roku artysty (tytuł miał być domknięciem trylogii autora, na którą składają się także filmy „Wielki Szu” i „Piłkarski poker”). Młody dżokej Krzysiek marzy o triumfie w Wielkiej Warszawskiej. W świecie wyścigów odkrywa jednak układy i korupcję. W czasie przemian ustrojowych musi wybrać między czystą pasją a pokusą szybkiej kariery. W rolach głównych: Tomasz Ziętek, Mirosław Kropielnicki, Andrzej Konopka, Ireneusz Czap.

Luty

W lutym widzowie zobaczą film „Piep*zyć Mickiewicza 3” (reż. Sara Bustamante-Drozdak). W trzeciej części serii młodzi bo-

haterowie przygotowują się do matury, ale i muszą podejmować pierwsze dorosłe wybory. Kiedy Dante próbuje pogodzić własne marzenia z rzeczywistością, a jego relacja z Nel zostaje wystawiona na próbę, do gry wkracza tajemniczy Adam. W tle - powrót Korka, nowe uczucia Cegły i pytania o przyjaźń. Grają: Hugo Tarres, Wiktoria Koprowska, Karol Rot, Dawid Ogrodnik.

Emerald Fennell proponuje nową ekranizację „Wichrowych wzgórz” Emily Brontë - pamiętnej historii miłosnej osadzonej na tle wrzosowisk Yorkshire, ukazującej intensywny i destrukcyjny związek między Heathcliffem a Catherine Earnshaw. W obsadzie: Margot Robbie, Jacob Elordi, Shazad Latif.

„Pojedynek” to thriller w reżyserii Łukasza Palkowskiego. Rok 1939. Tysiące Polaków trafiają do rosyjskiej niewoli, gdzie poddawani są indoktrynacji. Młody polski oficer przystępuje do pojedynku z bezwzględny rosyjskim agentem o ich honor i życie. Występują: Jakub Gierszał, Aidan Gillen, Julia Pietrucha, Bogusław Linda, Tomasz Kot.

Marzec

W marcu do kin wejdzie horror „Panna młoda!” (reż. Maggie Gyllenhaal). Chicago, lata trzydzieste XX wieku. Samotny potwór Frankenstein prosi doktora Euphroniusa o pomoc w stworzeniu towarzyszk. Ożywają zamordowaną kobietę. To nowa interpretacja historii przedstawionej przez Jamesa Whale’a w 1935 roku. Na ekranie: Jessie Buckley, Christian Bale, Annette Bening, Penélope Cruz, Jake Gyllenhaal.

Kwiecień

Kwiecień to premiera filmu „Michael” (reż. Antoine Fuqua). Opowieść o życiu i karierze Michaela Jacksona - od czasów, gdy w latach 60. i 70. XX wieku był członkiem zespołu Jackson 5, aż po ostatnie tygodnie życia

Zobaczymy aż dwie ekranizacje „Lalki” Bolesława Prusa

przed jego śmiercią w 2009 roku. W rolach głównych: Jaafar Jackson, Nia Long, Colman Domingo.

Maj

W maju kinomani zobaczą film „Diabeł ubiera się w Prady 2” (reż. David Frankel). Miranda Priestly walczy ze swoją byłą asystentką Emily, a obecnie rywalką na kierowniczym stanowisku. Konkurują o wpływy i przychody z reklam w czasach upadającego uczenia, Grog. Występują: Meryl Streep, Emily Blunt, Anne Hathaway, Stanley Tucci.

Kontynuacją jest również film „Mortal Combat II” (reż. Simon McQuoid). Do legendarnych wojowników Ziemi dołącza Johnny Cage, by w śmiertelnym turnieju stanąć przeciwko Shao Kahnowi - tyranowi z innego wymiaru, który pragnie unicestwić ich świat. Grają: Karl Urban,

Hiroyuki Sanada, Lewis Tan, Jessica McNamee.

Do kin trafi w końcu kolejny film z uniwersum „Gwiezdnych wojen” (pierwszy od siedmiu lat) - „Mandalorian i Grog” (reż. Jon Favreau). Imperium upadło, w galaktyce panuje chaos. Nowa Republika, która stara się chronić wszystko, o co walczyła Rebelia, zwraca się o pomoc do legendarnego mandaloriańskiego łowcy nagród, Dina Djarina i jego młodego ucznia, Grog. Występują: Pedro Pascal, Sigourney Weaver, Jeremy Allen White, Steve Blum.

Czerwiec

W czerwcu miłośnicy fantasy otrzymają produkcję „Masters of the Universe” (reż. Travis Knight), powstałą na podstawie serialu animowanego „He-Man i władcy wszechświata”. Adam, na co dzień księżę Eterni, gdy zachodzi taka potrzeba, staje się he-

rosem znanym jako He-man. Tym razem wyrusza na wyprawę przeciwko potężnemu i okrutnemu Szkieletorowi, aby ocalić swoją planetę oraz uchronić sekrety Zamku Grayskull. W rolach głównych: Nicholas Galitzine, Camila Mendes, Alison Brie.

Nowy film Stevena Spielberga to „Dzień objawienia”. Gdybyś dowiedział się, że nie jesteśmy sami, gdyby ktoś ci to udowodnił, czy byś się przestraszył? - pyta reżyser. Występują: Emily Blunt, Josh O'Connor, Colin Firth, Eve Hewson, Colman Domingo.

Na widzów czekać będzie też animacja „Toy Story 5” (reż. Andrew Stanton, McKenna Harris). Kowboj Chudy wraz z przyjaciółmi mierzy się z nową technologią popularną wśród dzieci.

Ze świata DC Comics pochodzi produkcja „Supergirl: Woman of Tomorrow” (reż. Craig Gillespie). Kara wyrusza w podróż po galaktyce z okazji swoich 21. urodzin, towarzyszy jej pies Krypto, a po drodze poznaje Ruthy - młodą kobietę, która wciągnie ją w brutalną misję zemsty. W obsadzie: Milly Alcock, Jason Momoa, Matthias Schoenaerts.

Lipiec

W lipcu będzie można zobaczyć kontynuację filmowych przebojów. To „Minionki 3” (reż. Pierre Coffin) oraz aktorska wersja animacji „Vaiana” (reż. Thomas Kail) - grają: Catherine Laga’aia, Dwayne Johnson, John Tui.

Christopher Nolan proponuje film „Odyseja”. To słynna historia Odyszeusza i jego niebezpiecznej podróży do domu po wojnie trojańskiej. Na ekranie: Matt Damon, Anne Hathaway, Zendaya, Tom Holland, Charlize Theron, Robert Pattinson, Lupita Nyong’o.

A miłośnicy ekranizacji komiksów czekać będą na film „Spider-Man: Całkiem nowy dzień” (reż. Destin Daniel Cretton). Peter Parker stara się pogodo-

dzić studia, dorywczą pracę i bycie miłym Spider-Manem z sąsiedztwa. Jednak gdy tajemnicza siła zaczyna niszczyć miasto od środka, Peter zostaje uwikłany w konflikt między potężnymi wrogami, a u jego boku stają niespodziewani sojusznicy. W obsadzie: Tom Holland, Sadie Sink, Zendaya, Jacob Batalon.

Sierpień

Na sierpień zapowiedziana jest trzecia część komedii Jaya Chandrasekhara „Straż wiejska” - występują: Jay Chandrasekhar, Paul Soter, Steve Lemme, Erik Stolhanske.

Wrzesień

A wrzesień to premiera produkcji „Avengers: Koniec gry” (reż. Anthony Russo, Joe Russo). Po wymazaniu połowy życia we Wszechświecie przez Thanosa, Tony Stark i Iron Man i Nebula utknęli na planecie Tytan. Kapitan Ameryka podejrzewa, że sygnał alarmowy przed niszczącymi wydarzeniami zablokował Nick Fury, aby w ten sposób móc wprowadzić posiłki. Avengersi nawiązują współpracę z Ant-Manem i Kapitanem Marvel, by podjąć walkę z Thanosem. Grają: Robert Downey Jr., Chris Evans, Mark Ruffalo, Chris Hemsworth, Scarlett Johansson, Jeremy Renner, Don Cheadle, Paul Rudd, Brie Larson.

To również premiera wyciekniętej polskiej produkcji - ekranizacji powieści Bolesława Prusa „Lalka”, realizowanej przez Macieja Kawalskiego. Rozgrywająca się w drugiej połowie XIX wieku historia kupca Stanisława Wokulskiego, który zakochuje się do szaleństwa w zubożałej arystokratce Izabeli Łęckiej. W tej wersji występują: Marcin Dorociński, Kamila Urzędowska, Marek Kondrat, Maja Komorowska, Maciej Stuhr, Andrzej Seweryn, Agata Kulesza, Karolina Gruska, Cezary Żak.

Listopad

W listopadzie na ekrany kin wejdzie produkcja „Igrzyska śmierci: Wschód słońca w dniu dożynek” (reż. Francis Lawrence). W roku Drugiego Czwierćwiecza Poskromienia na arenę trafia podwojona liczba trybutów. Wśród nich jest 16-letni Haymitch Abernathy z Dystryktu 12, który musi stawić czoła jeszcze brutalniejszym niż zwykle Głodowym Igrzyskom. W obsadzie: Joseph Zada, Whitney Peak, Ralph Fiennes, McKenna Grace, Jesse Plemons.

Grudzień

Jeszcze w grudniu zaś kinomani zobaczą filmy „Avengers: Doomsday” (reż. Joe Russo, Anthony Russo) i „Jumanji 3” (reż. Jake Kasdan). Wszystko wskazuje na to, że druga ekranizacja „Lalki” - w reżyserii Pawła Maślony z Sandrą Drzymalską, Tomaszem Schuchardtem i Magdaleną Cielecką trafi do kin dopiero w 2027 roku.

DROBNE

Jak zamieścić ogłoszenie drobne lub nekrolog?

Przez internet: ibo.polskapress.pl
e-mail: bo.gazetalubuska@polskapress.pl

ZIELONA GÓRA al. Niepodległości 25
czynne pon.-pt. 8.00-15.00
tel. 510 026 976
e-mail: bo.gazetalubuska@polskapress.pl

NASZE BIURA OGŁOSZEŃ

GORZÓW WLKP. ul. Sikorskiego 111 (Park 111, II p.)
czynne pon.-pt. 8.00-16.00
tel. 510 026 986
e-mail: bog.gazetalubuska@polskapress.pl

SŁUBICE ul. T. Kościuszki 6/1
czynne pon.-pt. 8.30-16.30
tel. 95 75 80 760
e-mail: bos@gazetalubuska.pl

RUBRYKI I PODRUBRYKI W OGŁOSZENIACH DROBNYCH

NIERUCHOMOŚCI

- mieszkania - sprzedam
- mieszkania - kupię
- mieszkania - do wynajęcia
- mieszkania - wynajmę
- mieszkania - zamienię
- domy - sprzedam
- domy - kupię
- domy - do wynajęcia
- domy - wynajmę
- domy - zamienię
- lokale użytkowe - sprzedam
- lokale użytkowe - kupię

- lokale użytkowe - do wynajęcia
- lokale użytkowe - wynajmę
- lokale użytkowe - zamienię
- działki, grunty - sprzedam
- działki, grunty - kupię
- gospodarstwa
- garaże
- pośrodkstwo
- inne
- bank stancji

HANDLOWE

- AGD
- RTV

- elektronika, komputery
- telefony
- car audio
- antyki
- kolekcjonerstwo, sztuka
- jubilerstwo
- filmy, muzyka
- foto, książki
- instrumenty muzyczne
- lombardy
- sport i rekreacja
- maszyny urządzenia
- materiały budowlane
- materiały opałowe

- tekstylia, odzież
- dla dziecka
- meble
- inne

- samochody osobowe
- ciężarowe, dostawcze
- busy autobusy
- rolnicze
- przyczepy, naczepy
- zabytkowe
- uszkodzone, rozbite
- motocykle
- części i akcesoria

- zamienię
- motofinanse
- motousługi
- inne

FINANSE BIZNES

- kredyty, pożyczki
- usługi finansowe
- usługi prawne
- biura rachunkowe
- ubezpieczenia
- oferty
- inne

NAUKA

- szkoły
- kursy/szkolenia

- języki obce
- korepetycje
- inne

PRACA

- zatrudnię
- urzędy pracy
- szukam pracy
- inne

ZDROWIE

- apteki
- pomoc całodobowa
- chirurgia
- ginekologia
- interna
- neurologia

- pediatria
- psychologia
- psychiatria
- stomatologia
- urologia
- inne specjalizacje
- przychodnie, kliniki
- laboratoria
- zabiegi
- opieka
- sprzęt medyczny
- uroda
- inne

USŁUGI

- agd rtv foto
- budowlano-remontowe

- instalacyjne
- biurowo - projektowe
- komputerowe
- krawiectwo
- montażowe
- ogrodnicze
- porządkowe
- przeprowadzki
- reklamowe
- stolarskie
- radio taxi
- transportowe
- rozrywka
- uroczystości
- zabezpieczające
- inne

TURYSTYKA

- agroturystyka
- kraj
- świat
- biura podróży
- obozy i kolonie
- wycieczki
- przewozy
- inne

ZWIERZĘTA

- lecznicze
- usługi
- inne

MATRYMONIALNE RÓŻNE

KOMUNIKATY

ŻYCZENIA/PODZIĘKOWANIA

GASTRONOMIA

- dania na telefon
- usługi
- inne

ROLNICZE

- maszyny rolnicze
- ogrodnictwo
- plody rolne
- zwierzęta hodowlane
- inne

TOWARZYSKIE

USŁUGI KAMIENIARSKIE

USŁUGI POGRZEBOWE

Nieruchomości

MIESZKANIA - KUPIĘ

KUPIĘ każde Mieszkanie lub Dom z dowolnym problemem prawnym, też Udziały, możliwa zamiana tel. 513474366, www.lcf.com.pl

Usługi

BUDOWLANO-REMONTOWE

REMONTY od zaraz. Tel. 724-083-883

MONTAŻOWE

OKNA, bramy drzwi, roletki, naprawy okien, montaż PlastMat. Tel. 68 470 19 70, Wrocławska 35.

OKNA- rolety. Montaż- regulacja- naprawa. Ptasia 32/7B, tel. 535 530 555

Turystyka

KRAJ - GÓRY

Beskidy, turnus Wielkanocny, 1400 zł, w górach koło Wadowic, tel.: 501-642-492

Różne

GOTÓWKA za KSIĄŻKI, 881-934-948

AUTOREKLAMA

ibo TWOJE DOMOWE BIURO OGŁOSZEŃ
Ogłoszenia drobne w Twojej gazecie zlecisz przez Internetowe Biuro Ogłoszeń: ibo.polskapress.pl

Rolnicze

ZWIERZĘTA HODOWLANE

KURKI nioski z jajem dowóz 600539790

INFORMATOR POGRZEBOWY

AD PATRES (J. Mądry) przewóz zmarłych całą dobę, bezgotówkowa organizacja pogrzebów, Zielona Góra, ul. Wrocławska 68, tel. **68-3208517, 601760685**.

MIEJSKI ZAKŁAD POGRZEBOWY Zielona Góra, Masarska 13, tel. **68-3202235, 68-3202232**, przewóz zwłok, kompleksowa obsługa pogrzebów **601798365** całą dobę.

KAMIŃSCY Zielona Góra, ul. Kościelna 4, Zyty 19, tel. **693 424 440; 68-3230509** oraz Polkowice ul. Spokojna 1; Legnica ul. Chojnowska 7; Szprotawa ul. Kościuszki 31A przewóz zmarłych 24 godz., kompleksowa organizacja pogrzebów oraz transmisja pogrzebu online.

PRO MORTE Gorzów Wlkp. ul. Żwirowa 19E, tel. **95-7810083**
Organizacja Pogrzebów, Pogotowie Pogrzebowe 24 h.

REKLAMA

0011456463

WÓJT GMINY SKAPE

działając na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145 z późn. zm.) informuje, że na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Skape oraz na stronie internetowej Urzędu – <https://samorząd.gov.pl/web/gmina-skape> zamieszczono wykaz nieruchomości gminnych przeznaczonych do sprzedaży oraz dzierżawy.

Polecamy →

TELEMAGAZYN

Twój wybór programów

telemagazyn.pl

Krzyżówka panoramiczna

nauka o podboju Kosmosu

druga do własności sakwa

zabawa rzadkie imię męskie

jednostka masy równa prawie 10 kg śpiewana w operze

urywek tekstu słowa piosenki

dziedzina nauki i techniki niezbyt

wśród robotników

stała posada

imie aktorki z filmu „Titanic”

polska ciężarówka mąż Ewy

drogocenny piracki łup

polski komputer

palma malajska

kochanka Aleksandra Wielkiego

staropolska niechęć

bezcna na piwo

można je komuś nadać

miasto nad jeziorem Roś

król Maroka w latach 1961-99

murzyński bęben

prezydent Kostaryki w latach 1986-90

posiedzenie sądu

duże jezioro w Afryce

pusztelnia

wysłany z kodem

Danczowska

wyrabianie pasmanterii

2

3

5

22

20

25

23

21

14

16

24

15

18

19

10

12

11

8

9

26

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

polski serial medyczny

najwyższe francuskie odznaczenie

kwiat Nilu

↓

naszywka na mundurze

↓

stolica Albanii

udaje towar

↓

silna lub ostatnia

↓

powieść Arkadego Fiedlera

↓

część nogi

↓

budowla bobrow

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

M-1 rudego ssaka

↓

drapieżna mucha

cudza nie boli

↓

fryzura punka

↓

grecka kraina historyczna

↓

brazylijski taniec

↓

„... nr 1”, film z rolą Karola Strasburgera

↓

17

↓

ubóstwo, niedostatek

↓

boczna część świątyni

↓

atomowa wielki ssak morski

↓

pani magister

↓

27

↓

32

↓

zięć Małometa

↓

nie posłuchał rady Dedala

↓

oficerska w wojsku

↓

4

↓

spleyna z gór

↓

okucie zeglar-skie

model Poloneza

w parze z opierunkiem

↓

ułatwia prze-wanie cieczy

↓

kabaret z Zielonej Góry

↓

20

↓

ptak dra-pieżny

↓

bukietowy dodatek

↓

dozownik leku lub kos-metyku

↓

31

↓

32

↓

groźny nar-ko-tyk

↓

grecki bohater spod Troi

↓

21

↓

kobięcy wdzięk

↓

Wielka Kora-łowa

popularna na Śląsku gra w karty

↓

odmiana jabłoni

↓

świątynia bud-dyjska

↓

niesta-ranne pismo

↓

jedzie w pe-le-tonie

↓

28

↓

11

↓

herba-ciany stan w Indiach

↓

rywal Wilka z „Krzy-zaków”

↓

5

↓

18

↓

Sokra-tes lub Platon

↓

duże jezioro w Rosji

↓

6

↓

16

↓

arabski książę

↓

15

↓

22

↓

model Kia

↓

basen portowy

↓

7

↓

33

↓

Julia Roberts miasto w Japonii

↓

groźna przepowiednia, znak

↓

grecka bogini nie-zgody

↓

3

↓

12

↓

polski mi-krob-us

świątynia bud-dyjska

↓

plasko-wyż w Andach

↓

Beauforta lub Celsjusza

↓

filmowy Obywatel lokum dla Opla

↓

przybudówka

↓

kamień ozdobny

↓

najemny robotnik

↓

przystań dla arki Noego

↓

uczzeń szkoły woj-skowej

↓

miejsce zebrań ma-sonów

↓

powieść Emila Zoli

↓

druga żerdź

↓

15

↓

22

↓

model Kia

↓

basen portowy

↓

7

↓

33

↓

Julia Roberts miasto w Japonii

↓

groźna przepowiednia, znak

↓

grecka bogini nie-zgody

↓

3

↓

12

↓

polski mi-krob-us

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

marcinek w ogrodzie

↓

metal, dodatek stopowy gobelin

↓

10

↓

1

↓

24

↓

2

↓

30

↓

13

↓

26

↓

14

szlam

↓

święty byk Egipcjan

↓

mięcz-nik w oceanie

↓

Madryt lub Oslo

↓

miękka tkanina jed-wabna

↓

odgłos morza

↓

niebieski lub stalowy

↓

Paul, aktor z USA

↓

artretyczna dolegliwość

↓

Na Wielkiej Krokwi fani skoków podziękują Kamilowi Stochowi

Artur Bogacki
artur.bogacki@polskapress.pl

SKOKI NARCIARSKIE. W sobotę i niedzielę w Zakopanem odbędą się konkursy PŚ. Dla Kamila Stocha ma to być ostatni występ w prestiżowym cyklu na Wielkiej Krokwi.

Zakopane w historii polskich skoków to miejsce wyjątkowe i symboliczne. Po latach sukcesów Adam Małysz w 2011 r. odniósł tam ostatnie zwycięstwo w karierze. W tej samej edycji swój pierwszy triumf święcił młody wówczas Kamil Stoch, co było pierwszym znaczącym krokiem do niesamowitej kariery.

Piętnaście lat później Stoch po raz ostatni wystąpi na Wielkiej Krokwi. Latem zapowiedział, że po tym sezonie kończy karierę. Zawody w sobotę i niedzielę będą więc jego pożegnaniem z Zakopanem. Dla kibiców to okazja, aby po raz ostatnim go dopingować u siebie i podziękować mu za wiele pięknych lat,

Kamil Stoch w Zakopanem wygrał pięć konkursów indywidualnych, raz był trzeci. Pod względem liczby zwycięstw dorównuje mu tylko Austriak Gregor Schlierenzauer

obfitujących w emocje i sukcesy. W tym sezonie prezentuje w miarę równą formę, lecz pułap osiągnąć to druga dziesiątka, najlepsze było 12. miejsce. Co nie znaczy, że na „swojej” skoczni

nie będzie w stanie poprawić tego wyniku. No bo jak pożegnać się z kibicami w Polsce, to najlepiej z przytupem.

Nie zmienia to faktu, że niewielej szans na sukces wypada

przyznać komuś innemu z naszej kadry. W tym sezonie liderem reprezentacji jest Kacper Tomasiak. Debiutujący w PŚ 19-latek w klasyfikacji generalnej jest 11., punktował niemal we

wszystkich startach, zajmował miejsca w czołowej „10” (najlepszy rezultat to 5. lokata). Na taki powiew świeżości nasze skoki długo czekały. A nawiązując jeszcze do „magii Zakopanego”, może na Wielkiej Krokwi nastąpi kolejne symboliczne przekazanie pałeczki – w ostatnim konkursie Stoch w tym miejscu swoje pierwsze podium może wywalczyć Tomasiak. A byłoby to coś niesamowitego, gdyby na nim stanęli obok siebie!

Ostatni raz na „pudle” w PŚ w Zakopanem był Dawid Kubacki (2. w 2023 r.). Teraz jeszcze musi walczyć o miejsce w kadrze na te zawody. Wystąpić może pięciu naszych skoczków, a trener Maciek Maciusiak wcześniej ogłosił, że skład najprawdopodobniej poda dopiero po piątkowych treningach. Pewniakami raczej są Tomasiak, Stoch i Maciej Kot, najrówniej ostatnio skaczący nasi zawodnicy. Poprzedni w PŚ startowali Kubacki i Paweł Wąsek, a zastąpić któregoś z nich może Piotr Żyła, odesłany

w trakcie Turnieju Czterech Skoczni do kraju na treningi.

Listę faworytów do zwycięstwa w Zakopanem otwiera Domen Prevc. Słoweńiec w tym sezonie jest bezapelacyjną gwiazdą. Od dawna prowadzi w klasyfikacji Pucharu Świata, sukcesywnie powiększa przewagę. Z 15 rozegranych konkursów indywidualnych tylko w dwóch nie był na podium (jeszcze w listopadzie, na początku cyklu). Odnosił już 7 zwycięstw, w tym 5 z rzędu, a niektóre z nich były bardzo wyraźne.

W Zakopanem Prevc nie będzie miał kilku mocnych rywali. Ze startu zrezygnowali choćby Japończycy Ryoyu Kobayashi i Ren Nikaido, czy Austriacy Daniel Tschofenig i Stefan Kraft. Postanowili skupić się na przygotowaniach do kolejnych zawodów.

Program PŚ w Zakopanem:

Sobota: 12.00 – sesja treningowa, 14.15 – kwalifikacje do konkursu indywidualnego, 16.10 – konkurs duetów (superteam), **niedziela:** 15.00 – seria próbna, 16.00 – konkurs indywidualny. ©

Hurkacz i Świątek pełni wiary przed ćwierćfinałem United Cup

Jacek Kmiecik
redakcja@polskapress.pl

TENIS. W dwóch ostatnich edycjach United Cup Polsce brakowało jednego zwycięstwa do zdobycia trofeum. Iga Świątek i Hubert Hurkacz są sercem i duszą reprezentacji od początku turnieju.

W 2023 roku Polska przegrała w półfinale z USA, a w dwóch kolejnych latach dotarła do finału. Mecze o tytuł przegrała, kolejno, z Niemcami i USA.

W środę duet Iga Świątek i Hubert Hurkacz z powodzeniem doprowadził Polskę do fazy pucharowej, w której w ćwierćfinale zmierzy się z gospodarzami turnieju – Australią.

Fazę grupową obecnej edycji Biało-Czerwoni przeszli w świetnym stylu, wygrywając po 3:0 z Niemcami i Holandią. Dużą w tym zasługą Hurkacza, który w Sydney wrócił po ponadpółrocznej przerwie spowodowanej kontuzją kolana.

– Nie wiedziałem, czego się po sobie tutaj spodziewać. Oczywiście, generalnie oczekujemy wiele, ale rzeczywistość mogła okazać się inna. Wiedziałem, że jestem gotowy. Nadal jednak potrzebuję czasu, żeby się poprawić i rozwinąć –

powiedział „Hubi” po awansie do ćwierćfinału.

Po tym, jak Hurkacz potwierdził swoje zwycięstwo nad Alexandrem Zverevem w swoim powrocie do rozgrywek ATP, pokonując Holendra Tallona Griekspoor i oficjalnie zapewniając sobie awans jako zwycięzca grupy F, Iga Świątek z łatwością pokonała Suzan Lamens w dwóch setach.

– Byłam bardziej precyzyjna w pracy nóg. Myślę więc, że to była poprawa w porównaniu z poprzednim meczem. „Hubi” również zagrał niesamowicie, więc mogłam wyjść na kort z dużą pewnością siebie, bo on już w pewnym sensie wprowadził nas do ćwierćfinału. Mogłam po prostu grać swobodnie – oceniła druga rakietka świata.

Gospodarze czekają w ćwierćfinałach, a Alex de Minaur zapewni Hurkaczowi kolejną szansę sprawdzenia się z rywalem z pierwszej dziesiątki w jego pierwszym występie od czasu operacji prawego kolana w lipcu ubiegłego roku.

– Prawdopodobnie jest blisko, a może nawet najwyższej w rankingu, jaki kiedykolwiek miał. Jest naprawdę szybki, porusza się po korcie niesamowicie dobrze. To będzie więc dobre wyzwanie, zwłaszcza przed australijską publicznością.

Hubert Hurkacz i Iga Świątek po wygranych meczach w grupie z Niemcami i Holandią poprowadzą reprezentację Polski w meczu ćwierćfinałowym United Cup z Australią

ścią. Będzie świetna zabawa i nie mogę się doczekać meczu – powiedział Hurkacz, który ma bilans 1-2 z De Minaurem.

Z dwoma zawodnikami z czołowej dziesiątki rankingu na jednym turnieju Hurkacz wygrał ostatnio w 2022 roku w Halle. Wówczas w ćwierćfinale pokonał dziewiątego Kanadyjczyka Felixa Augera-Aliassime’a, a w finale lidera zestawienia Rosjanina Daniila Miedwediewa.

Świątek miała na razie teoretycznie słabsze rywalki, ale 39. w rankingu Niemka Eva Lys sprawiła jej sporo problemów. Ostatecznie Polka wygrała 3:6, 6:3, 6:4. Holenderkę Suzan Lamens (97. WTA) pokonała natomiast 6:3, 6:2.

W piątek Iga rozpocznie spotkanie z Mayą Joint, 19-letnią australijską tenisistką numer 1.

W 2025 roku Joint zdobyła dwa tytuły WTA i awansowała

na 32. miejsce w rankingu, jako jedna z wielolu debutantek w swojej karierze. Z powodu choroby nie brała udziału w meczu otwarcia Australii z Norwegią, a we wtorek przegrała w swoim debiucie w 2026 roku z Czeszką Barborą Krejčíkovą.

Wspominając podobny moment swojej kariery, Świątek stwierdziła, że nigdy nie uważała się za wschodzącą gwiazdę, czekając na przeło-

nowy moment jako mistrzyni Rolanda Garrosa w 2020 roku.

– Po prostu (starałam się) grać jak najlepiej, będąc outsiderką. Szczepnie mówiąc, to była niezła zabawa. Tęsknię za tamtymi czasami. Pamiętam, jak grałam przeciwko Ash (Barty). Czułam, jak dobra jest, kiedy była numerem jeden i tak solidna. Naprawdę mnie zainspirowała. Bycie outsiderem i bycie wschodzącą gwiazdą z tą świeżością, którą w sobie nosisz, to wspaniałe uczucie. To moment, w którym najbardziej poprawiasz swoją grę – wspominała sześciokrotna triumfatorka Wielkiego Szlema.

Świątek uważa, że Joint jak dotąd „radzi sobie świetnie”. Mimo że ceni sobie jej inteligencję i skromność, 24-latkę ma jednak w Sydney sprawy do załatwienia.

– Życzę jej wszystkiego najlepszego, ale nie za dwa dni – powiedziała z uśmiechem Iga.

Mecz rozpocznie się o godz. 7.30 czasu polskiego od pojedynku Świątek z Joint. Po nich na kort wyjdą Hurkacz i de Minaur, a na zakończenie rozegrany zostanie mikst.

Na zwycięzców tego ćwierćfinału czekają już broniący tytułu Amerykanie. W drugim półfinale Szwajcaria zagra z Belgią. ©

Dominik Kubera: Z torem Falubazu Zielona Góra mam fajne wspomnienia, osiągałem tu bardzo dobre wyniki

Maciej Noskiewicz
mnoskiewicz@gazetalubuska.pl

ŻUŻEL. - W Zielonej Górze cały stadion zawsze krzyczy. To są dodatkowe emocje, które mnie akurat napędzały do przodu - mówi „Gazecie Lubuskiej” Dominik Kubera, który po pięciu latach startów w Motorze Lublin, przeniósł się do Stelmetu Falubazu Zielona Góra. Z zielonogórskim klubem związał się na sezony 2026-2027.

Jak doszło do tego, że związałeś się z Falubazem?
Tak naprawdę urodziło się to dlatego, że chciałem zmienić klub, więc jeżeli dojrzałem do tej decyzji i tak postanowiłem, to zacząłem się rozglądać, co wokół mnie się dzieje. I wtedy spływały do mnie telefony z różnych zakątków Polski. Pojawił się też ten z Zielonej Góry, więc po kilku rozmowach, gdy nadszedł czas na decyzję, podjąłem ją i jestem.

Do rozpoczęcia nowego sezonu jest jeszcze sporo czasu. Czy czujesz presję oczekiwań związaną z twoim przyjściem do Zielonej Góry?

Tym pytaniem sam mi ją nakładasz. Ja przyszedłem tutaj, żeby zrobić swoje i pociągnąć wszystko w jak najlepszym kierunku, i tyle. A presja? Jakoś jej nie odczuwam. Pewnie ją odczuwają, gdy wsiądę na motocykl i będę przed pierwszym meczem, bo wtedy będzie największy dreszczyk emocji. Uważam, że początek sezonu będzie najbardziej emocjonujący. Póki co nie myślę o tym, robię swoje, mam swój tok przygotowań, na którym bazuję i to jest teraz dla mnie najważniejsze - dobrze przygotować się do sezonu, żeby czuć się naprawdę mocnym.

Przypuszczam, że wiele klubów chciałoby mieć takiego zawodnika jak ty w swoich składach. Odczuwałeś duże zainteresowanie swoją osobą? Czy dużą rolę odgrywała odległość? Z twojego rodzinnego Leszna do Zielonej Góry jest raptem sto kilometrów. Ma to dla ciebie duże znaczenie?

Dominik Kubera, jeszcze jako zawodnik Motoru Lublin, odwiedził Zieloną Górę m.in. we wrześniu ubiegłego roku. Był gościem honorowym i starterem Lotto Drużynowego Biegu Winobraniowego o Puchar „Gazety Lubuskiej”

Czas na dojazd i powrót zajmuje mi maksymalnie dwie godziny i czterdzieści minut. Lublin, tam i z powrotem, to było minimum około dziewięciu godzin. To już jest spore porównanie, a do tego mamy Grand Prix, ligę szwedzką, kilometrów przejeżdżamy mnóstwo. Od kwietnia do końca września zrobiliśmy 80 tysięcy kilometrów busem. Większość osób nie robi takich tras przez kilka lat. My robimy tyle w rok, taka jest nasza praca, ale gdy mogę spędzić więcej czasu w domu, to taką możliwość właśnie znalazłem. To był jeden z wielu czynników, bo nigdy nie jest tak, że tylko jeden wpływa na decyzję.

Czy w Lublinie było tak, że coś się wyczerpało mentalnie u ciebie?

Poczułem, że trzeba coś zmienić, że klub z Lublina jest prowadzony świetnie. Przez ostatnie pięć lat tam jeździłem, rozwinąłem się i stałem się lepszym zawodnikiem. Przyszedł jednak czas na zmiany.

Chodzą różne słuchy, zapytałem więc u źródła. Czy, jak się jest w drużynie z Bartoszem Zmarzlikiem, to nie można stać się lepszym żużlowcem właśnie dlatego, że

jest to mistrz świata i zawsze się będzie trochę w jego cieniu? Czy to kompletnie nie miało znaczenia dla ciebie?

Myślę, że większego nie. Bartek jest najwybitniejszym żużlowcem w historii. Niesamowicie fajnie jest się z nim ścigać i rywalizować, więc dobrze być u jego boku w drużynie i jeździć z nim. To jest ciekawa sprawa, choć często niełatwa.

Dopuszcza kogoś do siebie? Czy raczej traktował cię, jak konkurenta w Grand Prix i żużlowca, który starał mu się deptać po piętach na krajowym podwórku?

Bartek sportowo jest w stu procentach indywidualistą i zawsze chce wygrywać, niezależnie od tego, gdzie jest i z kim. Rywalizowanie z nim jest bardzo trudne, choć ja zawsze to lubiłem. Jazda w kontakcie z Bartkiem jest mega fajna, bo on panuje nad motocyklem w stu procentach i wiadomo, że krzywdy nie robi. Gdy się z nim ścigasz, wiesz, że jest dosłownie wszędzie. Więc rywalizacja i wyścigi z nim są naprawdę fajne.

Z prezesem Motoru Lublin Jakubem Kempą wyjaśniliście sobie wszystkie wątpliwości dotyczące twojego odejścia?

Wszystko już jest za nami i nic w tej sprawie nie mam do dodania.

Z czym tobie, jeszcze jako młodemu żużlowcowi z Leszna, kojarzył się Falubaz i zielonogórski żużel?

Mam bardzo dobre wspomnienia z Zieloną Górą, bo indywidualnie tutaj osiągałem bardzo dobre wyniki. Sportowo nie mogę totalnie narzekać. Jedyną negatywną rzeczą, której doświadczyłem, to kontuzja, przez którą straciłem swój palec. Zostałem tutaj jednak mistrzem Polski juniorów. Pierwsze komplety, które zdobywałem, chociażby nawet w zawodach juniorskich, to były w Zielonej Górze, więc z torem i z wygrywaniem mam bardzo fajne wspomnienia i mam nadzieję, że tak zostanie.

Udziałała się tobie ta specyficzna atmosfera na trybunach, gdy do Zielonej Góry przyjeżdżała Unia Leszno?

To się też udzielało nam, młodym ludziom. Dla mnie to było bardzo ekscytujące. W Zielonej Górze cały stadion zawsze krzyczy. To są dodatkowe emocje, które mnie akurat napędzały do przodu. Fajnie jest teraz tutaj być i zobaczyć to wszystko od środka.

Startujesz w Grand Prix. Co zrobić, żeby być na szczycie i walczyć o mistrzostwo świata?

Tak naprawdę najtrudniejsze są eliminacje krajowe, czyli turniej o Złoty Kask. Mamy w Polsce bardzo dużo zawodników na wysokim poziomie, dlatego często eliminacje krajowe są dużo trudniejsze niż później, chociażby awans z zawodów Grand Prix Challenge. Jeśli już jesteś w Grand Prix wszystko musi się złożyć tak, żeby wejść na wyższy poziom i żeby po prostu lepiej jeździć na żużlu. Ja nie mówię, że tak jeżdżę, bo ciągle myślę, że nie dotknąłem sufitu, żeby poczuć, że naprawdę dobrze jeżdżę. Myślę, że jeszcze sporo mi brakuje i nad tym się skupiam i ciągle coraz ciężiej trenuję, żeby być jeszcze lepszym. Dziś to jest już gra szczegółów. One mają coraz większe znaczenie, bo z roku na rok sporo się zmienia. Motocykle i wszystko wokół musi być dopracowane do perfekcji, więc sport ewoluje, idzie do przodu i żeby jeździć dobrze, to trzeba za tym nadążać, prawie biec, bo zmiany następują bardzo szybko. Granica błędu jest bardzo mała, a czasem są bardzo błahе rzeczy, na które wcześniej nie zwracałeś uwagi, a później

w jakimś stopniu ci pomagają.

Jesteś fanem motoryzacji? Interesujesz się także techniczną stroną żużla?

Bardzo! Na tyle, że rozbięram i zmieniam na przykład charakterystykę motoru po wygranym wyścigu, bo nie jestem z niego zadowolony. I ktoś czasem, kto był blisko treningu czy zawodów i widział, jakich zmian dokonuję, bardzo się dziwił. A ja lubię w to wchodzić, choć chyba trochę za dużo i za bardzo szukając różnych rozwiązań.

Dużo nastąpi zmian przed nowym sezonem w twoim warsztacie?

Jeżeli chodzi o przygotowania fizyczne, to niczego nie zmieniam. To jest raczej mała ewolucja bazy, którą mam zbudowaną przez wiele lat treningu, więc to są poszczególne elementy, które się zmieniają w treningu motorycznym. W motocyklach zmian trochę będzie, dlatego, że nie byłem w ogóle zadowolony z tego, jak to wyglądało w minionym sezonie. Może nie w ogóle, ale z wielu elementów nie byłem zadowolony, więc w nich nadchodzą zmiany. Kolejne duże zmiany szykują się pod względem regulaminu, bo tak naprawdę będziemy jeździć na zupełnie innych motocyklach, silnikach i oponach w naszej ekstraklasie, a zupełnie inaczej będzie to wyglądać na świecie i w Grand Prix, więc muszę zbudować dwa osobne zestawy. I zrozumieć je na początku roku, żeby wiedzieć, gdzie i jak je wybierać.

Marzysz o tytule mistrza świata?

Nigdy nie stawiałem sobie tego za cel, że muszę tego dokonać i postawić na to wszystko. Chcę po prostu z każdego zawodów wyciągać maksimum i tyle, być z nich zadowolony. Jakieś cele oczywiście sobie stawiam, ale w głowie, w samym sobie. I to są takie moje małe marzenia. Chcę czuć, że dałem z siebie wszystko i nie mogłem już z tego więcej wyciągnąć.

©©

SPORT

www.sportowy24.pl

KOSZYKÓWKA

Koszykarze Zastalu Zielona Góra w niedzielę rozegrają kolejny mecz w Orlen Basket Lidze. Po znakomitym, zwycięskim spotkaniu z Treflem Sopot we własnej hali, zielonogórzanie udadzą się do Warszawy, tam zmierzą się z Dzikami. Oba zespoły legitymują się identycznym bilansem - osiem zwycięstw i sześć porażek. Rywalizacja rozpocznie się o godz. 17.30, transmisja telewizyjna w Polsacie Sport 2.

FOT. MARIUSZ KAPALA

SIATKÓWKA

W sobotę siatkarze Karton-Pak Astry Nowa Sól po raz pierwszy w tym roku zagrają we własnej hali. O godz. 17.00 podejmą Lechię Tomaszów Mazowiecki. Rywal nowosolan zajmuje ósme miejsce w tabeli, Astra jest dziewiąta.

W tym roku pojedzie w całym cyklu Formuły 4

Cezary Konarski
ckonarski@gazetalubuska.pl

WYŚCIGI SAMOCHODOWE. Piotr Orzechowski, mistrz kierowcy z Kostrzyna nad Odrą, zawodnik zespołu Chris Dittmann Racing zaplanował starty na 2026 rok. Wystartuje we wszystkich wyścigach Brytyjskiej Formuły 4.

W 2025 roku polski kierowca już miał okazję ścigać się w trzech rundach Formuły 4 - na torach Silverstone, Donington Park i Brands Hatch.

Rozwój i walka o punkty

Tegoroczne występy Piotra Orzechowskiego w barwach Chris Dittmann Racing pomogły mu w przygotowaniach do sezonu 2026. Rywalizacja na torach Silverstone, Donington Park i Brands Hatch pozwoliła zawodnikowi przejechać wiele kilometrów za kierownicą Tatuusa T-421 i zrozumieć wiele technicznych niuansów. Już w debiutanckiej rundzie lubuski kierowca bardzo dobrze sobie radził i poznawał maszynę w wyścigowych warunkach. Wiele celów udało mu się osiągnąć, a jednym z nich były pierwsze w karierze

FOT. CHRIS DITTMANN RACING

Piotr Orzechowski jest już przygotowany do startu w całym cyklu wyścigów Formuły 4

punkty, które udało się wywalczyć w drugim wyścigu na Donington Park i powtórzyć to na Brands Hatch.

Ostatnie lata Piotr Orzechowski spędził na rywalizacji w kartingowych cyklach ROK Cup Poland i ROK Cup Italia. W 2024 roku był drugim wicemistrzem pierwszej z wymienionych serii, a w sezonie 2025 kontynuował

rozwój w tej drugiej oraz skupiał się na przygotowaniach do startów w Formule 4. Warto zaznaczyć, że kariera kierowcy z Kostrzyna nad Odrą rozpoczęła się w wieku 13 lat, co też oznaczało przyspieszony proces nauki i adaptacji do nowych warunków. W 2026 roku Piotr Orzechowski, jako 18-latek, będzie realizował pełny program startowy w F4,

gdzie czekają na niego nowe wyzwania. Na początku jego celem będzie walka o punkty do klasyfikacji generalnej.

Zespół ogromnym wsparciem

Brytyjski zespół Chris Dittmann Racing od lat rywalizuje w czółówce Formuły 4. Celem zespołu jest jak najlepsze przygo-

towanie młodych kierowców do walki o jak najlepsze wyniki. Piotr Orzechowski może liczyć na pełne wsparcie ekipy, jeszcze przed startem sezonu 2026 będzie miał okazję testować Tatuusa T-421 razem z pozostałymi kierowcami zespołu.

- Bardzo cieszę się, że będę kontynuował współpracę z Chris Dittmann Racing. Zespół był dla mnie ogromnym wsparciem podczas przygotowań 2025 roku i debiutu na torach wyścigowych - powiedział Piotr Orzechowski. - Nie mogę się doczekać nowego sezonu. Wierzę, że moje starty w trzech rundach, jak i sesje testowe, w połączeniu z ciężką pracą i przygotowaniem także poza torem, przyniosą mi i zespołowi wiele powodów do radości. Liczę oczywiście na wsparcie polskich kibiców i zapraszam wszystkich do śledzenia mojego rozwoju. W social mediach będę starał się o wszystkim informować na bieżąco, ale również postaram się zgłębiać różne tematy motorsportowe.

- Wspaniale, że Piotr wróci do Chris Dittmann Racing w 2026 roku. Można śmiało powiedzieć, że jego pierwszy sezon był rokiem nauki, ale wróci jako lepszy kierowca - dodał Chris

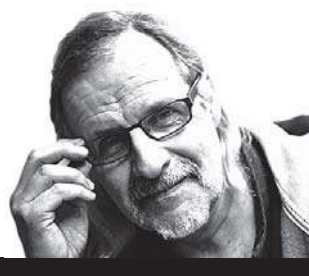
Dittmann, szef zespołu Polaka. - Konsekwentna praca z tymi samymi inżynierami i mechanikami sprawi, że będzie w pełni skupiony na osiągnięciu jak najlepszych wyników w każdy weekend wyścigowy. Z niecierpliwością czekamy na kontynuację naszej wspólnej podróży.

Nowy sezon ruszy 18 kwietnia na torze Donington Park, będzie składał się z dziesięciu rund, w każdy weekend rozgrywane będą trzy wyścigi. Transmisje z rywalizacji będzie można śledzić w serwisie YouTube na kanale F4 British Championship.

Kalendarz Brytyjskiej Formuły 4 w sezonie 2026:
● 18-19 kwietnia - Donington Park (National),
● 9-10 maja - Brands Hatch (Indy),
● 23-24 maja - Snetterton 300,
● 30-31 maja - Silverstone (Grand Prix),
● 11-12 lipca - Zandvoort,
● 25-26 lipca - Thruxton,
● 22-23 sierpnia - Donington Park (Grand Prix),
● 5-6 września - Croft,
● 26-27 września - Silverstone (National),
● 10-11 października - Brands Hatch (Grand Prix). ©©

MOIM ZDANIEM

Andrzej Flügel

Malkontenctwo i szukanie dziury w całym - to nam wychodzi bardzo dobrze. Oto ktoś znalazł pomysł na zielonogórski stadion przy ulicy Wyspiańskiego. Konkretnie środowisko piłkarskie. Do sprawy podeszło we właściwy sposób, to znaczy wygrano budżet obywatelski, zdobyto dodatkowe środki

z centrali i zaczęto remont. Ktoś zobaczył, że coś tam po latach zastoju dzieje się i rozpoczęto małą burzę w sieci. Pojawiły się głosy, że wszystko odbywa się kosztem lekkoatletów, bo zniknie bieżnia. Złośliwie nazwano remont dewastacją mimo, iż ostatni lekkoatleci trenowali tam przed wieloma laty i w żaden sposób nie zabiegali, by ów

CO ZA ZMIENNOŚĆ NASTROJÓW!

stadion stał się ich obiektem. Tym bardziej, że miasto jako pierwszą inwestycję sportową zapowiedziało generalny remont stadionu przy ulicy Sulechowskiej, który ma odzyskać dawny blask i zaspokoi w każdym wymiarze lekkoatletów. Warto dodać, że stadion przy ulicy Wyspiańskiego był przez wiele lat takim niechcianym dzieckiem, bo również Uniwersytet Zielonogórski, który nim zarządzał, nie bardzo wiedział, co z nim zrobić. Teraz, kiedy ktoś ma pomysł, zdobył środki i go realizuje dla dobra piłki nożnej, podniósł się krzyk. Najbardziej śmieszy mnie argument, który pod-

niósł ktoś z krytykujących, że w czasie studiów biegał tam po bieżni na zajęciach, a teraz jej nie będzie. Otóż ja też, jako student Wyższej Szkoły Pedagogicznej miałem tam zajęcia i też biegałem po tej bieżni. Tyle, że to było pod koniec lat siedemdziesiątych! Tak więc okazuje się, że ci co coś robią, mają jakiś pomysł i go realizują, są dodatkowo jeszcze niesłusznie krytykowani często przez tych, którzy żadnych pomysłów nie mają. Ale cóż, czasem trzeba mieć grubą skórę i tyle...

Nasze zespoły koszykarskie nie zwalniają tempa. Gorzowskie akademickie spokojnie za-

liczają kolejne rywalki i samodzielnie liderują w tabeli ekstraklasy. Teraz przed zespołem Puchar Polski. Przed rokiem Gorzowianki jechały na finał nie będąc faworytem. Teraz bronią pucharu zdobytego przed rokiem. Oby się udało i kolejny puchar stanął dumnie na klubowej półce, bo jak mówią, dwójka to fajna rzecz. Trzymam kciuki!

Zastal wprawdzie zaczął rok od porażki ze Śląskiem we Wrocławiu, ale takiej, po której nikt nie miał pretensji, bo zespół walczył, nie odpuszczał, lecz nie dał rady. Zawsze to powtarzam, że jeśli nasza drużyna, obojętnie w jakiej dyscy-

plinie przegra, ale walczy, jak potrafi najlepiej, nikt nie może mieć pretensji, bo to przecież sport. I tak było we Wrocławiu.

A mecz z Treflem Sopot w Zielonej Górze? Co to był za pojedynek! Było w nim niemal wszystko. Kapitalne momenty, ale też wielki dołek zielonogórzan. Prowadzenie i nadzieja, że możemy spokojnie wygrać. Potem rozpacz, kiedy rywal odjeżdżał, a następnie radość, gdy go dogoniliśmy i wreszcie euforia, kiedy zwyciężyliśmy. Co za zmienność nastrojów. No i kibice. Kiedy krzyknęło ponad cztery tysiące osiemset widzów, wydawało się, że dach CRS-u się uniesie...

GAZETA LUBUSKA

www.gazetalubuska.pl

Redaktor naczelna **Maja Majewska**,
Z-ca redaktor naczelnej **Mateusz Różański**,
Prezes Makroregionu **Robert Glinkowski**,
Dyrektor marketingu oddziału **Aleksandra Sobolewska**

Redakcja al. Niepodległości 25, 65-042 Zielona Góra
skr. pocztowa 120, tel. 6832 48 600, 6832 48 805
fax 6832 48 872, redakcja@gazetalubuska.pl
Druk Polska Press Oddział Poligrafia
85-438 Bydgoszcz, ul. Grunwaldzka 229

POLSKA PRESS GRUPA

Wydawca Polska Press Sp. z o.o.
ul. Domaniewska 45, 02-672 Warszawa,
tel. 22 201 44 00, fax: 22 201 44 10

Prezes Zarządu Polska Press Grupy **Zenon Nowak**
Redaktor naczelny Polska Press Grupy **Marek Twaróg**
Dyrektor artystyczny **Tomasz Bocheński**
Dyrektor kolportażu **Tomasz Osoliński**
Biuro Konsumenta PPG, e-mail: biurokonsumenta@polskappress.pl, tel. 12 688 85 10

